

**ΣΧΟΛΗ ΛΟΙΚΗΣΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ**  
**Τμήμα Τουριστικών Επιχειρήσεων**  
**Τ.Ε.Ι. Πάτρας**

---

## **ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ**

**Εισηγητές : ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΣΩΤΗΡΟΠΟΥΛΟΣ**

**Θέμα : «Μικροεπιχειρήσεις και Τουρισμός της  
Κύπρου στο κατώφλι του 2000»**



---

**Κολόγγου Ευστάθιος**

ΠΙΟΜΟΙ  
ΣΑΓΟΓΗΣ

3051

# ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

## ΠΕΡΙΛΗΨΗ ΤΗΣ ΜΕΛΕΤΗΣ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1 : ΟΙ ΜΙΚΡΟΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ ΤΗΣ ΚΥΠΡΟΥ.....	5
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2 : Η ΣΗΜΑΣΙΑ ΤΩΝ ΜΙΚΡΟΜΕΣΑΙΩΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ.....	7
2.1 Βασικά χαρακτηριστικά των Μ.Μ.Ε. στην Κύπρο	
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3 : Η Ε.Ε. ΚΑΙ ΟΙ ΜΙΚΡΟΜΕΣΑΙΕΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ.....	9
3.1 Ορισμός των μικρομεσαίων επιχειρήσεων	
3.2 Βασικά χαρακτηριστικά των μικρομεσαίων επιχειρήσεων	
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4 : ΤΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΤΩΝ ΜΙΚΡΟΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ.....	12
4.1 Ίδρυση και νομική υπόσταση	
4.2 Απασχόληση	
4.3 Κύκλος εργασιών των μικροεπιχειρήσεων	
4.3.1 Πωλήσεις	
4.3.2 Εξαγωγές	
4.4 Θέση στην αγορά	
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5:ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ ΣΥΜΠΕΡΙΦΟΡΑ ΤΩΝ ΜΙΚΡΟΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ..	18
5.1 Στρατηγική μάρκετινγκ και πωλήσεων	
5.2 Προτεραιότητα και εφαρμογή στις μικροεπιχειρήσεις βασικών στοιχείων λειτουργίας του μάρκετινγκ και των πωλήσεων	
5.3 Οικονομική στρατηγική των επιχειρήσεων	
5.4 Επενδυτική πολιτική	
5.5 Σύνθεση του κόστους κι επικερδότητα	
5.6 Πηγές χρηματοδότησης, οικονομικά εμπόδια και αποδοτικότητα	
5.7 Στρατηγική παραγωγής	
5.8 Τομείς συνεργασίας μικροεπιχειρήσεων με άλλες επιχειρήσεις	
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6 : ΜΕΛΛΟΝΤΙΚΕΣ ΠΡΟΟΠΤΙΚΕΣ ΤΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ, ΕΥΚΑΙΡΙΕΣ ΚΑΙ ΚΙΝΔΥΝΟΙ.....	26
6.1 Εξέλιξη του τουρισμού παγκόσμια	
6.2 Χάραξη νέας πορείας του κυπριακού τουρισμού	
6.3 Κυπριακός οργανισμός τουρισμού	
6.3.1 Διάρθρωση υπηρεσιών του οργανισμού	
6.3.2 Προσωπικό του οργανισμού	
6.3.3 Εργασίες του διοικητικού συμβουλίου	
6.3.4 Εκπαίδευση – επιμόρφωση του οργανισμού	
6.4 Διεθνείς εξελίξεις στην τουριστική αγορά	
6.5 Κυριότερες εξελίξεις στην Κύπρο	

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 7 : ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΓΙΑ ΤΗΝ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ, ΔΕΣΜΗ ΜΕΤΡΩΝ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗ ΤΩΝ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΩΝ ΤΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ, ΤΡΙΕΤΕΣ ΣΧΕΔΙΟ ΔΡΑΣΗΣ 1996-98.....35

- 7.1 Πρόοδος στην τουριστική ανάπτυξη
  - 7.1.1 Αφίξεις περιηγητών
  - 7.1.2 Αφίξεις εκδρομέων
  - 7.1.3 Σύνθεση τουριστικού ρεύματος/ οργανωμένος τουρισμός
  - 7.1.4 Χειμερινός τουρισμός
  - 7.1.5 Έσοδα από τον τουρισμό
- 7.2 Κλίνες σε ξενοδοχειακά κι άλλα τουριστικά καταλύματα

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 8 ΜΕΛΕΤΕΣ- ΕΡΕΥΝΕΣ- ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ ..... 38

- 8.1 Στρατηγικό σχέδιο για τον τουρισμό
  - 8.1.1 Δυνατά σημεία
  - 8.1.2 Αδύνατα σημεία
  - 8.1.3 Ευκαιρίες-Απειλές
  - 8.1.4 Όραμα
- 8.2 Στρατηγική Μάρκετινγκ
- 8.3 Στόχοι της Στρατηγικής Μάρκετινγκ
- 8.4 Στρατηγική για αναβάθμιση, εξυγίανση και διερεύνηση του υφιστάμενου προϊόντος
- 8.5 Αγροτουρισμός
- 8.6 Στρατηγική για τη δημιουργία μαρίνων
- 8.7 Στρατηγική του αγροκτήματος φρεΐ
- 8.8 Αξιοποίηση της λίμνης Ορόκλινης
- 8.9 Δημιουργία καζίνων στην Κύπρο
- 8.10 Στρατηγική ανάπτυξης γηπέδων γκολφ
- 8.11 Μελέτη για την ανάπτυξη του Τρόδου και των ορεινών θέρετρων
- 8.12 Μελέτες αξιοποίησης αρχαιολογικών χώρων
- 8.13 Δανειοδότηση τουριστικής βιομηχανίας

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 9 : ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΝΩΣΗ.....52

- 9.1 Εναρμόνιση με το ευρωπαϊκό κεκτημένο
- 9.2 Προγράμματα αναζωογόνησης του κυπριακού τουρισμού
- 9.3 Προγράμματα συνεργασίας που χρηματοδοτούνται από την Ε.Ε.
- 9.4 Προγράμματα γαλάζιας σημαίας
- 9.5 Ευρωπαϊκή επιτροπή τουρισμού

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 10 : ΣΥΝΤΟΝΙΣΤΙΚΟΣ ΡΟΛΟΣ Κ.Ο.Τ.....58

- 10.1 Συμβουλευτική επιτροπή τουρισμού
- 10.2 Επαρχιακές συντονιστικές επιτροπές τουρισμού
- 10.3 Τουριστική υποδομή, βελτίωση - αναβάθμιση τουριστικού προϊόντος
- 10.4 Προστασίας των λουομένων
- 10.5 Θάλασσα, ψυχαγωγικά αθλήματα

- 10.6 Σχέδια επιχορήγησης τοπικών αρχών
- 10.7 Ενίσχυση σωματείων και μη κερδοσκοπικών συνδέσμων
- 10.8 Μονοπάτια μελέτης της φύσης
- 10.9 Εκστρατεία καθαριότητας
- 10.10 Εκστρατεία δημιουργίας τουριστικής συνείδησης
- 10.11 Ρύθμιση και έλεγχος λειτουργίας τουριστικών επιχειρήσεων

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 11 : ΠΡΟΩΘΗΣΗ ΤΟΥ ΚΥΠΡΙΑΚΟΥ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΟΥ ΠΡΟΪΟΝΤΟΣ..... 70

- 11.1 Πολιτική και στόχοι
- 11.2 Στρατηγική, μάρκετινγκ, έρευνες
- 11.3 Ενέργειες προώθησης
- 11.4 Έρευνα τουρισμού
- 11.5 Έρευνα εκδρομέων

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 12 : ΕΠΙΛΟΓΟΣ – ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ – ΕΙΣΗΓΗΣΕΙΣ..... 76

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ : ΠΙΝΑΚΕΣ – ΓΡΑΦΗΜΑΤΑ..... 79

ΠΗΓΕΣ..... 84

## Σκοπός της μελέτης

Ο βασικός σκοπός της παρούσας μελέτης, είναι η διερεύνηση των δυνατοτήτων και των τρόπων παροχής υποστήριξης προς τις μικροεπιχειρήσεις, Τουριστικές επιχειρήσεις και ειδικά του τουρισμού μέσω του σχεδιασμού και υλοποίησης κατάλληλων προγραμμάτων κατάρτισης και ανάπτυξης του ανθρώπινου δυναμικού τους, της παροχής συμβουλευτικών υπηρεσιών και της ενίσχυσης της υποδομής υποστήριξής τους.

Η μελέτη ξεκινά με αναφορά στο ρόλο που είναι σε θέση να διαδραματίσουν οι μικρές επιχειρήσεις στην οικονομική ανάπτυξη και στην αντιμετώπιση σοβαρών οικονομικό-κοινωνικών προβλημάτων, όπως η ανεργία. Αναφέρεται στα βασικά χαρακτηριστικά και στη σημασία των μικρομεσαίων επιχειρήσεων στην Κύπρο και στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Αναλύονται και διερευνώνται τα χαρακτηριστικά των μικροεπιχειρήσεων τα οποία αναφέρονται στο χρόνο ίδρυσής τους, στη νομική τους υπόσταση και στη δομή της απασχόλησής τους κατά φύλο κι επαγγελματική κατηγορία. Πρόσθετα γίνεται εξέταση και παρουσίαση στοιχείων τα οποία αφορούν τη θέση των μικροεπιχειρήσεων στην αγορά και τον ανταγωνισμό. Περιγράφεται επίσης και αναλύεται η στρατηγική που ακολουθήθηκε από τις μικροεπιχειρήσεις κατά τη διάρκεια της περιόδου 1994-1997. Η στρατηγική αυτή εξετάζεται σε σχέση με τη λειτουργία των πωλήσεων και του μάρκετινγκ, τα οικονομικά θέματα (επενδύσεις, χρηματοδότηση, επικερδότητα) και τη λειτουργία της παραγωγής μέχρι το 2000.

Ακόμα παρουσιάζονται κι αναλύονται διάφορα στοιχεία και παράμετροι, που συνθέτουν, ορίζουν ή διαμορφώνουν τις μελλοντικές προοπτικές του τουρισμού τις ευκαιρίες που υπάρχουν και τους κινδύνους που παραμονεύουν. Περιγράφεται ο Κυπριακός Οργανισμός Τουρισμού, η διάρθρωση των υπηρεσιών του οργανισμού, οι εργασίες του διοικητικού συμβουλίου, η εκπαίδευση επιμόρφωση του προσωπικού, οι εξελίξεις στην Κύπρο και οι διεθνείς εξελίξεις, η πολιτική και τουριστική ανάπτυξη το στρατηγικό σχέδιο του οργανισμού για τον τουρισμό. Γίνεται αναφορά στα προγράμματα συνεργασίας που χρηματοδοτούνται από την Ευρωπαϊκή Ένωση.

Τέλος σημειώνονται οι βασικές διαπιστώσεις και συμπεράσματα τα οποία εξάγονται από τη μελέτη. Επίσης διατυπώνονται εισηγήσεις με στόχο την αντιμετώπιση προβλημάτων και αδυναμιών που απασχολούν τις μικροεπιχειρήσεις και των τουρισμό όπως έχουν προκύψει από τη μελέτη. Οι εισηγήσεις αναφέρονται σε ενέργειες και δραστηριότητες που αναμένεται να προωθηθούν από την αρχή και των Κοτ αλλά και σε γενικές κατευθύνσεις οι οποίες θα πρέπει να υιοθετηθούν και να υλοποιηθούν γι' αντιμετώπιση των προβλημάτων των μικροεπιχειρήσεων και του τουρισμού.

## ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ

Η συλλογή των στοιχείων έγινε με προσωπική επαφή με τους αρμόδιους φορείς.

Κατά την επίσκεψή μου στον Κυπριακό Οργανισμό Τουρισμού, ενημερώθηκα και πήρα στοιχεία γύρω από τη λειτουργία του οργανισμού και την στρατηγική γύρω από τον τουρισμό. Από την ετήσια έκθεση του οργανισμού για τον κυπριακό τουρισμό, άντλησα στατιστικά και άλλα στοιχεία, όσον αφορά τον τύπο του τουριστικού ρεύματος που κατευθύνεται στην Κύπρο κάθε χρόνο. Για τις πληροφορίες αυτές θα ήθελα να ευχαριστήσω τον αρμόδιο πληροφοριών του Κ.Ο.Τ., κο. Πανίκο Αντωνίου.

Στον Κυπριακό Οργανισμό Τουρισμού στεγάζεται η Εταιρεία Αγροτουρισμού, που είναι υπό την επίβλεψη του Κ.Ο.Τ., όπου συνάντησα τον κο. Ιωάννη Γεωργίου, υπεύθυνο της Εταιρείας Αγροτουρισμού και ο οποίος με ενημέρωσε για τη λειτουργία, τις προοπτικές και μελλοντικές κινήσεις της Εταιρείας, τα προγράμματα της Εταιρείας που αφορούν τα μέλη και αυτά που έχουν ως σκοπό την ένταξη και χρηματοδότησή τους.

Επιπλέον στοιχεία αποκόμισα από την επίσκεψή μου στην Αρχή Βιομηχανικής Κατάρτισης, όπου συναντήθηκα με την υπεύθυνη για τις επιχειρήσεις κα. Άντρη Χριστοδούλου. Η εν λόγω υπεύθυνη της Αρχής με ενημέρωσε για την σημαντικότητα των μικροεπιχειρήσεων στην Κύπρο και μου έκανε γνωστή την κατάσταση, το καθεστώς καθώς και τις προοπτικές ανάπτυξης των μικροεπιχειρήσεων. Επίσης, με εφοδίασε με σημειώσεις και βιβλία που αφορούν τον κλάδο των επιχειρήσεων μικρού μεγέθους. Στην Αρχή Βιομηχανικής Κατάρτισης ενημερώθηκα για τα προγράμματα της Ευρωπαϊκής Ένωσης που αφορούν την Κύπρο, όπως το Leonardo da Vinci, τις χρηματοδοτήσεις της Ευρωπαϊκής Ένωσης προς την Κύπρο και στοιχεία των μικροεπιχειρήσεων που αφορούν την Ε.Ε.

Η επόμενη επίσκεψή μου πραγματοποιήθηκε στο Κ.Ε.Β.Ε., όπου συναντήθηκα με τον διευθυντή εμπορίου Γιάγκο Ιακώβου, ο οποίος με πληροφόρησε και με ενημέρωσε για τις παροχές του επιμελητηρίου προς τις μικροεπιχειρήσεις, επισυνάπτοντάς μου ομιλίες και ενημερωτικά φυλλάδια.

Επισκέπτηκα, επίσης, την Στατιστική Υπηρεσία Κύπρου, όπου αποκόμισα στατιστικά στοιχεία για τις μικροεπιχειρήσεις για την περίοδο μέχρι το 1997, στατιστικά στοιχεία για τον τουρισμό της Κύπρου μέχρι το 1998.

## 1. ΟΙ ΜΙΚΡΟΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ ΤΗΣ ΚΥΠΡΟΥ

Σήμερα αναγνωρίζεται απ' όλους πλέον ο σημαντικός ρόλος που είναι σε θέση να διαδραματίσουν οι μικρές γενικά επιχειρήσεις στην οικονομική ανάπτυξη και στην αντιμετώπιση σοβαρών οικονομικοκοινωνικών στρεβλώσεων, όπως η ανεργία. Από αρκετά χρόνια τώρα, έχει εντοπιστεί στην Ευρωπαϊκή Ένωση, η σημαντικότητα αυτή των μικρών και μεσαίων επιχειρήσεων. Ειδικά οι Μικροεπιχειρήσεις (απασχόληση λιγότερο από 10 άτομα) οι οποίες αποτελούν και το αντικείμενο της παρούσας μελέτης, έχουν ιδιαίτερη βαρύτητα, αφού αποτελούν το 92,5% των επιχειρήσεων, στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Τώρα η Ευρωπαϊκή Ένωση έχει πλέον μια σαφή και ολοκληρωμένη πολιτική ενίσχυσης των επιχειρήσεων αυτών, πάνω στην οποία στηρίζει τόσο την παραπέρα οικονομική μεγέθυνση, όσο και τη δημιουργία πρόσθετων θέσεων απασχόλησης

Στην Κύπρο είναι επίσης δεδομένη η σημασία των Μικροεπιχειρήσεων αφού αποτελούν το 94,8% του συνόλου των επιχειρήσεων. Επομένως η μελέτη αυτή αναμένεται ότι θα συμβάλλει καθοριστικά στην ενίσχυση και ανάπτυξη των επιχειρήσεων αυτών, οι οποίες αποτελούν τη ραχοκοκκαλιά της παραγωγικής βάσης της οικονομίας, κεντρίζοντας και προβληματίζοντας τους αρμόδιους φορείς, αλλά και κάθε επιμέρους ενδιαφερόμενο.

Σύμφωνα με τα επίσημα στοιχεία της πιο πρόσφατης (1995) απογραφής των επιχειρήσεων που διεξήγαγε το τμήμα στατιστικής κι ερευνών, οι μικροεπιχειρήσεις, δηλ. οι επιχειρήσεις που απασχολούν λιγότερο από 10 άτομα, αποτελούν το 94,8% των Κυπριακών επιχειρήσεων. Το στοιχείο αυτό από μόνο του δείχνει τη σημασία και το ρόλο που διαδραματίζουν οι μικροεπιχειρήσεις στην Κυπριακή οικονομία.

Το ποσοστό των μικροεπιχειρήσεων στην Ευρωπαϊκή Ένωση είναι εξίσου σημαντικό και φθάνει το 92,5%. Αρκετά έγκαιρα συνειδητοποιήθηκε από την Ευρωπαϊκή Ένωση η σημαντικότητα των μικροεπιχειρήσεων και γενικά των μικρομεσαίων επιχειρήσεων, αναφορικά με τις δυνατότητες που έχουν λόγω της ευελιξίας τους, της απλής οργανωτικής δομής τους και το οριζόντιο μάντζμεντ που τις χαρακτηρίζει, στην αντιμετώπιση κρίσιμων οικονομικών και κοινωνικών προβλημάτων. Για το λόγο αυτό από το 1983 η Ευρωπαϊκή Ένωση άρχισε να διαμορφώνει μια συγκεκριμένη πολιτική με τη λήψη σειράς μέτρων για την ενίσχυση των μικρομεσαίων επιχειρήσεων.

Στην Ευρωπαϊκή Ένωση είναι κοινή και καθολική πλέον η αναγνώριση ότι οι μικροί και μεσαίου μεγέθους επιχειρήσεις, αποτελούν το κλειδί για την αύξηση της απασχόλησης και τη δημιουργία των απαραίτητων προϋποθέσεων και δυνατοτήτων για περαιτέρω οικονομική και κοινωνική ανάπτυξη. Οι μικρομεσαίες επιχειρήσεις αντιπροσωπεύουν στην Ευρωπαϊκή Ένωση το 99,8% του συνόλου των επιχειρήσεων, το 66,4% της συνολικής απασχόλησης και το 66,5% του συνολικού κύκλου εργασιών των επιχειρήσεων. Ιδιαίτερα συνεχώς αυξημένο ρόλο διαδραματίζουν οι μικροεπιχειρήσεις και οι μικρές επιχειρήσεις οι οποίες μαζί αντιπροσωπεύουν το 51,3% της συνολικής απασχόλησης, από το οποίο το 32,4% αφορά τις μικροεπιχειρήσεις.



Σύμφωνα με τον πιο πρόσφατο ορισμό της Ευρωπαϊκής Ένωσης μικρομεσαίες επιχειρήσεις θεωρούνται εκείνες με απασχόληση λιγότερη από 250 άτομα. Ως μικρομεσαίες ταξινομούνται αυτές που απασχολούν λιγότερο από 10 άτομα και μικρές επιχειρήσεις αυτές που απασχολούν λιγότερο από 50 άτομα, έχουν κύκλο εργασιών μέχρι και 7 εκ. ECU και δεν κατέχεται από άλλη επιχείρηση το 25% ή περισσότερο του κεφαλαίου τους.

Η συνεχώς αυξανόμενη σημασία των μικροεπιχειρήσεων στην οικονομία τόσο διεθνώς, όσο και στην Κύπρο, καθιστούν επιτακτική την ανάγκη για μελέτη όλων των θεμάτων που απασχολούν την κατηγορία αυτή επιχειρήσεων και ιδιαίτερα τις ανάγκες κατάρτισης και ανάπτυξης του ανθρώπινου δυναμικού τους.

Οι μικροεπιχειρήσεις αποτελούν την πλειοψηφία των επιχειρήσεων στην Κύπρο και συγκεκριμένα το 94,8% του συνόλου των επιχειρήσεων (στοιχεία απογραφής επιχειρήσεων 1995). Παρά τη σημασία που πρέπει να τους αποδίδεται δεν αποτέλεσαν μέχρι σήμερα αντικείμενο συστηματικής και συνολικής μελέτης. Στη μελέτη αυτή εξετάζονται οι μικροεπιχειρήσεις με μέγεθος απασχόλησης 5-9 άτομα. Οι επιχειρήσεις με απασχόληση μικρότερη των 5 ατόμων έχουν εξαιρεθεί από την έρευνα, αφού η τεράστια πλειοψηφία τους αφορά κυρίως αυτοεργοδοτούμενα άτομα της ίδιας συνήθως οικογένειας και δε διαθέτουν οποιαδήποτε οργανωτική ή λειτουργική δομή. Η έρευνα κάλυψε τους τομείς της μεταποίησης, των κατασκευών και αριθμό κλάδων των υπηρεσιών που συνολικά αντιπροσωπεύουν 4317 επιχειρήσεις.

## 2. Η ΣΗΜΑΣΙΑ ΤΩΝ ΜΙΚΡΟΜΕΣΑΙΩΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ

Περίπου μέχρι και τα μέσα της δεκαετίας του 1970 υπήρχε διεθνώς μια τάση για υποτίμηση των μικρών και μεσαίων επιχειρήσεων. Τόσο στην οικονομική θεωρία, όσο και στις διάφορες οικονομικές εκθέσεις κι αναλύσεις, επίκεντρο του ενδιαφέροντος αποτελούσαν οι μεγάλες επιχειρήσεις με τη δυνατότητα και το πλεονέκτημα που είχαν να λειτουργούν και να παράγουν βασισμένες στις οικονομίες κλίμακας. Το μάνατζμεντ των μεγάλων πολυεθνικών επιχειρήσεων ήταν κάτω από συνεχή μελέτη κι αποτελούσε το πρότυπο της ανάπτυξης και της μεγέθυνσης των επιχειρήσεων. Οι οικονομικές εξελίξεις που ακολούθησαν, οι δύο πετρελαϊκές κρίσεις (1973 και 1977) και η οικονομική ύφεση στη συνέχεια, συνέβαλαν στο να γίνει αντιληπτός ο ρόλος τον οποίο μπορούσαν να διαδραματίσουν οι μικρομεσαίες επιχειρήσεις (ΜΜΕ), στη διατήρηση της ζωτικότητας της οικονομίας και στη δημιουργία πρόσθετων θέσεων απασχόλησης. Αρκετά έγκαιρα η Ευρωπαϊκή Ένωση αναγνώρισε τη σημασία των μικρομεσαίων επιχειρήσεων κι άρχισε να μελετά τρόπους για την ενίσχυσή τους, ιδιαίτερα μετά τη λειτουργία της ενιαίας εσωτερικής αγοράς, από την 1η Ιανουαρίου 1993.

### 2.1 Βασικά χαρακτηριστικά των ΜΜΕ στην Κύπρο

Σύμφωνα με στοιχεία που αναφέρονται στο 1995, το 99,6% των Κυπριακών επιχειρήσεων το 1995 απασχολούσαν μέχρι 99 άτομα και το 66,9% των απασχολούμενων εργάζονταν στις επιχειρήσεις με μέγεθος μέχρι 99 άτομα. Τα αντίστοιχα ποσοστά στην Ευρωπαϊκή Ένωση για την ίδια περίοδο ήταν 99,4% και 57,7%. Οι επιχειρήσεις με απασχόληση 50-99 άτομα ήταν 0,4% στην Κύπρο και 0,6% στην Ευρωπαϊκή Ένωση, ενώ το ποσοστό απασχόλησης στις επιχειρήσεις αυτές ήταν 7% για την Κύπρο και 6,4% για την Ευρωπαϊκή Ένωση.

Το ποσοστό των επιχειρήσεων με μέγεθος 10-49 ήταν 4,4% στην Κύπρο και είναι μικρότερο από το αντίστοιχο ποσοστό στην Ευρωπαϊκή Ένωση που φθάνει το 6,3%. Αντίθετα το ποσοστό απασχόλησης στις επιχειρήσεις αυτές ήταν ελαφρά μεγαλύτερο στην Κύπρο (19,2%) από αυτό της Ευρωπαϊκής Ένωσης που ήταν 18,9%.

Στην κατηγορία των μικροεπιχειρήσεων (απασχόληση λιγότερο από 10 άτομα), το ποσοστό των επιχειρήσεων ήταν 94,8% για την Κύπρο και 92,5% για την Ευρωπαϊκή Ένωση. Το ποσοστό απασχόλησης στις μικροεπιχειρήσεις ήταν μεγαλύτερο για την Κύπρο με 40,7% και μικρότερο για την Ευρωπαϊκή Ένωση με 32,4%.

Το μέσο μέγεθος της επιχείρησης ήταν το 1995 περίπου το ίδιο τόσο στην Κύπρο όσο και στην Ευρωπαϊκή Ένωση με 18,9 και 18,5%, αντίστοιχα για τις επιχειρήσεις με μέγεθος 10-49 άτομα. Στο μέγεθος επιχειρήσεων 50-99 το μέσο μέγεθος επιχείρησης ήταν 67,9% για την Κύπρο και 63,8% για την Ευρωπαϊκή Ένωση.

Για τα μεγέθη επιχειρήσεων κάτω των 10 ατόμων και πέραν των 100 ατόμων, το μέσο μέγεθος επιχείρησης είναι μεγαλύτερο στην Ευρωπαϊκή Ένωση σε σύγκριση με την Κύπρο. Από την ανάλυση όλων αυτών των πληροφοριών για τις Κυπριακές επιχειρήσεις σε σχέση με το μέγεθος, είναι έκδηλη η καθοριστική σημασία που διαδραματίζουν οι μικρομεσαίες επιχειρήσεις στην Κύπρο, αναφορικά με την παραγωγική δραστηριότητα και την απασχόληση. Ιδιαίτερα σημαντικός φαίνεται να είναι ο ρόλος των μικροεπιχειρήσεων αφού κατέχουν το 94,8% των επιχειρήσεων και το 40,7% της απασχόλησης.

Σύμφωνα με το ποσοστό της απασχόλησης κατά τα έτη απογραφής 1967-1995, οι μικροεπιχειρήσεις αποτελούσαν το μεγαλύτερο ποσοστό των επιχειρήσεων κατά τα τελευταία 30 χρόνια, γεγονός που υπογραμμίζει τη σημασία της κατηγορίας αυτής των επιχειρήσεων στην οικονομική δραστηριότητα. Από τα στοιχεία φαίνεται ότι από τη δεκαετία του 1980 και μετά, η διαχρονική εξέλιξη της διάρθρωσης της απασχόλησης στην Κύπρο σε σχέση με το μέγεθος, εξελίσσεται ανοδικά στις μικροεπιχειρήσεις (<10), ενώ περίπου σταθεροποιείται στις μικρές επιχειρήσεις (10-49). Στην περίπτωση των μεγαλύτερων επιχειρήσεων με απασχόληση 50+ η τάση φαίνεται να είναι καθοδική αφού το ποσοστό της απασχόλησης στο μέγεθος αυτό των επιχειρήσεων από 37% το 1981, το 1995 κατέρχεται στο 28%.

### 3. ΕΥΡΩΠΑΙΚΗ ΕΝΩΣΗ ΚΑΙ ΜΙΚΡΟΜΕΣΑΙΕΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ

Λόγω των ιδιαιτεροτήτων της κάθε χώρας μέλους, αναφορικά με το μέγεθος των επιχειρήσεων και για αποφυγή περαιτέρω σύγχυσης αναφορικά με τον ορισμό της μικρομεσαίας επιχείρησης, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή υιοθέτησε ένα κοινό ορισμό κι εξέδωσε σχετική σύσταση προς τις χώρες μέλη, την Ευρωπαϊκή Τράπεζα Επενδύσεων (EIB) και το Ευρωπαϊκό Ταμείο Επενδύσεων (EIF). Η σύσταση προς την Ευρωπαϊκή Τράπεζα Επενδύσεων και το Ευρωπαϊκό Ταμείο Επενδύσεων σχετίζεται άμεσα με τη χρηματοδότηση διαφόρων πρωτοβουλιών και προγραμμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

#### 3.1 Ορισμός των μικρομεσαίων επιχειρήσεων

Ο ορισμός αυτός για τις μικρομεσαίες επιχειρήσεις δημοσιεύτηκε στην επίσημη εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης στις 30 Απριλίου 1996. Βασίζεται δε στα ακόλουθα κριτήρια : αριθμό εργαζομένων, κύκλο εργασιών, ισολογισμό και βαθμό ανεξαρτησίας. Με βάση τον ορισμό αυτό, μικρομεσαίες επιχειρήσεις (ΜΜΕ) ορίζονται οι επιχειρήσεις οι οποίες:

Απασχολούν λιγότερους από 250 υπαλλήλους έχουν ετήσιο κύκλο εργασιών ο οποίος δεν υπερβαίνει τα 40 εκ. ECU ή έχουν ετήσιο ισολογισμό που δεν υπερβαίνει τα 27 εκ. ECU δεν ανήκει το 25% τους ή περισσότερο, σε μια επιχείρηση ή από κοινού σε άλλες επιχειρήσεις. Σύμφωνα με τον ίδιο ορισμό, οι μικρομεσαίες επιχειρήσεις γενικά ταξινομούνται σε 3 άλλες υποκατηγορίες με βάση την απασχόληση και κάποια άλλα οικονομικά κριτήρια.

Πολιτική ενίσχυσης των μικρομεσαίων επιχειρήσεων στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Η πολιτική για τις επιχειρήσεις στην Ευρωπαϊκή Ένωση, όπως προσδιορίζεται στη Συνθήκη της Ρώμης, αποτελούσε ένα πολύ ευρύ θέμα, το οποίο περιλάμβανε έναν αριθμό επιμέρους θεμάτων και περιοχών ευθύνης της Κοινότητας. Μόλις πρόσφατα όμως άρχισε να παίρνει συγκεκριμένη θεσμική μορφή και ειδικότερα να διαμορφώνεται πολιτική για τις μικρομεσαίες επιχειρήσεις, η οποία παρουσιάζεται περιληπτικά στη συνέχεια.

Το πρώτο μέτρο εγκαθίδρυσης πολιτικής ενίσχυσης των μικρομεσαίων επιχειρήσεων, το οποίο προήλθε από πρόταση του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου, ήταν η οργάνωση το 1983 του Ευρωπαϊκού Έτους των μικρών και μεσαίων επιχειρήσεων και της βιοτεχνίας. Το 1985 η Ευρωπαϊκή Ένωση αποφάσισε να προχωρήσει σε μια εκτίμηση των επιπτώσεων των διαφόρων μέτρων και προτάσεων που λήφθηκαν κατά καιρούς για τις ΜΜΕ πάνω στις ίδιες τις μικρομεσαίες επιχειρήσεις. Στα πλαίσια της απόφασης αυτής, τον Ιούνιο του 1986, δημιουργήθηκε ειδική Ομάδα Δράσης για τις ΜΜΕ, η οποία ανέλαβε την προώθηση της απασχόλησης μεταξύ των ΜΜΕ. Για την επίτευξη του στόχου αυτού προωθήθηκαν ενέργειες για την ενθάρρυνση της δημιουργίας νέων επιχειρήσεων κι ενίσχυσης των ΜΜΕ. Σε συνέχεια της απόφασης του 1985 η Ευρωπαϊκή Ένωση από το 1989 αποφάσισε να διαθέσει περισσότερους πόρους για την ανάπτυξη κι εφαρμογή μιας πολιτικής ενίσχυσης των ΜΜΕ.

Ως αποτέλεσμα έχουμε τη δημιουργία μιας νέας διεύθυνσης, τη DG XXIII, η οποία αναλαμβάνει την προώθηση της πολιτικής αυτής, με την ανάληψη της σχετικής αρμοδιότητας κι ευθύνης από την Ομάδα Δράσης για τις ΜΜΕ.

Στη συνέχεια υιοθετούνται διάφορες αποφάσεις του Συμβουλίου Υπουργών με στόχο τη βελτίωση του επιχειρηματικού περιβάλλοντος και την προώθηση της ανάπτυξης των επιχειρήσεων, κυρίως των μικρών και των μεσαίων επιχειρήσεων. Ως αποτέλεσμα το 1993 έχουμε το Πολυετές Πρόγραμμα ενίσχυσης των επιχειρήσεων (1993-1996). Σε συνέχεια της συνθήκης της Ευρωπαϊκής Ένωσης του 1993 (Συνθήκη του Μάαστριχτ) και της υιοθέτησης από την επιτροπή, της Λευκής Βίβλου για την ανάπτυξη, την ανταγωνιστικότητα και την απασχόληση, το Μάιο του 1994 υιοθετείται από την επιτροπή το ολοκληρωμένο πρόγραμμα για τις ΜΜΕ και τη βιοτεχνία. Τον επόμενο χρόνο, το 1995, πραγματοποιείται το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο στη Μαδρίτη, στη διάρκεια του οποίου παρουσιάζεται έκθεση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για την πολιτική ενίσχυσης των επιχειρήσεων. Η πολιτική αυτή παίρνει τη μορφή συγκεκριμένων μέτρων και δράσεων στο τρίτο πολυετές πρόγραμμα για τις ΜΜΕ στην Ευρωπαϊκή Ένωση που καλύπτει την περίοδο 1997-2000. Τα συγκεκριμένα αυτά μέτρα κι ενέργειες, στα πλαίσια του πολυετούς αυτού προγράμματος παίρνουν τη μορφή μιας σειράς δράσεων σε επίπεδο πολιτικής επιχειρήσεων κι ενεργειών με τη μορφή προγραμμάτων για τις ΜΜΕ, με πέντε βασικούς στόχους:

1. Απλούστευση και βελτίωση του διοικητικού και κανονιστικού περιβάλλοντος των επιχειρήσεων.
2. Βελτίωση του χρηματοοικονομικού περιβάλλοντος των επιχειρήσεων.
3. Υποστήριξη στις ΜΜΕ προκειμένου να δώσουν ευρωπαϊκό και διεθνή προσανατολισμό στις στρατηγικές τους. Ιδιαίτερα μέσω της καλύτερης πληροφόρησης και συνεργασίας.
4. Ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας των ΜΜΕ και βελτίωση της πρόσβασής τους στην έρευνα, την καινοτομία και την κατάρτιση.
5. Προώθηση της επιχειρηματικής πρωτοβουλίας και υποστήριξη ειδικών ομάδων-στόχων, όπως των γυναικών και των νέων επιχειρηματιών, καθώς και των επιχειρήσεων που ανήκουν σε μειονότητες.

### 3.2 Βασικά χαρακτηριστικά των ΜΜΕ στην Ευρωπαϊκή Ένωση

Στην Ευρωπαϊκή Ένωση οι μικρομεσαίες επιχειρήσεις, με βάση επίσημα στοιχεία της Στατιστικής Υπηρεσίας της Ε.Ε., αποτελούσαν το 99,8% του συνόλου των επιχειρήσεων. Μεταξύ της περιόδου 1988-1990, η απασχόληση στην Ευρωπαϊκή Ένωση αυξήθηκε σε όλες τις κατηγορίες μεγεθών επιχειρήσεων. Σημειώνεται ότι στις μεγάλες επιχειρήσεις η αύξηση ήταν οριακή, ενώ στις μικρομεσαίες επιχειρήσεις ήταν μεγαλύτερη. Η πιο μεγάλη ποσοστιαία αύξηση στην απασχόληση σημειώθηκε στις μικροεπιχειρήσεις. Στη διάρκεια της περιόδου 1990-1993, που ήταν περίοδος ύφεσης, παρουσιάζεται μείωση της απασχόλησης. Η μικρότερη μείωση αφορά τις μικροεπιχειρήσεις, ενώ η μεγαλύτερη μείωση αφορά τις μεγαλύτερες επιχειρήσεις με απασχόληση πέραν των 250 ατόμων. Συνολικά στη διάρκεια της περιόδου 1988-1997 παρουσιάζεται αύξηση της απασχόλησης στις μικρομεσαίες επιχειρήσεις, σε

αντίθεση με τις μεγάλες επιχειρήσεις, οι οποίες δεν παρουσιάζουν καμμία μεταβολή. Η αύξηση είναι μεγαλύτερη στις μικροεπιχειρήσεις, συγκριτικά με τις μικρές και τις μεσαίες επιχειρήσεις.

#### ΜΕΓΕΘΟΣ ΚΑΙ ΔΟΜΗ ΤΩΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ ΤΟΥ ΙΔΙΩΤΙΚΟΥ ΤΟΜΕΑ ΣΤΗΝ ΕΥΡΩΠΑΙΚΗ ΕΝΩΣΗ ΤΟ 1995

	Μικρο- επιχειρήσεις	Μικρές	Μεσαίες	Σύνολο ΜΜΕ	Μεγάλες	Σύνολο
Αριθμός επιχειρήσεων	14.835	1.015	155	16.005	35	16.040
Μέσο μέγεθος επιχείρησης	2,1	18,5	96,8	4,1	957	6,2
Απασχόληση	32.260	18.825	15.015	66.100	33.500	99.600

## 4. ΤΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΤΩΝ ΜΙΚΡΟΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ

Στο κεφάλαιο αυτό εξετάζονται κι αναλύονται χαρακτηριστικά των μικροεπιχειρήσεων που αναφέρονται στο χρόνο ίδρυσής τους, στη νομική τους υπόσταση και στη δομή της απασχόλησής τους κατά φύλο κι επαγγελματική κατηγορία. Επίσης γίνεται εξέταση και παρουσίαση στοιχείων τα οποία αφορούν τη θέση τους στην αγορά και τον ανταγωνισμό.

### 4.1 Ίδρυση και νομική υπόσταση

Το 73% των μικροεπιχειρήσεων ιδρύθηκαν την τελευταία εικοσαετία, ενώ το 41% των μικροεπιχειρήσεων ιδρύθηκαν μόλις στη διάρκεια των τελευταίων 10 χρόνων. Μόνο το 11% των μικροεπιχειρήσεων ιδρύθηκαν πριν το 1959 αφού έχουν ηλικία 36+ ετών και το 16% έχουν ηλικία 22-35 χρόνων που σημαίνει ότι ιδρύθηκαν μεταξύ της περιόδου 1960-1973.

Ο τομέας των κατασκευών έχει το μεγαλύτερο ποσοστό νέων επιχειρήσεων, αφού το 57% των μικροεπιχειρήσεων στον τομέα αυτό ιδρύθηκαν την τελευταία δεκαετία. Τα αντίστοιχα ποσοστά είναι 41% για τη μεταποίηση και 38% για τις υπηρεσίες.

Αναφορικά με τη νομική υπόσταση, η μεγάλη πλειοψηφία των μικροεπιχειρήσεων, σύμφωνα με τα στοιχεία της έρευνας, είναι εταιρείες περιορισμένης ευθύνης. Το νομικό καθεστώς της ατομικής ιδιοκτησίας εντοπίζεται στο 16% των επιχειρήσεων και ήταν περίπου το ίδιο και στους τρεις τομείς. Ιδιαίτερα χαμηλό ποσοστό παρουσιάζει η νομική μορφή της κοινοπραξίας, η οποία εμφανίζεται μόνο στον τομέα των υπηρεσιών με ποσοστό 2%. Το στοιχείο αυτό αποτελεί μια ένδειξη της απουσίας ανάπτυξης συνεργασίας με την ίδρυση κοινοπραξιών μεταξύ των μικροεπιχειρήσεων. Όσον αφορά το συνεταιρισμό, ποσοστό 6% των μικροεπιχειρήσεων παρουσιάζουν αυτή τη μορφή νομικής υπόστασης.

### 4.2 Απασχόληση

Για την περίοδο 1994-1997 οι εξελίξεις σε σχέση με την απασχόληση στις μικροεπιχειρήσεις, ήταν περισσότερο αρνητικές παρά θετικές. Με βάση το 1994, το 37% των μικροεπιχειρήσεων δήλωσαν ότι το 1997 είχαν μείωση της απασχόλησης, το 34% παρέμειναν στα ίδια αναλυτικά επίπεδα και 26% είχαν αύξηση. Σε αντίθεση με την περίοδο 1994-1997, η εικόνα που σχηματίζεται από τις εκτιμήσεις των μικροεπιχειρήσεων αναφορικά με την απασχόλησή τους μέχρι το 2000 είναι γενικά πιο αισιόδοξη. Ο τομέας με τις πιο αισιόδοξες εκτιμήσεις για την απασχόληση το 2000, φαίνεται καθαρά ότι είναι αυτός των υπηρεσιών. Το 43% των μικροεπιχειρήσεων του τομέα αυτού, εκτιμούν ότι θα παρουσιάσουν το 2000 αύξηση της απασχόλησης, σε αντίθεση με τις μικροεπιχειρήσεις του τομέα της μεταποίησης, όπου το 46% εκτιμούν ότι η απασχόλησή τους θα

παραμένει στα ίδια επίπεδα. Στον τομέα των κατασκευών το 38% αναμένει ότι η απασχόληση θα παραμείνει σταθερή και το 33% ότι θα έχουν αύξηση της απασχόλησης τους. Το ποσοστό των επιχειρήσεων οι οποίες εκτιμούν ότι θα έχουν μείωση της απασχόλησης τους, είναι 20% στη μεταποίηση, 21% στις κατασκευές και 18% στις υπηρεσίες.

Η εκτίμηση του συνόλου των μικροεπιχειρήσεων αναφορικά με τις προοπτικές στην εξέλιξη της απασχόλησής τους το 2000, δηλώνουν ότι το 38% των μικροεπιχειρήσεων αναμένει ότι το 2000 θ' απασχολούν περισσότερα άτομα. Το 35% έχει την άποψη ότι η απασχόλησή τους θα παραμείνει σταθερή και το 19% πιστεύουν ότι θα υπάρξει μείωση στον αριθμό ατόμων που απασχολούν. Από την ποσοστιαία κατανομή των αναγκών μεταξύ των 3 τομέων, ο τομέας των υπηρεσιών με 74% αναμένεται ότι θα έχει τις μεγαλύτερες ποσοτικά ανάγκες σε ανθρώπινο δυναμικό. Στη μεταποίηση κατανέμεται το 16% και στις κατασκευές το 10% των αναγκών σε ανθρώπινο δυναμικό για την περίοδο μέχρι το 2000.

Ενώ ο τομέας των κατασκευών αναμένεται να παρουσιάσει περιορισμένες ανάγκες σε πρόσθετο προσωπικό της κατηγορίας αυτής, ταυτόχρονα προβλέπεται ότι θα υπάρξει μείωση στην κατηγορία αυτή στους τομείς της μεταποίησης και των υπηρεσιών. Συνολικά οι προβλεπόμενες ανάγκες σε πρόσθετο εργατικό δυναμικό μέχρι το 2000, είναι συνολικά 2617 άτομα.

Οι σημαντικότερες αυξήσεις στον τομέα των υπηρεσιών αφορούν τις επαγγελματικές κατηγορίες του προσωπικού πωλήσεων, του γραφειακού προσωπικού, των υπαλλήλων υπηρεσιών, του επιστημονικού προσωπικού και των διευθυντών.

Στον τομέα των κατασκευών αναμένεται ότι μέχρι το 2000 θα υπάρξει σημαντική αύξηση προσωπικού στην κατηγορία των τεχνιτών κατά πρώτο λόγο και στην κατηγορία του επιστημονικού προσωπικού και του γραφειακού κατά δεύτερο λόγο. Πολύ μικρή μείωση αναμένεται στους διευθυντές, ενώ στους υπαλλήλους υπηρεσιών δεν προβλέπεται καμία μεταβολή.

Στον τομέα της μεταποίησης, εκτιμάται ότι οι μεγαλύτερες ανάγκες σε πρόσθετο προσωπικό θα παρουσιαστούν στις κατηγορίες του εργατικού προσωπικού και των τεχνιτών. Πρόσθετα με τους χειριστές και οδηγούς προβλέπεται σχετική μείωση και στην κατηγορία των διευθυντών, ενώ στο επιστημονικό προσωπικό και στους υπαλλήλους υπηρεσιών η κατάσταση προβλέπεται αμετάβλητη.

#### 4.3 Κύκλος εργασιών των μικροεπιχειρήσεων

##### 4.3.1. Πωλήσεις

Στο σύνολό τους οι μικροεπιχειρήσεις παρουσιάζουν διαχρονικά κατά την περίοδο 1994-1997 κάποια κάμψη στις πωλήσεις. Μεταξύ του 1994 και 1995 παρουσιάστηκε κάποια αύξηση των πωλήσεων, ενώ στη συνέχεια ακολουθήθηκε καθοδική πορεία. Η εκτίμηση για το 1997 ήταν ότι επίσης θα υπάρξει περαιτέρω μείωση των πωλήσεων. Στους τομείς της μεταποίησης και των υπηρεσιών παρουσιάστηκε αύξηση των πωλήσεων μεταξύ του 1994 και 1995 και



στη συνέχεια ακολούθησε μείωση. Στον τομέα των κατασκευών παρουσιάστηκε οριακή αύξηση των πωλήσεων μεταξύ του 1994-1995 και 1995-1996. Η εκτίμηση για το 1997 ήταν ότι θα υπάρξει μείωση των πωλήσεων και στον τομέα των κατασκευών.

#### 4.3.2 Εξαγωγές

Η διάρθρωση των πωλήσεων μεταξύ εσωτερικής κι εξωτερικής αγοράς, σε αριθμό επιχειρήσεων, οι οποίες πωλούν στην εσωτερική κι εξωτερική αγορά αντίστοιχα, διατηρείται περίπου σταθερή για όλη την εξεταζόμενη περίοδο. Στο τομεακό επίπεδο η κατανομή μεταξύ επιχειρήσεων που εξάγουν κι επιχειρήσεων που πωλούν στην εσωτερική αγορά, παραμένει διαχρονικά σταθερή στον τομέα των κατασκευών. Στις Υπηρεσίες μεταξύ 1994 και 1995, σημειώθηκε οριακή αύξηση κατά 1% του ποσοστού των επιχειρήσεων που εξάγουν. Μεταξύ 1995 και 1996 το ποσοστό επιχειρήσεων που εξάγουν παρέμεινε σταθερό, ενώ η εκτίμηση για το 1997 ήταν ότι θα παρουσιαστεί μείωση του ποσοστού κατά 1%. Στον τομέα της μεταποίησης υπήρξε μείωση κατά 1% των εξαγωγικών επιχειρήσεων μεταξύ 1994 και 1995, ενώ το 1996 οι εξαγωγικές επιχειρήσεις αυξήθηκαν κι έφτασαν το 11%. Για το 1997 η εκτίμηση για τον τομέα της μεταποίησης ήταν ότι το 90% των επιχειρήσεων θα είχαν πωλήσεις που θα προορίζονταν για την εσωτερική αγορά και οι εξαγωγικές επιχειρήσεις θα περιορίζονταν στο 10%.

Με βάση τον αριθμό των μικροεπιχειρήσεων που εξάγουν, προκύπτει ότι το ποσοστό των εξαγωγικών επιχειρήσεων είναι αρκετά χαμηλό. Μόνο το 8% μεταξύ των μικροεπιχειρήσεων προχώρησε σε εξαγωγές το 1996 ενώ η εκτίμηση του ποσοστού εξαγωγικών επιχειρήσεων για το 1997 είναι 7%. Με βάση το μέσο όρο εξαγωγών ανά μικροεπιχείρηση που κάνει εξαγωγές, αισιόδοξη προοπτική για το 1997 παρουσιάζουν οι τομείς των κατασκευών και της μεταποίησης. Παρά των αναμενόμενη μείωση των πωλήσεων το 1997 στις κατασκευές και στη μεταποίηση, ο μέσος όρος εξαγωγών ανά επιχείρηση εκτιμάται ότι θα έχει σημαντική άνοδο το 1997 σε σχέση με το 1996.

Στη συνέχεια εξετάζονται τα ποσοστά των εξαγωγικών μικροεπιχειρήσεων σε σχέση με το ποσοστό των πωλήσεών τους, που αφορά εξαγωγές, κατά την περίοδο 1994-1997.

Για τον τομέα της μεταποίησης διαπιστώνεται μια μείωση το 1996 και το 1997 του ποσοστού των μικροεπιχειρήσεων που πέραν του 50% των πωλήσεών τους αφορούν εξαγωγές σε σύγκριση με το 1994 και 1995. Το ίδιο συμβαίνει και με τις επιχειρήσεις που το 26%-50% των πωλήσεών τους αφορά εξαγωγές. Αντίθετα βλέπουμε να αυξάνει το ποσοστό επιχειρήσεων των οποίων το ποσοστό εξαγωγών τους είναι μέχρι 25%.

Στις κατασκευές, όπως φαίνεται αναλυτικά στον πίνακα 3.8, το 1994 για το 50% των εξαγωγικών μικροεπιχειρήσεων του τομέα, ποσοστό μέχρι 25% των πωλήσεών τους αφορούσε εξαγωγές. Το ποσοστό αυτό των επιχειρήσεων γίνεται 100% για τα επόμενα χρόνια, ενώ για την περίπτωση όπου πέραν του 50% των πωλήσεών αφορά εξαγωγές, έχουμε για το 1994 ποσοστό επιχειρήσεων 50%, και

για τα επόμενα χρόνια καθόλου. Δηλαδή διαπιστώνεται και γι' αυτόν τον τομέα μείωση του ποσοστού των μικροεπιχειρήσεων των οποίων μεγαλύτερο ποσοστό των πωλήσεων αφορά εξαγωγές κι αύξηση του ποσοστού μικροεπιχειρήσεων των οποίων μικρότερο ποσοστό πωλήσεων αφορά εξαγωγές.

Για τον τομέα των υπηρεσιών, Διαπιστώνεται μια διαχρονική αύξηση του ποσοστού μικροεπιχειρήσεων των οποίων ποσοστό μέχρι 25% ή και 26%-50% των πωλήσεων αφορά εξαγωγές. Ταυτόχρονα διαπιστώνεται μια κάθετη μείωση του ποσοστού των μικροεπιχειρήσεων των οποίων ποσοστό πέραν του 50% των πωλήσεων αφορούσε εξαγωγές. Ο κυριότερος εξαγωγικός προορισμός των μικροεπιχειρήσεων, όπως και για το σύνολο της οικονομίας είναι οι χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Από τη σύγκριση των πληροφοριών προκύπτει ότι οι κυπριακές μικροεπιχειρήσεις με απασχόληση 5-9 άτομα, στην εξαγωγική τους προσπάθεια παρουσιάζουν την ίδια εικόνα με το σύνολο της οικονομίας. Σε σχέση με τον πιο βασικό εξαγωγικό προορισμό, την Ευρωπαϊκή Ένωση, η εξαγωγική επίδοση των μικροεπιχειρήσεων ως ποσοστό στο σύνολο των εξαγωγών ήταν μεγαλύτερη το 1996 από αυτή του συνόλου της οικονομίας. Το στοιχείο αυτό αποτελεί μια ένδειξη του δυναμισμού των μικροεπιχειρήσεων και των δυνατοτήτων που διαθέτουν όσον αφορά την ανάπτυξη των εξαγωγών. Το 66% της αξίας εξαγωγών των μικροεπιχειρήσεων και των τριών τομέων κατά το 1996, κατευθύνθηκε στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Δεύτερος σημαντικός εξαγωγικός προορισμός ήταν η Αραβική αγορά με 21%. Ο τομέας των υπηρεσιών είχε το 1996 τη μεγαλύτερη επίδοση στις εξαγωγές στους δύο αυτούς προορισμούς. Η Ευρωπαϊκή Ένωση αποτελεί επίσης το σημαντικότερο εξαγωγικό προορισμό και κατά τομέα. Το 65% της αξίας των εξαγωγών της μεταποίησης, το 59% των κατασκευών και το 68% των υπηρεσιών είχαν ως βασικό εξαγωγικό προορισμό το 1996, την Ευρωπαϊκή Ένωση. Το 75% των μικροεπιχειρήσεων που εξάγουν είχαν ως εξαγωγικό προορισμό την Ευρωπαϊκή Ένωση. Το 43% των μικροεπιχειρήσεων είχαν την Αραβική αγορά και το 21% τις χώρες της Ανατολικής Ευρώπης. Η Ευρωπαϊκή Ένωση αποτελεί σημαντικό εξαγωγικό προορισμό για τις μικροεπιχειρήσεις και κατά τομέα, αφού το 67% των μικροεπιχειρήσεων της μεταποίησης που εξάγουν, το 50% των κατασκευών και το 83% των υπηρεσιών εξάγουν στην αγορά αυτή.

#### 4.4.1 Θέση στην αγορά

Στον τομέα της μεταποίησης η πλειοψηφία των μικροεπιχειρήσεων (47,4%) παράγει ένα προϊόν. Το 24,6% επικεντρώνει την παραγωγή του σε 2-5 προϊόντα και το 21,9% παράγει περισσότερα από 10 προϊόντα.

Στις κατασκευές η μεγάλη πλειοψηφία των μικροεπιχειρήσεων που φθάνει το 70,5%, όπως αναμενόταν, παράγει 1 προϊόν.

Στον τομέα των υπηρεσιών το 38,3% των μικροεπιχειρήσεων προσφέρουν στην αγορά 1 προϊόν, το 30% περισσότερα από 10 προϊόντα κι ένα 25% από 2 μέχρι 5 προϊόντα.

Το 44% ή περίπου 5 στις 12 μικροεπιχειρήσεις παράγουν ή και προμηθεύουν την αγορά με ένα συγκεκριμένο ή ένα ομαδοποιημένο προϊόν. Το 26% περίπου προμηθεύει την αγορά με περισσότερα από 10 προϊόντα ή υπηρεσίες. Από 6-10 προϊόντα ή υπηρεσίες, προμηθεύει την αγορά μόνο ένα σχετικά χαμηλό ποσοστό μικροεπιχειρήσεων της τάξης του 6% περίπου. Σε σχέση με τον αριθμό πελατών τους οποίους οι μικροεπιχειρήσεις θεωρούν τους πιο σημαντικούς με την έννοια της εξάρτησης από αυτούς, προέκυψε από την έρευνα ότι μόνο ένα μικρό ποσοστό επιχειρήσεων εξαρτάται από ένα μικρό αριθμό πελατών.

Το 55% των μικροεπιχειρήσεων δε θεωρεί κανένα ως σημαντικό πελάτη και μόνο το 21% περίπου θεωρεί ως σημαντικούς 5-10 πελάτες. Από τα στοιχεία αυτά συνάγεται ότι οι μικροεπιχειρήσεις έχουν μικρό βαθμό συγκέντρωσης όσον αφορά πελάτες, ενώ αντίθετα διαθέτουν μια πιο πλατειά βάση πελατών.

Για τον εντοπισμό των κύριων ανταγωνιστών των μικροεπιχειρήσεων διερευνήθηκαν δύο θέματα. Πρώτον κατά πόσο οι ανταγωνιστές είναι επιχειρήσεις δραστηριοποιημένες στην εσωτερική αγορά ή επιχειρήσεις του εξωτερικού. Δεύτερο εξετάστηκε το μέγεθος των ανταγωνιστικών επιχειρήσεων για τις επιχειρήσεις του εσωτερικού. Για τους σκοπούς της διερεύνησης αυτής ορίστηκαν τρία μεγέθη. Οι μικρές επιχειρήσεις με απασχόληση λιγότερο από 20 άτομα, οι μεσαίες με απασχόληση 20-100 άτομα και οι μεγάλες με απασχόληση περισσότερων των 100 ατόμων.

Οι ανταγωνιστές σύμφωνα με την άποψη των μικροεπιχειρήσεων της έρευνας με απασχόληση 5-9 άτομα, προέρχονται κυρίως από το εσωτερικό και μόνο ένα 6% είναι επιχειρήσεις του εξωτερικού. Η εικόνα αυτή διαφοροποιείται σε τομεακό επίπεδο. Στον τομέα των υπηρεσιών ο ανταγωνισμός από επιχειρήσεις του εξωτερικού είναι μόνο 2% και στις κατασκευές είναι ανύπαρκτος. Στον τομέα όμως της μεταποίησης ο ανταγωνισμός από επιχειρήσεις του εξωτερικού φθάνει στο 21%. Σε όλους τους τομείς ο πιο έντονος ανταγωνισμός προέρχεται από τις μικρές επιχειρήσεις με απασχόληση λιγότερο από 20 άτομα. Έντονο όμως ανταγωνιστικό ρόλο προς τις μικροεπιχειρήσεις διαδραματίζουν τόσο μεσαίες, όσο και μεγάλες επιχειρήσεις.

Αναφορικά με το ποσοστό πωλήσεων των μικροεπιχειρήσεων το οποίο προέρχεται από τη βασική αγορά τους κατά το 1996, τα στοιχεία που προέκυψαν από τη μελέτη, δείχνουν περίπου μια ομοιόμορφη εικόνα και για τους τρεις τομείς. Για το 66% των μικροεπιχειρήσεων το 76%-100% των πωλήσεών τους, προέρχεται από τη βασική τους αγορά κι αυτό ισχύει για το μεγαλύτερο ποσοστό των επιχειρήσεων και στους τρεις τομείς.

Στη συνέχεια οι μικροεπιχειρήσεις κατατάσσονται στη βασική τους αγορά, για το 1996, με βάση τρεις παραμέτρους. Οι παράμετροι αυτοί οι οποίες είναι, το μερίδιο των πωλήσεών τους, ο αριθμός πελατών και η γεωγραφική κάλυψή τους στη βασική αγορά. Σε σχέση με την ερώτηση πώς θα χαρακτήριζαν τη βασική αγορά τους, οι απαντήσεις που δόθηκαν διαμορφώνουν μια απαισιόδοξη εικόνα και για τους τρεις τομείς. Συγκεκριμένα το 46% των μικροεπιχειρήσεων στον τομέα των κατασκευών που είναι και η πλειοψηφία, χαρακτηρίζουν τη βασική αγορά τους ως συρρικνούμενη. Η πλειοψηφία των μικροεπιχειρήσεων με

ποσοστό 38% στη μεταποίηση, επίσης θεωρούν τη βασική αγορά τους ως συρρικνούμενη. Στις υπηρεσίες σημαντικό ποσοστό 27% των μικροεπιχειρήσεων χαρακτηρίζουν συρρικνούμενη τη βασική αγορά τους και ποσοστό 36% ως σταθερή. Ενθαρρυντική ένδειξη αποτελεί ένα 23% και στους τρεις τομείς το οποίο θεωρεί τη βασική αγορά καθιερωμένη μεν αλλά ταυτόχρονα αναπτυσσόμενη.

Το 62% των μικροεπιχειρήσεων θεωρούν ότι η ζήτηση των προϊόντων ή των υπηρεσιών που προσφέρουν στη βασική αγορά τους είναι ιδιαίτερα ευαίσθητη σε μεταβολές της τιμής. Η ελαστικότητα της ζήτησης σε σχέση με την τιμή παρουσιάζεται να είναι μεγαλύτερη στη μεταποίηση κι ακόμα μεγαλύτερη στις κατασκευές.

Στον τομέα των υπηρεσιών, η ζήτηση στη βασική αγορά σε σχέση με μεταβολή της τιμής, παρουσιάζεται επίσης ελαστική σε σημαντικό βαθμό που φθάνει το 57%. Παρόλα αυτά ο τομέας των υπηρεσιών παρουσιάζει τη μεγαλύτερη συγκριτικά ανελαστικότητα με ποσοστό 31%, σε αντίθεση με τη μεταποίηση με ποσοστό 25% και τις κατασκευές με 17%.

## 5.ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ ΣΥΜΠΕΡΙΦΟΡΑ ΤΩΝ ΜΙΚΡΟΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ

### 5.1 Στρατηγική μάρκετινγκ και πωλήσεων

Η πλειοψηφία των Μικροεπιχειρήσεων του τομέα της μεταποίησης ακολούθησαν στρατηγική προώθησης των πωλήσεων τους είτε με εξεύρεση νέων αγορών για τα υφιστάμενα προϊόντα είτε προώθηση υφιστάμενων προϊόντων σε υφιστάμενες αγορές . Την ίδια πολιτική ακολούθησαν η πλειοψηφία των Μικροεπιχειρήσεων τόσο του τομέα των Κατασκευών όσο και του τομέα των Υπηρεσιών. Η προώθηση νέων προϊόντων σε νέες αγορές, ως στρατηγική αύξησιςτων πωλήσεων, επιλέγηκε μόνο από το 10% των Μικροεπιχειρήσεων της μεταποίησης, 3% των κατασκευών και 6% των Υπηρεσιών.

Διαπιστώνεται κάποια στροφή τόσο της Μεταποίησης όσο και των Υπηρεσιών και σε λιγότερο βαθμό των Κατασκευών, προς τη στρατηγική προώθησης νέων προϊόντων σε νέες αγορές. Ταυτόχρονα, παραμένει ως σημαντική στρατηγική επιλογή για την περίοδο μέχρι το 2000 και για τους 3 τομείς, η εξεύρεση νέων αγορών με υφιστάμενα προϊόντα. Το 39% των Μικροεπιχειρήσεων και στους τρεις τομείς ακολούθησαν την προώθηση υφιστάμενων προϊόντων σε υφιστάμενες αγορές ως στρατηγική αύξησις των πωλήσεων. Αξιολογώντας γρήγορα τα αποτελέσματα οι Μικροεπιχειρήσεις,γεγονός που φανερώνει σημαντικό βαθμό ευελιξίας και προσαρμογής, μόνο το 29% απάντησαν σε σχετική ερώτηση ότι θα συνεχίσουν να εφαρμόζουν τη στρατηγική αυτή μέχρι το 2000. Οι επιχειρήσεις οι οποίες υιοθέτησαν ως στρατηγική αύξησις των πωλήσεων τους κατά τα τελευταία 3 χρόνια την προώθηση νέων προϊόντων σε νέες αγορές ήταν μόνο ένα πολύ χαμηλό ποσοστό της τάξης του 7%. Το ποσοστό αυτό αυξήθηκε σε 18% αναφορικά με τη στρατηγική που πρέπει να ακολουθηθεί μέχρι το 2000. Ο υπερδιπλασιασμός του ποσοστού αυτού μεταξύ των δυο περιόδων τονίζει την αναγνώριση από τις Μικροεπιχειρήσεις της ανάγκης για διεύρυνση με νέα προϊόντα σε νέες αγορές ως βασική προϋπόθεση επιχειρηματικής επιβίωσης και ανάπτυξης. Ειδικά στον τομέα της μεταποίησης το ποσοστό αυτό έγινε από 10% την περίοδο 1994-1997, 32% για την περίοδο μέχρι το 2000 και στις Υπηρεσίες από 6% σε 16% αντίστοιχα. Από τα στοιχεία αυτά προκύπτει ότι οι μικροεπιχειρήσεις έχουν αντιληφθεί και έχουν αποφασίσει να υιοθετήσουν νέες διεύρυντικές στρατηγικές αναφορικά με την επιχειρηματική τους δραστηριότητα με στόχο την αύξησις των πωλήσεών τους.

Με βάση τα στοιχεία της έρευνας η στρατηγική παραγωγής προϊόντων και υπηρεσιών που ακολούθηθηκε τόσο τα τελευταία 3 χρόνια (1994-97, όσο και η στρατηγική που προτίθενται να ακολουθήσουν οι Μικροεπιχειρήσεις μέχρι το 2000 είναι περίπου οι ίδιες. Κατά τα τελευταία 3 χρόνια η βασική στρατηγική σε σχέση με τα προϊόντα\υπηρεσίες (product strategy) ήταν η παραγωγή προϊόντων με χαμηλό κόστος (32%). Η παραγωγή διαφοροποιημένων προϊόντων ήταν μόνο 14%, η παραγωγή εξειδικευμένων προϊόντων\υπηρεσιών με χαμηλό κόστος 28% και η παραγωγή εξειδικευμένων προϊόντων\υπηρεσιών ανεξάρτητα του κόστους

26%. Για την περίοδο μέχρι το 2000, η πλειοψηφία των Μικροεπιχειρήσεων επιλέγουν πάλι μεταξύ παραγωγής προϊόντων με χαμηλό κόστος (29%) και παραγωγή εξειδικευμένων προϊόντων/υπηρεσιών με χαμηλό κόστος (30%). Η στρατηγική παραγωγής προϊόντων με χαμηλό κόστος ακολουθήθηκε κατά πρώτο λόγο από τη Μεταποίηση και κατά δεύτερο λόγο από τις Κατασκευές. Η επιλογή της στρατηγικής παραγωγής διαφοροποιημένων προϊόντων ήταν σε χαμηλά επίπεδα και στους τρεις τομείς. Σε σύγκριση με τα στοιχεία που αφορά τη στρατηγική σε σχέση με τα προϊόντα/υπηρεσίες που αναμένεται να ακολουθηθεί μέχρι το 2000, η παραγωγή προϊόντων με χαμηλό κόστος παραμένει ιεραρχημένη στο πιο ψηλό σημείο για τη Μεταποίηση και για τις Κατασκευές. Επίσης η παραγωγή διαφοροποιημένων προϊόντων παραμένει ως επιλογή για την περίοδο μέχρι το 2000, στα πιο χαμηλά επίπεδα όπως ήταν και στη διάρκεια της περιόδου 1994-1997.

Η στρατηγική επιλογή της παραγωγής εξειδικευμένων προϊόντων με χαμηλό κόστος, παρουσιάζεται διαφοροποιημένη για την περίοδο μέχρι το 2000 σε σχέση με την περίοδο 1994-1997. Κατά την περίοδο 1994-1997 η στρατηγική αυτή ήταν συγκριτικά πολύ χαμηλά στις προτεραιότητες της Μεταποίησης. Για την περίοδο μέχρι το 2000 βλέπουμε να ανεβαίνει στο 25% από το 18% που ήταν στην περίοδο 1994-1997. Για τους τομείς των Κατασκευών και των Υπηρεσιών δεν προκύπτει ουσιαστική διαφοροποίηση μεταξύ των 2 χρονικών περιόδων.

Για τη στρατηγική επιλογής της παραγωγής εξειδικευμένων προϊόντων ανεξάρτητα του κόστους, επίσης δεν παρατηρείται ουσιαστική διαφοροποίηση κατά τομέα μεταξύ των 2 υπό εξέταση χρονικών περιόδων. Εξαίρεση αποτελούν οι Μικροεπιχειρήσεις της Μεταποίησης όπου για την περίοδο μέχρι το 2000 ανεβαίνει η πρόθεσή τους να εφαρμόσουν τη στρατηγική αυτή κατά 2 ποσοστιαίες μονάδες.

Τα κύρια σημεία διαφοροποίησης των προϊόντων των Μικροεπιχειρήσεων έναντι των ανταγωνιστών τους κατά πρώτο λόγο ήταν η ποιότητα των προϊόντων (66%) και κατά δεύτερο λόγο η χρησιμότητα των προϊόντων και η εξυπηρέτηση του πελάτη (60%). Με βάση την ανάλυση των πληροφοριών κατά τομέα, προκύπτει μια ελαφρά διαφοροποιημένη εικόνα μεταξύ των 2 χρονικών περιόδων, στους τομείς της Μεταποίησης και των Κατασκευών. Η Μεταποίηση κατά τα 3 τελευταία χρόνια έδινε μεγαλύτερη βαρύτητα μετά την ποιότητα στην εμφάνιση του προϊόντος, ενώ για την περίοδο μέχρι και το 2000 η πρόθεση φαίνεται να είναι μεγαλύτερη επικέντρωση στην εξυπηρέτηση του πελάτη και στην ποιότητα του προϊόντος. Στον τομέα των Υπηρεσιών και για τις δύο περιόδους βασικό σημείο διαφοροποίησης έναντι των ανταγωνιστών ήταν και παραμένει η χρησιμότητα στον πελάτη και η εξυπηρέτηση του πελάτη. Στις Κατασκευές η πρόθεση των Μικροεπιχειρήσεων είναι να δώσουν ακόμα μεγαλύτερη έμφαση στην ποιότητα ως σημείο διαφοροποίησης έναντι των ανταγωνιστών τους για την περίοδο μέχρι το 2000.

## 5.2 Προτεραιότητα και εφαρμογή στις Μικροεπιχειρήσεις βασικών στοιχείων της λειτουργίας του Μάρκετινγκ και των Πωλήσεων.

Τα 3 πρώτα ιεραρχημένα στοιχεία της λειτουργίας του Μάρκετινγκ και των Πωλήσεων τα οποία έχουν την πιο υψηλή προτεραιότητα για τις Μικροεπιχειρήσεις είναι:

- ο χειρισμός παραπόνων πελατών,
- η εξυπηρέτηση πελατών μετά την πώληση, και η συμπεριφορά των πωλητών.

Τα αμέσως 3 επόμενα που ακολουθούν είναι:

- η καλή γνώση των προϊόντων από τους πωλητές,
- η τιμολογιακή πολιτική και
- η δημιουργία καναλιών επικοινωνίας με τους πελάτες.

Παρατηρώντας τα στοιχεία του Μάρκετινγκ και των Πωλήσεων τα οποία έχουν την πιο μεγάλη προτεραιότητα για τις Μικροεπιχειρήσεις, διαπιστώνεται ότι αυτά περιστρέφονται κυρίως γύρω από τον παράγοντα “πελάτης” . Η διαπίστωση αυτή έχει άμεση σχέση με το μικρό μέγεθος της επιχείρησης το οποίο της επιβάλλει την ανάπτυξη προσωπικών σχέσεων με τον κάθε πελάτη, αφού όπως είναι φυσικό δημιουργείται μια σχέση εξάρτησης της μικρής επιχείρησης από τον κάθε συγκεκριμένο πελάτη. Μια άλλη διαπίστωση αφορά το βαθμό της σημασίας που δίνουν οι Μικροεπιχειρήσεις στην κατάρτιση των πωλητών τους. Το στοιχείο αυτό είναι μεταξύ εκείνων που με βάση το χαρακτηρισμό “πολύ υψηλή” προτεραιότητα, βρίσκονται σε σχετικά χαμηλή προτεραιότητα, αφού είναι ιεραρχημένο στην 7η θέση σε σύγκριση με τα άλλα στοιχεία .

Η διεξαγωγή έρευνας αγοράς, η προβολή και προώθηση , ο προϋπολογισμός πωλήσεων και η ανάπτυξη δικτύων διανομής, έχουν λιγότερη προτεραιότητα για τις Μικροεπιχειρήσεις. Η ερμηνεία που θα μπορούσε να δοθεί έχει και πάλι άμεση σχέση με το μέγεθος της επιχείρησης. Η δυνατότητα για ανάπτυξη άμεσης και πολλές φορές σε προσωπικό επίπεδο σχέσης μεταξύ επιχείρησης και πελάτη, εξασθενίζει την ανάγκη για διερεύνηση της αγοράς και την ανάπτυξη σοβαρής διαφημιστικής προσπάθειας ή ανάπτυξης δικτύων διανομής.

Οι Μικροεπιχειρήσεις φαίνεται να είναι γενικά ικανοποιημένες από την απόδοσή τους και τον τρόπο που εφαρμόζουν τα στοιχεία του Μάρκετινγκ και των Πωλήσεων, τα οποία θεωρούνται ότι έχουν πιο ψηλή προτεραιότητα από τις ίδιες. Αυτό προκύπτει από την τοποθέτησή τους ότι εφαρμόζονται πάρα πολύ καλά και πολύ καλά, ο χειρισμός παραπόνων πελατών, η εξυπηρέτηση των πελατών μετά την πώληση, η συμπεριφορά των πωλητών και η καλή γνώση των προϊόντων. Αντίθετα οι Μικροεπιχειρήσεις δήλωσαν Καθόλου καλά ή μέτρια για τον τρόπο που εφαρμόζονται στην επιχείρηση, κυρίως για τα στοιχεία τα οποία δεν ιεραρχούνται πολύ ψηλά στις προτεραιότητές τους.

Σημαντικό ποσοστό των Μικροεπιχειρήσεων και στους τρεις τομείς θεωρούν ότι ότι δεν γίνεται με σωστό και αποτελεσματικό τρόπο η διεξαγωγή έρευνας της αγοράς , όπου και στον βαθμό βέβαια που το στοιχείο αυτό του Μάρκετινγκ\Πωλήσεων εφαρμόζεται.

Επίσης σημαντικό ποσοστό στη Μεταποίηση πιστεύει ότι δεν γίνονται καθόλου καλά, η προβολή και η προώθηση των προϊόντων και της επιχείρησης. Στις Κατασκευές επίσης ένα σημαντικό ποσοστό θεωρεί ότι δε γίνεται κατά σωστό και αποδοτικό τρόπο μεταξύ άλλων η εκπαίδευση των πωλητών, ενώ στις Υπηρεσίες σημαντικό ποσοστό εκτός από τη διεξαγωγή έρευνας αγοράς, θεωρεί ότι δε γίνεται καθόλου καλά και η ανάπτυξη δικτύου διανομής.

### 5.3 Οικονομική στρατηγική των Μικροεπιχειρήσεων.

Στην ανάλυση της οικονομικής στρατηγικής των Μικροεπιχειρήσεων εξετάζονται η επενδυτική πολιτική τους, η σύνθεση του κόστους και η επικερδότητά τους, τα τυχόν οικονομικά εμπόδια στην ανάπτυξή τους και η εξέταση της απόδοσής τους σε μια σειρά από σημαντικές επιμέρους λειτουργίες της οικονομικής διαχείρισης.

### 5.4 Επενδυτική πολιτική

Από πλευράς επενδυτικής πολιτικής εξετάστηκαν οι επενδύσεις των Μικροεπιχειρήσεων για τα χρόνια 1994-1996. Για το 1997 τα στοιχεία αφορούν εκτίμηση για τις επενδύσεις που αναμένεται να υλοποιηθούν μέσα στο χρόνο αυτό. Διαχρονικά η τάση των επενδύσεων σε κτίρια είναι πτωτική, με εξαίρεση το 1996. Από 44 εκατομμύρια λίρες που ήταν οι δαπάνες σε κτίρια το 1994, η εκτίμηση είναι ότι θα μειωθούν σε 12 εκατομμύρια λίρες το 1997. Όσον αφορά τις επενδύσεις σε εξοπλισμό η τάση είναι αυξητική μεταξύ των ετών 1994 και 1996. Για το 1997 η εκτίμηση είναι ότι οι επενδύσεις σε εξοπλισμό θα παρουσιάσουν μείωση κι αναμένεται ότι θα φθάσουν τα 17 εκατομμύρια λίρες, ενώ το 1996 ήταν 31 εκατομμύρια λίρες. Η παρατηρούμενη πτωτική τάση όσον αφορά τις επενδύσεις σε κτίρια και η αυξητική όσον αφορά εξοπλισμό χαρακτηρίζει και τους τρεις υπό εξέταση τομείς της οικονομίας. Ο τομέας των Υπηρεσιών παρουσιάζει μια αύξηση των επενδύσεων σε κτίρια το 1996, αλλά στη συνέχεια η εκτίμηση για το 1997 είναι ότι θα μειωθεί κάθετα. Επίσης η διαχρονική αυξητική τάση για επενδύσεις σε εξοπλισμό και στους τρεις τομείς αφορά μέχρι το 1996. Η εκτίμηση για το 1997 είναι μείωση και στους τρεις τομείς.

### 5.5 Σύνθεση του κόστους κι επικερδότητα

Η σύνθεση του κόστους των μικροεπιχειρήσεων όσον αφορά τις πρώτες ύλες και τα εργατικά ως ποσοστά στο σύνολο των πωλήσεών τους. Στον τομέα της Μεταποίησης παρουσιάζεται διαχρονικά κάποια αυξητική τάση του ποσοστού που αφορά τις πρώτες ύλες ενώ τα εργατικά παραμένουν ως ποσοστό, σταθερά. Στον τομέα των Υπηρεσιών παρουσιάζεται διαχρονική αύξηση στο ποσοστό των εργατικών, ενώ το ποσοστό των πρώτων υλών παραμένει στα ίδια περίπου



επίπεδα. Στον τομέα των Κατασκευών παρουσιάζεται οριακή αύξηση των πρώτων υλών και των εργατικών το 1996.

Πολύ ικανοποιημένες από το ποσοστό κέρδους που είχαν την περίοδο 1994-1996, ήταν μόνο το 2% των μικροεπιχειρήσεων της Μεταποίησης και των Κατασκευών και το 3% των μικροεπιχειρήσεων του τομέα των Υπηρεσιών.

Η πλειοψηφία των μικροεπιχειρήσεων στη Μεταποίηση και στις Κατασκευές με ποσοστό 48% και 43% αντίστοιχα, δήλωσαν “καθόλου ικανοποιημένες” όσον αφορά το ποσοστό κέρδους τους. Στις Υπηρεσίες ποσοστό 40% δήλωσαν “λίγο ικανοποιημένες” και ποσοστό 30% “καθόλου ικανοποιημένες”.

Η πλειοψηφία των μικροεπιχειρήσεων στη Μεταποίηση και στις Κατασκευές, εκτιμούν ότι θα παρουσιάσουν μείωση του κέρδους τους μέχρι το 2000. Στις Υπηρεσίες η πλειοψηφία των μικροεπιχειρήσεων με ποσοστό 37% εκτιμά ότι τα κέρδη τους θα σταθεροποιηθούν, ενώ ποσοστό 31% εκτιμά ότι θα έχουν μείωση των κερδών τους. Ποσοστό 30% εκτιμούν ότι θα έχουν αύξηση και ποσοστό 34% αναμένουν ότι θα υπάρξει μείωση της επικερδότητας τους.

Στο σύνολο των μικροεπιχειρήσεων οι ζημιές είχαν αυξητική τάση μεταξύ των ετών 1994 και 1996. Το 1997 προβλέπεται μείωση του ποσοστού των επιχειρήσεων που θα παρουσιάσουν ζημιά. Για την περίοδο 1994-1997 παρουσιάζεται επίσης αυξητική τάση στο ποσοστό των επιχειρήσεων που βρίσκονταν σε σημείο ισορροπίας, χωρίς δηλαδή να πραγματοποιούν κέρδη αλλά ούτε και ζημιές. Η επικερδότητα των επιχειρήσεων παρουσιάζεται ιδιαίτερα χαμηλή αφού και στους τρεις τομείς η τεράστια πλειοψηφία των μικροεπιχειρήσεων παρουσιάζουν ποσοστό κέρδους μέχρι 5%. Το ποσοστό επιχειρήσεων που το κέρδος τους κυμαίνεται μεταξύ 41%-50% για όλη την εξεταζόμενη χρονικά περίοδο και για όλους τους τομείς, κυμαίνεται μόνο μεταξύ 1%-3%.

## 5.6 Πηγές χρηματοδότησης, οικονομικά εμπόδια και αποδοτικότητα

Οι κύριες πηγές χρηματοδότησης των μικροεπιχειρήσεων ήταν κατά το 1994-1997, τόσο κατά τομέα, όσο και στο σύνολό τους, τα δάνεια από το τραπεζικό σύστημα και τα κέρδη της εταιρίας.

Η χρηματοδότηση από οικογενειακά κεφάλαια είναι 11% στη Μεταποίηση και 12% στις Κατασκευές. Στις Υπηρεσίες η χρηματοδότηση από την πηγή αυτή είναι χαμηλότερη και φθάνει το 9%. Η χρηματοδότηση από κυβερνητικά σχέδια είναι μεγαλύτερη στη Μεταποίηση και στις Υπηρεσίες σε σύγκριση με τις Κατασκευές. Η χρηματοδότηση των μικροεπιχειρήσεων από δάνεια του εξωτερικού είναι μικρότερη στη Μεταποίηση παρά στις Υπηρεσίες και στον τομέα των Κατασκευών φαίνεται να μην αποτελεί καθόλου πηγή χρηματοδότησης.

Οι εκτιμήσεις των μικροεπιχειρήσεων για το είδος των πηγών χρηματοδότησης που αναμένεται να αξιοποιήσουν για την περίοδο μέχρι το 2000. Κύριες πηγές χρηματοδότησης των μικροεπιχειρήσεων παραμένουν και για την περίοδο αυτή,

τα δάνεια από τις τράπεζες και τα κέρδη των ιδίων των μικροεπιχειρήσεων.

Αυτό το οποίο διαπιστώνεται κατά πρώτο λόγο, είναι η αύξηση του δανεισμού από τις τράπεζες και στους τρεις τομείς, σε μεγαλύτερο βαθμό όμως στις Κατασκευές και στις Υπηρεσίες. Δεύτερη διαπίστωση είναι η αναμενόμενη μείωση της χρηματοδότησης από τα κέρδη και στους τρεις τομείς. Για την περίοδο μέχρι και το 2000 παρατηρείται μια αυξημένη προσδοκία των μικροεπιχειρήσεων για μεγαλύτερη χρηματοδότηση από κυβερνητικά σχέδια, στους τομείς της Μεταποίησης και των Υπηρεσιών.

Τα τρία πιο σημαντικά οικονομικά εμπόδια που αντιμετώπισαν οι μικροεπιχειρήσεις στην πορεία για την ανάπτυξή τους τα τρία τελευταία χρόνια ήταν κατά πρώτο λόγο, πρόβλημα ρευστότητας και κατά δεύτερο λόγο μείωση του κύκλου εργασιών μαζί με μείωση του ποσοστού κέρδους. Τρίτο κατά σειρά εμπόδιο ήταν η έλλειψη κεφαλαίου κινήσεως. Σε όλους τους τομείς που κάλυψε η έρευνα ήταν πρώτο πρόβλημα η έλλειψη ρευστότητας. Στη Μεταποίηση και στις Κατασκευές, το δεύτερο σημαντικό εμπόδιο στην ανάπτυξή τους, ήταν η μείωση του ποσοστού κέρδους κι ακολούθησε η μείωση του κύκλου εργασιών. Στις Υπηρεσίες δεύτερο σημαντικό οικονομικό εμπόδιο ήταν η μείωση του κύκλου εργασιών και μετά η μείωση του ποσοστού κέρδους. Για την περίοδο μέχρι και το 2000 η εκτίμηση των μικροεπιχειρήσεων, είναι ότι το πιο σημαντικό εμπόδιο που θα συναντήσουν στην ανάπτυξή τους, παραμένει η ρευστότητα, ενώ η μείωση του ποσοστού κέρδους θα είναι το δεύτερο σημαντικό εμπόδιο με τρίτο τη μείωση του κύκλου εργασιών.

Διαπιστώνουμε ότι παρά τη μεγάλη σημασία και σπουδαιότητα για τις μικροεπιχειρήσεις της έγκαιρης είσπραξης, η απόδοση μεγάλου ποσοστού μικροεπιχειρήσεων στη δραστηριότητα αυτή ήταν μέτρια. Η απόδοση μεγάλου ποσοστού μικροεπιχειρήσεων ήταν πολύ καλή στην ακριβή και λεπτομερή καστολόγηση, στη διατήρηση του κατάλληλου ύψους αποθεμάτων και στον προγραμματισμό της παραγωγίας των πρώτων υλών.

### 5.7 Στρατηγική παραγωγής

Κάτω από το υποκεφάλαιο αυτό εξετάζονται οι βασικές στρατηγικές επιλογές των μικροεπιχειρήσεων σε σχέση με την παραγωγική διαδικασία. Βασικά εξετάζονται τρεις πτυχές, που αφορούν:

α) την εισαγωγή νέων προϊόντων ή υπηρεσιών στην παραγωγική διαδικασία ως στοιχείο νεωτερισμού και τα πιο σημαντικά στοιχεία της λειτουργίας της παραγωγής στα οποία στηρίχτηκε ή αναμένεται να στηριχτεί η ανάπτυξη της παραγωγικής διαδικασίας.

β) τους τομείς συνεργασίας με άλλες επιχειρήσεις, και

γ) τις συγκεκριμένες στρατηγικές επιλογές ή επιμέρους πολιτικές που ακολούθησαν τα τελευταία τρία χρόνια ή που προτίθενται να ακολουθήσουν μέχρι το 2000, στην παραγωγική διαδικασία.

Εισαγωγή νέων προϊόντων ή υπηρεσιών και σημαντικά στοιχεία για την ανάπτυξη της παραγωγικής διαδικασίας των μικροεπιχειρήσεων. Η πλειοψηφία των μικροεπιχειρήσεων δεν εισήγαγαν νέα προϊόντα ή υπηρεσίες στην παραγωγή τους ή στην επιχειρηματική τους δραστηριότητα, κατά τα τελευταία 3 χρόνια (1994-1997). Η διαπίστωση αυτή είναι ακόλουθη και με τα στοιχεία της έρευνας που αφορούν τη στρατηγική πωλήσεων. Σύμφωνα με τα στοιχεία αυτά μόνο το 23% των επιχειρήσεων υιοθέτησαν στρατηγική προώθησης νέων προϊόντων στην υφιστάμενη αγορά και μόνο 7% προώθηση νέων προϊόντων σε νέες αγορές.

Από τα στοιχεία φαίνεται ότι μόνο το 42% εισήγαγαν νέα προϊόντα στην παραγωγική τους διαδικασία κατά τα τελευταία 3 χρόνια. Το ποσοστό αυτό είναι πολύ χαμηλότερο στις Κατασκευές (23%) ενώ ανεβαίνει στο 46% στην περίπτωση του τομέα των Υπηρεσιών. Για την περίοδο μέχρι το 2000 το ποσοστό επιχειρήσεων που αναμένεται να εισπράξουν νέα προϊόντα στην παραγωγική τους διαδικασία και στην επιχειρηματική τους δραστηριότητα αναμένεται να αυξηθεί σε όλους τους τομείς.

Τα 3 πιο βασικά στοιχεία στα οποία στηρίχτηκε η ανάπτυξη της παραγωγικής διαδικασίας των μικροεπιχειρήσεων κατά τα 3 τελευταία χρόνια, ήταν κατά σειρά σημαντικότητας ο προγραμματισμός της παραγωγής, η τεχνολογία και οι τεχνικές γνώσεις που είχε το προσωπικό. Για τον τομέα των κατασκευών τα 3 πιο σημαντικά στοιχεία είναι αυτά που ισχύουν για το σύνολο των Μικροεπιχειρήσεων. Στη Μεταποίηση και στις Κατασκευές ως τρίτο σημαντικό στοιχείο είναι αυτό του ποιοτικού ελέγχου. Για την περίοδο μέχρι και το 2000, η στάση των επιχειρήσεων διαφοροποιείται ελαφρά, και αναμένεται ότι η τεχνολογία, ο προγραμματισμός της παραγωγής και ο ποιοτικός έλεγχος, θα αποτελέσουν τους πιο σημαντικούς παράγοντες για την ανάπτυξη και τη βελτίωση της παραγωγικής διαδικασίας.

Η εφαρμογή προτύπων ποιότητας ISO 9000 ή άλλων προτύπων προκύπτει ότι ούτε ήταν ούτε φαίνεται να είναι μέσα στα σημαντικά στοιχεία στα οποία οι Μικροεπιχειρήσεις προτίθενται να βασίσουν την ανάπτυξη και βελτίωση της παραγωγικής τους διαδικασίας. Όμως διαπιστώνεται ότι για το στοιχείο της ποιότητας αρχίζει να συνειδητοποιείται ακόμα περισσότερο η σημασία του, από τις Μικροεπιχειρήσεις.

### 5.8 Τομείς συνεργασίας Μικροεπιχειρήσεων με άλλες επιχειρήσεις

Η ανάπτυξη δικτύων συνεργασίας μεταξύ επιχειρήσεων υπαγορεύεται σήμερα ως επιτακτική ανάγκη στα πλαίσια της παγκοσμιοποίησης της οικονομίας. Για τη βελτίωση της παραγωγικότητας ως βασική προϋπόθεση για την ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας των επιχειρήσεων, αναμένεται ότι η ανάπτυξη δικτύων συνεργασίας από τις Μικροεπιχειρήσεις θα αφορά κυρίως τομείς οι οποίοι θα διευρύνουν τις δυνατότητες τους και θα ενισχύουν το στοιχείο του νεωτερισμού με το χαμηλότερο δυνατό κόστος. Τέτοιοι τομείς είναι κυρίως η χρήση και η αξιοποίηση σύγχρονης τεχνολογίας, ο σχεδιασμός και η ανάπτυξη νέων

προϊόντων καθώς και η εγκαθίδρυση δικτύων διανομής και διάθεσης των προϊόντων.

Διακρίνεται τάση συνεργασίας των μικροεπιχειρήσεων με άλλες επιχειρήσεις η οποία αφορά κυρίως την παραγγελία ή αγορά πρώτων υλών και τις υπεργολαβίες. Η τάση αυτή φαίνεται να μη διαφοροποιείται σημαντικά για την περίοδο μέχρι και το 2000, στη διάρκεια της οποίας οι συνεργασίες σε θέματα νέας τεχνολογίας κι ανάπτυξης νέων προϊόντων, παραμένουν συγκριτικά σε χαμηλά επίπεδα.

Με βάση τα στοιχεία έρευνας, μεγάλο ποσοστό των μικροεπιχειρήσεων υιοθέτησαν τα τελευταία 3 χρόνια στρατηγική εισαγωγής ευέλικτων συστημάτων παραγωγής κι ακολούθησαν πολιτική με έμφαση στην ανάπτυξη νέων προϊόντων. Οι στρατηγικές επιλογές των μικροεπιχειρήσεων σε σχέση με την παραγωγική διαδικασία για την περίοδο μέχρι το 2000, παραμένουν περίπου οι ίδιες με αυτές που υιοθετήθηκαν μέχρι τώρα. Η πρόθεση των μικροεπιχειρήσεων είναι να ακολουθήσουν στα επόμενα χρόνια μέχρι το 2000, στρατηγικές εφαρμογής ευέλικτων συστημάτων στην παραγωγική τους διαδικασία κι έμφασης στο σχεδιασμό, την έρευνα και την ανάπτυξη νέων προϊόντων.

Η κατά τομέα εικόνα όσον αφορά την επιλογή στρατηγικής στην παραγωγική διαδικασία, τόσο για τα προηγούμενα χρόνια, όσο και για τα χρόνια μέχρι το 2000, δε διαφοροποιείται ουσιαστικά από τη συνολική εικόνα. Αποτελεί όμως σημαντική παρατήρηση κι αξίζει να υπογραμμισθεί, το γεγονός ότι η κατάρτιση και επιμόρφωση του προσωπικού πάνω σε μόνιμη και συνεχή βάση, δεν περιλαμβάνεται μέσα στις δύο πιο σημαντικές στρατηγικές επιλογές της πλειοψηφίας των μικροεπιχειρήσεων για την ενίσχυση της παραγωγικής τους διαδικασίας. Αυτό ισχύει τόσο για την περίοδο 1994-1997, όσο και για την περίοδο μέχρι το 2000 και για τους τρεις υπό εξέταση οικονομικούς τομείς. Εντούτοις για τα χρόνια μέχρι και το 2000 φαίνεται ότι αρχίζει να αποκτά μεγαλύτερη σημαντικότητα, ως στρατηγική επιλογή. Ειδικά για τον τομέα της Μεταποίησης θα πρέπει να καταβληθεί ιδιαίτερη προσπάθεια για να συνειδητοποιηθεί η σημασία της επένδυσης στο ανθρώπινο δυναμικό με τη μορφή της κατάρτισης και της ανάπτυξής του.

## 6. ΜΕΛΛΟΝΤΙΚΕΣ ΠΡΟΟΠΤΙΚΕΣ ΤΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ ΕΥΚΑΙΡΙΕΣ ΚΑΙ ΚΙΝΔΥΝΟΙ

### 6.1 ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ ΠΑΓΚΟΣΜΙΑ

Από το 1950 όταν τα ταξίδια έγιναν προσιτά στο ευρύ κοινό, οι αφίξεις τουριστών διεθνώς σημείωσαν μέση ετήσια αύξηση κατά 7,4% από 25 εκ. σε 528,5 εκ. το 1994, ενώ τα έσοδα σε ξένο συνάλλαγμα αυξήθηκαν κατά 12,3% ετήσια από 2,1 δισεκ. δολάρια το 1950 σε 321,5 δισεκ. δολάρια το 1994. Σύμφωνα με τα προκαταρκτικά στοιχεία του Παγκόσμιου Οργανισμού Τουρισμού υπολογίζεται ότι κατά το 1994, 1,4 εκ. περιηγητές ταξίδεψαν κάθε μέρα εκτός της χώρας τους για σκοπούς τουρισμού ξοδεύοντας περίπου 880 εκ. δολάρια για διαμονή, φαγητό, διασκέδαση και ψώνια.

Η δραστηριότητα στον τομέα του εσωτερικού τουρισμού, δηλαδή τα ταξίδια για διακοπές μέσα στην ίδια τη χώρα διαμονής ήταν κατά την ίδια περίοδο κατά πολύ μεγαλύτερη, δεκαπλάσια όσον αφορά τις αφίξεις και επταπλάσια περίπου όσον αφορά τις δαπάνες.

Κατά τη δεκαετία του 1980 τα έσοδα από τον τουρισμό αυξήθηκαν με πολύ γρηγορότερους ρυθμούς από το διεθνές εμπόριο με αποτέλεσμα σήμερα ο τομέας του Τουρισμού να κατατάσσεται στους τρεις κυριότερους τομείς του διεθνούς εμπορίου μαζί με τα πετρελαιοειδή και τη βιομηχανία των αυτοκινήτων.

Από πλευράς απασχόλησης, ο τομέας του τουρισμού και των ταξιδιών είναι σήμερα ο μεγαλύτερος εργοδότης και δημιουργεί, λόγω των πολλαπλασιαστικών του επιπτώσεων σε άλλους τομείς δραστηριότητας τις περισσότερες θέσεις εργασίας στις περισσότερες χώρες. Έτσι, κατά το 1994, υπολογίζεται ότι η άμεση και έμμεση απασχόληση λόγω τουρισμού ήταν παγκόσμια 200 εκατ. περίπου άτομα.

Οι προορισμοί στους οποίους σημειώθηκαν οι μεγαλύτερες αυξήσεις και οι οποίοι αναπτύχθηκαν με γρηγορότερους ρυθμούς κατά την δεκαετία του 1980 ήταν οι χώρες της Ανατολικής και Νοτιοανατολικής Ασίας, η Αυστραλία και η Νέα Ζηλανδία με μέση ετήσια αύξηση στις αφίξεις τουριστών 9,3%. Αυξήσεις μεγαλύτερες του γενικού μέσου όρου σημειώθηκαν επίσης στην Αφρική, τη Μέση Ανατολή και την Αμερική. Το αποτέλεσμα των εξελίξεων αυτών ήταν η μείωση του μεριδίου της Ευρώπης στη διεθνή τουριστική κίνηση από 69% το 1980 σε 59,6% το 1994, δεδομένου ότι ο ρυθμός αύξησης των αφίξεων ήταν κατά πολύ μικρότερος, παρόλο ότι η Ευρώπη παραμένει πρώτη στις αφίξεις περιηγητών με 315 εκ. το 1994. Οι προορισμοί με τη μεγαλύτερη ζήτηση κατά το 1994 ήταν η Νοτιοανατολική Ασία, η Αυστραλία, η Νέα Ζηλανδία, η Νότια Αμερική, η Καραϊβική και Μεσογειακές χώρες της Νότιας Ευρώπης.

Όσον αφορά τα έσοδα από τον τουρισμό σε ξένο συνάλλαγμα, η σημασία και συνεισφορά του τουρισμού στην οικονομία είναι ασφαλώς πολύ μεγαλύτερη για τις

αναπτυσσόμενες χώρες παρά για τις βιομηχανικά αναπτυγμένες, όπως και για καθαρά τουριστικές περιοχές όπως είναι Καραϊβική και η Νότια Ευρώπη.

Σημειώνεται τέλος ότι οι κυριότερες περιοχές πηγές τουρισμού είναι οι χώρες της Ευρώπης και η Βόρεια Αμερική (Ηνωμένες Πολιτείες και Καναδάς). Οι αφίξεις από τις περιοχές αυτές αποτελούν το 57% και το 16% αντίστοιχα της συνολικής τουριστικής κίνησης παγκόσμια.



## 6.2 ΧΑΡΑΞΗ ΝΕΑΣ ΠΟΡΕΙΑΣ ΤΟΥ ΚΥΠΡΙΑΚΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ

Ο Κυπριακός Τουρισμός έχει ακολουθήσει μια ανοδική πορεία που στήριξε την οικονομία της Κύπρου τροφοδοτώντας την με πολύτιμο ξένο συνάλλαγμα, ενισχύοντας το ισοζύγιο πληρωμών, προσφέροντας απασχόληση σε ένα μεγάλο μέρος του πληθυσμού και συμβάλλοντας ουσιαστικά στην οικονομική ανάπτυξη του τόπου και στην ευημερία του Κυπριακού λαού.

Η τουριστική Κύπρος πέρασε από το στάδιο της ανακάλυψης τις δεκαετίες του 60 και 70 στο στάδιο της ραγδαίας τουριστικής ανάπτυξης τη δεκαετία του 80 και κατά τη δεκαετία του 90 έφθασε στο στάδιο της ωριμότητας. Ως ο ζωοδότης τομέας της οικονομίας ο Κυπριακός Τουρισμός παρουσίασε ρυθμούς ανάπτυξης που ξεπερνούσαν κατά πολύ τους αντίστοιχους του διεθνή τουρισμού. Συγκεκριμένα η

μέση ετήσια αύξηση του διεθνή τουρισμού ήταν κατά τη δεκαετία του 80 λιγότερο από 5% ενώ στην Κύπρο ήταν 16%. Προς τα τέλη της δεκαετίας του 80 και αρχές της δεκαετίας του 90 οι ρυθμοί αύξησης παρουσίασαν πτωτική τάση σημαίνοντας την έναρξη μιας νέας περιόδου για τον Κυπριακό Τουρισμό, της περιόδου ωρίμανσης της τουριστικής ανάπτυξης.

Ως ένας ώριμος τουριστικός προορισμός η Κύπρος έχει να αντιμετωπίσει πολύ διαφορετικές συνθήκες από τα προηγούμενα στάδια της τουριστικής εξέλιξής της. Ο ανταγωνισμός έχει οξυνθεί σημαντικά με συνεχώς νέους τουριστικούς προορισμούς να προσφέρονται στη διεθνή τουριστική αγορά σε ανταγωνιστικές τιμές. Έντονος ανταγωνισμός επικρατεί και μεταξύ τουριστικών επιχειρήσεων όπως των οργανωτών ταξιδιών οι οποίοι ασκούν πιέσεις στους τουριστικούς προορισμούς για περαιτέρω μείωση των προσφερομένων τιμών. Επιπρόσθετα, ο τουρίστας μιας ώριμης αγοράς παρουσιάζει κάποιες ιδιαιτερότητες. Είναι πιο απαιτητικός, ανεξάρτητος, δραστήριος και καλός γνώστης του προϊόντος, των υπηρεσιών και των προσφερομένων τιμών. Αναζητεί εμπειρίες μοναδικές στο είδος τους σε σχέση με τα ειδικά ενδιαφέροντα και ανάγκες του επιδεικνύοντας αυξημένη ευαισθησία στη διατήρηση της ιδιαιτερότητας ενός τόπου, του φυσικού και πολιτιστικού περιβάλλοντός του. Άλλες σημαντικές αλλαγές στο περιβάλλον της τουριστικής Κύπρου αποτελούν η ένταξη της Κύπρου στην Ευρωπαϊκή Ένωση, η φιλελευθεροποίηση των μεταφορών, οι πολιτικές εξελίξεις, οι κοινωνικοοικονομικές μεταβολές στις χώρες πηγές του τουρισμού, οι εξελίξεις στην τεχνολογία κ.α.

Πέραν των εξωγενών παραγόντων που επηρεάζουν τον τουρισμό η Κύπρος έχει να αντιμετωπίσει αδυναμίες και προβλήματα που έχουν συσσωρευθεί σε όλα τα χρόνια της ραγδαίας τουριστικής ανάπτυξης που προηγήθηκε όπως η μονοδιάστατη ανάπτυξη και τυποποίηση του τουριστικού προϊόντος, η καταπόνηση του φυσικού περιβάλλοντος και της πολιτιστικής μας ταυτότητα, η αύξηση της αντικοινωνικής συμπεριφοράς, το ψηλό λειτουργικό κόστος, η εποχικότητα, η εξάρτηση από ορισμένους οργανωτές ταξιδιών, η ανεπάρκεια των έργων υποδομής, των συγκοινωνιών και λοιπών τουριστικών διευκολύνσεων κ.α.

Τα προβλήματα που αντιμετωπίζει ο τομέας του Τουρισμού στην Κύπρο δεν είναι ούτε σημερινά ούτε προσωρινά και επιβάλλεται να αντιμετωπισθούν αποτελεσματικά με νέα, επιστημονική, ευφάνταστη και δυναμική προσέγγιση. Παράλληλα η Κύπρος ως τουριστικός προορισμός καλείται να αξιοποιήσει ευκαιρίες που παρουσιάζονται στο διεθνή τουριστικό στίβο και να προστατευθεί από απειλητικές μεταβολές σε εξωγενείς παράγοντες έγκαιρα και αποτελεσματικά. Η Κύπρος με άνω των 30 ετών εμπειρία στον τομέα του τουρισμού καλείται να αξιοποιήσει τη γνώση του παρελθόντος και στα πλαίσια των καινούριων δεδομένων να χαράξει νέα πορεία για τον Κυπριακό Τουρισμό προς τον 21ο αιώνα.

Ένα βασικό μάθημα που προέκυψε από την εμπειρία μας στην τουριστική ανάπτυξη, είναι πως οι πρόσκαιρες και σπασμωδικές ενέργειες είναι επικίνδυνες και υποσκάπτουν ουσιαστικά την επιβίωση της Κύπρου ως τουριστικού προορισμού. Έχει διαπιστωθεί επίσης ότι η εξέλιξη του τουριστικού τομέα βρίσκεται στα χέρια πολλών διαφορετικών φορέων, οργανισμών, ομάδων, ατόμων του ιδιωτικού και

δημόσιου τομέα και ότι ο συντονισμός τους είναι επιβεβλημένος για την διασφάλιση της επιτυχίας του τομέα.

Ο Κυπριακός Τουρισμός χρειάζεται μια πιο μακροπρόθεσμη αντίκρουση της μελλοντικής του πορείας στα πλαίσια της οποίας θα ληφθούν σημαντικές αποφάσεις και θα αναληφθούν πρωτοβουλίες για διασφάλιση της μελλοντικής πορείας. Οι αποφάσεις για επανατοποθέτηση της Κύπρου στο διεθνή τουριστικό χάρτη θα χρειαστούν χρόνο και συστηματική προσπάθεια για να υλοποιηθούν τόσο από το δημόσιο όσο και από τον ιδιωτικό τομέα. Οι αντιφατικές αποφάσεις και ενέργειες που στόχο έχουν το βραχυπρόθεσμο συμφέρον συγκεκριμένων ατόμων ή ομάδων υποσκιάπτοντας τη μακροπρόθεσμη βιωσιμότητα του τουρισμού στην Κύπρο θα πρέπει να αποφευχθούν. Όλοι οι εμπλεκόμενοι φορείς στον τουριστικό τομέα θα πρέπει να κινούνται βάσει κοινών στόχων και επιδιώξεων και η επιτυχία των προσπαθειών τους να αξιολογείται βάσει συγκεκριμένων κριτηρίων που αντικατοπτρίζουν τη διασφάλιση της αειφορίας του τομέα.

Πάγια θέση του Οργανισμού είναι ο προγραμματισμός της τουριστικής ανάπτυξης ο οποίος είναι άμεσα συνδεδεμένος με τον ευρύτερο προγραμματισμό της οικονομίας. Από τις εμπειρίες που έχουν αποκτηθεί μέχρι σήμερα στον τομέα αυτό έχει διαπιστωθεί ότι η επιτυχία του προγραμματισμού της τουριστικής ανάπτυξης στηρίζεται στην ένταξη του επιμέρους προγραμματισμού διαφόρων φορέων στον ευρύτερο μακροπρόθεσμο προγραμματισμό του τουριστικού τομέα και της οικονομίας γενικότερα.

Με βάση τις πιο πάνω διαπιστώσεις ο ΚΟΤ έχει προχωρήσει στη διαμόρφωση μιας Στρατηγικής για τον Τουρισμό με χρονικό ορίζοντα το 2010. Κύρια επιδίωξη του Στρατηγικού Σχεδίου θα είναι η επανατοποθέτηση του Κυπριακού Τουρισμού σε νέες βάσεις με όραμα τη διασφάλιση της αειφορίας του τουρισμού στην Κύπρο με σεβασμό στον άνθρωπο, στο περιβάλλον και στον πολιτισμό της. Το εν λόγω Σχέδιο θα καθορίζει το επίπεδο ανάπτυξης του τουριστικού τομέα, θα συνθέτει τους Γενικούς και Ειδικούς Στόχους για τον τομέα και θα καθορίζει τους τρόπους (Στρατηγικές) επίτευξης των επί μέρους Στόχων πάνω σε ισότιμη και ισορροπημένη βάση. Οποιαδήποτε βραχυπρόθεσμα και μεσοπρόθεσμα σχέδια ανάπτυξης είτε σε επίπεδο κεντρικής εκτελεστικής εξουσίας (π.χ. Πενταετή Σχέδια Ανάπτυξης, Προϋπολογισμοί, Ανάπτυξης κ.α.) είτε σε επίπεδο Τοπικών Αρχών ή άλλων φορέων του δημόσιου και ιδιωτικού τομέα, θα πρέπει να εντάσσονται και να συνάδουν με το μακροπρόθεσμο αυτό πλαίσιο.

Για τη διαμόρφωση της Στρατηγικής θα εκπονηθούν μελέτες και έρευνες αγορών και θα καθοριστούν μακροοικονομικοί στόχοι σε συνεργασία με την Κυβέρνηση. Βασικός συντελεστής της ετοιμασίας του Σχεδίου θα είναι η διαβούλευση με όλους τους εμπλεκόμενους φορείς ξεχωριστά, σε ειδικές επιτροπές και ομάδες εργασίας καθώς και μέσω δημόσιας συζήτησης/παρουσίασης ώστε να δοθεί η δυνατότητα να ακουστούν οι απόψεις όλων των ενδιαφερομένων και του ευρύτερου κοινού. Ο Οργανισμός προσβλέπει στην επίτευξη ενός επικοινωνιακού διαλόγου για τη συλλογική διαμόρφωση ενός μακροπρόθεσμου στρατηγικού πλαισίου που θα



λειτουργήσει ως πυξίδα προσανατολισμού για τον ευρύτερο τουριστικό τομέα μέσα στον 21ο αιώνα.

Οι προκλήσεις για την εξέλιξη του τουρισμού είναι πολλές και η αποτελεσματική αντιμετώπισή τους επιβεβλημένη. Πιστεύουμε ότι ο χρόνος είναι κατάλληλος για τη λήψη καθοριστικών αποφάσεων για τον τουρισμό και στο έργο αυτό θα κληθούν να συμβάλουν ενεργά όλοι οι πολίτες αυτού του τόπου που έχουν άποψη για την εξέλιξη του τουρισμού στην Κύπρο.



### 6.3 ΚΥΠΡΙΑΚΟΣ ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ

Ο ΚΟΤ ιδρύθηκε και λειτουργεί με βάση τις πρόνοιες του Νόμου περί Ιδρύσεως και Λειτουργίας Κυπριακού Οργανισμού Τουρισμού 1969-1995 και των σχετικών Κανονισμών που διέπουν θέματα Διάρθρωσης και Όρων Υπηρεσία και διοικητικά και οικονομικά θέματα. Σκοπός του Οργανισμού σύμφωνα με το Νόμο είναι η οργάνωση και η προαγωγή του Τουρισμού στη Δημοκρατία με την αξιοποίηση όλων των υφισταμένων δυνατοτήτων.

### 6.3.1 ΔΙΑΡΘΡΩΣΗ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ ΤΟΥ ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΥ

Οι Υπηρεσίες του Οργανισμού αποτελούνται από τη Γενική Διεύθυνση και τέσσερα τμήματα: Διοίκησης, Τουριστικής Οργάνωσης (Προγραμματισμού), Προβολής και Παροχής Τουριστικών Υπηρεσιών και διακρίνονται:

1. Στην Κεντρική Υπηρεσία, τα γραφεία της οποίας βρίσκονται στη Λευκωσία. Διευθυντές Τουρισμού ήταν ο κ. Χρίστος Μακρής, η κα Φοίβη Κατσούρη και ο κ. Κώστας Παπαγεωργίου, που προϊστάτο των Τμημάτων Παροχής Τουριστικών Υπηρεσιών, Τουριστικής Οργάνωσης (Προγραμματισμού) και Προβολής, αντίστοιχα.

2. Στις Περιφερειακές Υπηρεσίες Εσωτερικού που αποτελούνται:

(α) Από τα Γραφεία Τοπυριστικών Πληροφοριών. Κατά τη διάρκεια του 1997 λειτουργούσαν δέκα Γραφεία Πληροφοριών:στη Λευκωσία, Λεμεσό, Λάρνακα, Αγία Νάπα, Πάφο, Αεροδρόμιο Λάρνακας, Αεροδρόμιο Πάφου, Νέο Λιμάνι Λεμεσού, Γερμασόγεια και Πλάτρες.

(β) Από τα Γραφεία Επιθεωρητών. Κατά τη διάρκεια του 1997 λειτουργούσαν έξι Γραφεία Επιθεωρητών στη Λευκωσία, Λεμεσό,Λάρνακα, Πάφο, Αγία Νάπα και Πόλη της Χρυσοχούς.

(γ) Από τις Υπηρεσίες της Μαρίνας Λάρνακας.

3. Στις Περιφερειακές Υπηρεσίες Εξωτερικού που αποτελούνται από τα Γραφεία Τουρισμού στο Λονδίνο, Φραγκφούρτη, Παρίσι,Στοκχόλμη, Αθήνα, Μιλάνο, Ζυρίχη, Βρυξέλλες, Άμστερνταμ, Βιέννη, Νέα Υόρκη, Μόσχα, Τελ Αβίβ, Τόκυο, Βουδαπέστη, Πράγα και Βαρσοβία.

### 6.3.2 ΠΡΟΣΩΠΙΚΟ

Στις 31.12.1997 τα μέλη του προσωπικού του ΚΟΤ (μόνιμο, προσωρινό, με σύμβαση, έκτακτο, εργατικό και εντόπιο εξωτερικού) ήταν 252. Από αυτά 120 υπηρετούσαν στην Κεντρική Υπηρεσία, 81 στις Περιφερειακές Υπηρεσίες Εσωτερικού και 51 στις Περιφερειακές Υπηρεσίες Εξωτερικού.

### 6.3.3 ΕΡΓΑΣΙΕΣ ΤΟΥ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ

Το Διοικητικό Συμβούλιο κατά το 1997 συνήλθε σε εβδομήντα (70) συνεδρίες και πήρε αποφάσεις για θέματα πολιτικής. Μεταξύ άλλων, το Συμβούλιο ενέκρινε τον Προϋπολογισμό του Οργανισμού για το έτος 1998, το Λογαριασμό Εσόδων και Εξόδων και τον Ισολογισμό για το έτος που έληξε στις 31.12.1996, τις διαφημιστικές εκστρατείες και άλλα προγράμματα προβολής του Οργανισμού στο εξωτερικό.

Επίσης το Συμβούλιο μελέτησε και αποφάσισε για τα πιο κάτω θέματα: Διαφημιστικές εκστρατίες του Οργανισμού στις τουριστικές αγορές, διερεύνηση τιμολογίων διαφημιστικών εταιρειών, ανακαίνιση και επέκταση Τουριστικών περιπτέρων και Πλαζ του ΚΟΤ, κατακύρωση προσφορών για την κατασκευή περιπτέρων για τη συμμετοχή του ΚΟΤ σε Τουριστικές Εκθέσεις, προμήθεια και εγκατάσταση μηχανογραφικού εξοπλισμού, ασφάλιση του προσωπικού του Οργανισμού, κατάταξη ξενοδοχειακών επιχειρήσεων. Συμφωνίες/Άδειες Χρήσης Τουριστικών Πλαζ και Περιπτέρων, εκτυπώσεις διαφημιστικών εντύπων του Οργανισμού, προσφορές για τη διεξαγωγή μελέτης για την εφαρμογή συστήματος ποιότητας ISO 9000 στο Τμήμα Παροχής Τουριστικών Υπηρεσιών του Οργανισμού, Σχέδια Υπηρεσίας, διάφορα έργα στη Μαρίνα Λάρνακας, προμήθεια εξοπλισμού γραφείων, Στρατηγική Αναδιοργάνωσης του Οργανισμού, λειτουργία Κέντρων αναψυχής, παραγωγή ταινίας καλλιέργειας συνείδησης καθαριότητας, συλλογική σύμβαση.

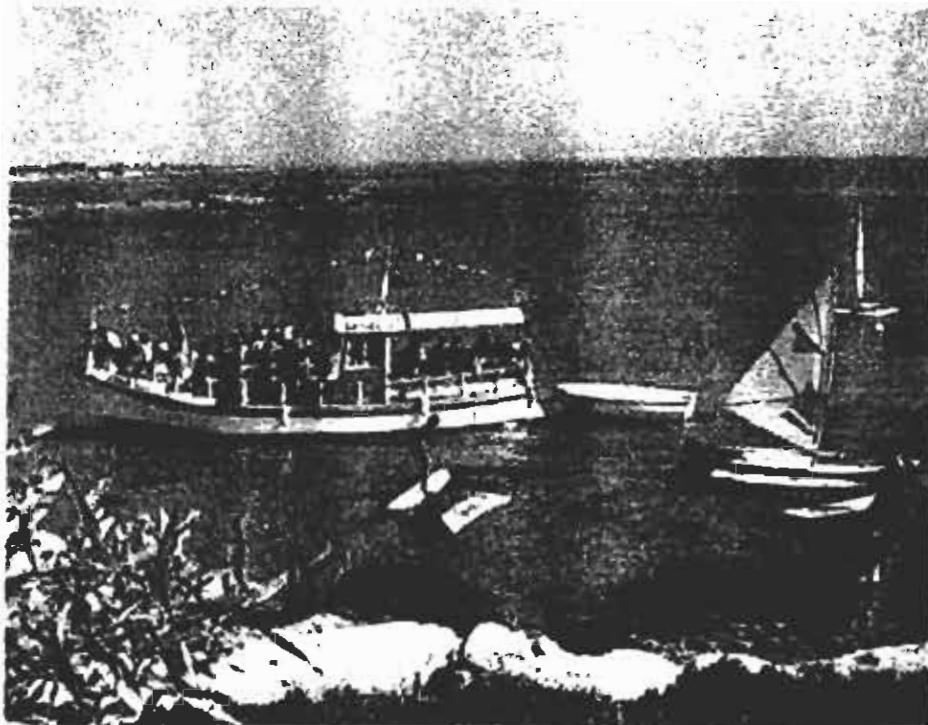
Επιπρόσθετα, το Διοικητικό Συμβούλιο ασχολήθηκε με το θέμα της δημιουργίας νέων Γραφείων του ΚΟΤ στη Τσεχία, Πολωνία, Ουγγαρία.

Η Επιτροπή Προσωπικού, στην οποία το Συμβούλιο μεταβίβασε ανάλογες αρμοδιότητές του για την καλύτερη και ταχύτερη διεξαγωγή των εργασιών του Οργανισμού, συνήλθε σε 5 συνεδρίες κατά τις οποίες μελέτησε και πήρε αποφάσεις πάνω σε διάφορα θέματα της αρμοδιότητάς της.

#### 6.3.4 ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ/ΕΠΙΜΟΡΦΩΣΗ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟΥ

Μέσα στα πλαίσια της πολιτικής για επιμόρφωση και εκπαίδευση του προσωπικού του Οργανισμού, 99 υπάλληλοι του Οργανισμού συμμετείχαν σε διάφορα Επιμορφωτικά Προγράμματα/Σεμινάρια που πραγματοποιήθηκαν στην Κύπρο. Ένας υπάλληλος συμμετείχε σε εξειδικευμένο πρόγραμμα για Μαρίνες στο Ηνωμένο Βασίλειο και ένας σε Πρόγραμμα για ξεναγούς στον Καναδά. Τα επιμορφωτικά αυτά προγράμματα περιλάμβαναν, μεταξύ άλλων τα πιο κάτω θέματα: Ευρωπαϊκή Ένωση, εφαρμογή συστημάτων ολικής ποιότητας, ανάπτυξη διευθυντικής ικανότητας, εργασιακές σχέσεις, θέματα πληροφορικής, Ίντερνετ, θέματα επικοινωνίας, προβολής και προώθησης τουριστικού προϊόντος, αξιολόγηση και αξιοποίηση ανθρώπινου δυναμικού, θέματα ξεναγών, Διεύθυνσης ISO 9000 σε ξενοδοχεία κλπ.

#### 6.4 ΔΙΕΘΝΕΙΣ ΕΞΕΛΙΞΕΙΣ ΣΤΗΝ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗ ΑΓΟΡΑ



Σύμφωνα με προκαταρκτικά στοιχεία και εκτιμήσεις του Παγκόσμιου Οργανισμού Τουρισμού, η διεθνής τουριστική κίνηση το 1997 αυξήθηκε κατά 3,0% σε σύγκριση με το 1996 και έφτασε τα 612,8 εκ. αφίξεις σε σύγκριση με 594,8 εκ. το 1996 ενώ τα έσοδα υπολογίζονται σε 443,8 δισεκ. δολάρια το 1997 σε σύγκριση με 433,9 δισεκ. δολάρια το 1996, αυξήθηκαν δηλαδή κατά 2,3%.

Η Ευρώπη, όπου η τουριστική κίνηση αυξήθηκε το 1997 κατά 3,4% και έφτασε τα 360,8 εκ. αφίξεις σε σύγκριση με 349,0 εκ. το 1996, εξακολουθεί να προσελκύει το μεγαλύτερο μέρος του διεθνούς τουρισμού (58,9%). Το μερίδιο της Ευρώπης στις διεθνείς αφίξεις παρέμεινε στα ίδια επίπεδα με το 1996 ενώ οι ψηλότεροι ρυθμοί αύξησης σημειώθηκαν από την Αφρική. Τα έσοδα από τον τουρισμό στην Ευρώπη το 1997 ήταν 218,9 δισεκ. δολάρια σε σύγκριση με 219,7 δισεκ. δολάρια το 1996, μειώθηκαν δηλαδή κατά 0,4%. Τα έσοδα από τον Τουρισμό στην Ευρώπη αντιπροσώπευαν το 49,3% των ολικών εσόδων από τον διεθνή τουρισμό.

Μεγαλύτερη αύξηση σημειώθηκε στις διεθνείς αφίξεις στην Αφρική και Μέση Ανατολή. Συγκεκριμένα η τουριστική κίνηση στις χώρες της Αφρικής αυξήθηκε κατά 8,8% και έφθασε τα 23,5 εκ. σε σύγκριση με 21,6 εκ. το 1996, ενώ στη Μέση Ανατολή οι αφίξεις αυξήθηκαν κατά 5,0% - από 14,1 εκ. το 1996 σε 14,8 εκ. το 1997.

## 6.5 ΟΙ ΚΥΡΙΟΤΕΡΕΣ ΕΞΕΛΙΞΕΙΣ ΣΤΗΝ ΚΥΠΡΟ

Παρά τις δυσμενείς προοπτικές που διαγράφονταν στις αρχές του 1997, η χρονιά έκλεισε τελικά με αρκετά ικανοποιητικά αποτελέσματα χάρη κυρίως στις έντονες προσπάθειες που αναλήφθηκαν από τον Οργανισμό στον τομέα της προβολής και εμπορίας του Κυπριακού τουριστικού προϊόντος σε όλες τις σημαντικές τουριστικές αγορές με την ενίσχυση των κονδυλίων από την Κυβέρνηση. Όμως και οι θετικές εξελίξεις που σημειώθηκαν σε ορισμένες αγορές, όπως ήταν η ενίσχυση της συναλλαγματικής αξίας της στερλίνας σε σχέση με την Κυπριακή λίρα συνέβαλαν στην επίτευξη των θετικών αποτελεσμάτων. Στις προσπάθειες αυτές συνέβαλαν επίσης και οι ελκυστικές τιμές που δόθηκαν από τους τουριστικούς φορείς του ιδιωτικού τομέα στους οργανωτές ταξιδιών.

Οι αφίξεις περιηγητών κατά το 1997 υπολογίζεται ότι ανήλθαν σε 2 008 000 περίπου, σε σύγκριση με 1 950 000 εκ. το 1996.

Αύξηση σημειώθηκε κυρίως στις αφίξεις από τη Ρωσία και τις υπόλοιπες χώρες της πρώην Σοβιετικής Ένωσης, το Ισραήλ, το Ην. Βασίλειο και την Ελβετία. Η μέση δαπάνη κατά περιηγητή αυξήθηκε κατά 3,11% από Λ.Κ. 381,71 το 1996 σε Λ.Κ. 393,52 το 1997, παρά τη μείωση που σημειώθηκε στη μέση ημερήσια δαπάνη κατά 2,1% (Λ.Κ. 34,95 το 1996 - Λ.Κ. 34,21 το 1997). Η αντίθετη αυτή κίνηση οφείλεται στην αύξηση της μέσης διάρκειας παραμονής των περιηγητών στην Κύπρο από 11 μέρες το 1996 σε 11,50 μέρες το 1997. Τα έσοδα από τον τουρισμό σε ξένο συνάλλαγμα υπολογίζονται σε Λ.Κ. 843 εκ.



## **7. ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΓΙΑ ΤΗΝ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΔΕΣΜΗ ΜΕΤΡΩΝ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗ ΤΩΝ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΩΝ ΤΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ - ΤΡΙΕΤΕΣ ΣΧΕΔΙΟ ΔΡΑΣΗΣ 1996-1998**

Η Τεχνική Επιτροπή η οποία ορίστηκε με την Απόφαση του Υπουργικού Συμβουλίου αρ. 44.586 ημερ. 17.7.1996 για να παρακολουθεί την υλοποίηση των μέτρων/έργων τα οποία εγκρίθηκαν και της οποίας προεδρεύει η Γενικός Διευθυντής του Οργανισμού συνήλθε σε δύο συνεδρίες κατά το 1997. Υποβλήθηκε επίσης στην αρμόδια Υπουργική Επιτροπή η δεύτερη τριμηνιαία έκθεση προόδου για την περίοδο μέχρι 7.2.1997. Για τις καθυστερήσεις και τα προβλήματα τα οποία εντοπίστηκαν για την πραγματοποίηση προόδου ενημερώθηκε το Υπουργικό Συμβούλιο με σχετική Πρόταση που υπόβαλε το Υπουργείο Εμπορίου, Βιομηχανίας και Τουρισμού. το Υπουργικό Συμβούλιο με την Απόφαση 46.340 ημερ. 23.7.1997 αποφάσισε την προώθηση συγκεκριμένων έργων και μέτρων σε καθορισμένα χρονοδιαγράμματα και έδωσε τις κατάλληλες οδηγίες στους αρμόδιους Υπουργούς με στόχο την υλοποίησή τους.

### **7.1 ΠΡΟΟΔΟΣ ΣΤΗΝ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΤΟ 1997**

Οι κυριότερες εξελίξεις κατά το 1997 ήταν οι ακόλουθες:

#### **• ΑΦΙΞΕΙΣ ΠΕΡΙΗΓΗΤΩΝ**

Οι αφίξεις επισκεπτών πολυήμερης παραμονής (περιηγητών) υπολογίζονται σε 2.008.000 περίπου σε σύγκριση με 1.950.000 το 1996.

#### **• ΑΦΙΞΕΙΣ ΕΚΔΡΟΜΕΩΝ**

Οι επισκέπτες μονοήμερης παραμονής (εκδρομείς) έφτασαν τους 105.525 σε σύγκριση με 138.526 το 1996, μειώθηκαν δηλαδή κατά 23,82%. Μείωση σημειώθηκε στην κατηγορία των εκδρομέων που ήταν διερχόμενοι από την Κύπρο, οι οποίοι μειώθηκαν κατά 12,3% (από 45.525 το 1996 σε 39.940 το 1997), ενώ στην κατηγορία των εκδρομέων που συμμετείχαν σε κρουαζιέρες σημειώθηκε αύξηση κατά 33% (από 41.001 το 1996 σε 54.585 το 1997).

Οι κυριότερες χώρες προέλευσης των εκδρομέων που συμμετείχαν σε κρουαζιέρες ήταν η Γερμανία, οι Ηνωμένες Πολιτείες Αμερικής, το Ηνωμένο Βασίλειο, η Ιταλία, το Ισραήλ και η Γαλλία.

#### **• ΣΥΝΘΕΣΗ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΟΥ ΡΕΥΜΑΤΟΣ/ΟΡΓΑΝΩΜΕΝΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ**

Οι περιηγητές που ήλθαν μέσω Οργανωτών Ταξιδιών με το σύστημα κλειστού περιηγητικού κύκλου, υπολογίζεται ότι έφτασαν το 1997 τους 1.283.063 σε σύγκριση με 1.193.281 το 1996 αυξήθηκαν δηλαδή κατά 7,5% και υπολογίζεται ότι αποτελούν το 61,4% των ολικών αφίξεων.

Αύξηση της τάξης του 8,9% σημειώθηκε στις αφίξεις περιηγητών με ναυλωμένες πτήσεις οι οποίες έφτασαν τις 968.277 σε σύγκριση με 888.777 το 1996. Οι κυριότερες χώρες προέλευσης των περιηγητών που ήλθαν με ναυλωμένες πτήσεις

ήταν το Ηνωμένο Βασίλειο, η Γερμανία, η Σουηδία, η Ρωσία, η Νορβηγία, η Δανία και η Ελβετία. Οι αφίξεις περιηγητών με το σύστημα κλειστού περιηγητικού κύκλου με δρομολογημένες πτήσεις έφτασαν τις 314 786 σημειώνοντας αύξηση κατά 3,4% σε σύγκριση με 304.504 το 1996. Οι κυριότερες χώρες προέλευσης των περιηγητών κλειστού περιηγητικού κύκλου που ήλθαν με δρομολογημένες πτήσεις ήταν το Ηνωμένο Βασίλειο, η Γερμανία, η Ελβετία, η Γαλλία και η Ρωσία.

Σημειώνεται ότι τα στοιχεία για τις δρομολογημένες πτήσεις αφορούν μόνο τους περιηγητές που ταξίδεψαν με τις Κυπριακές και τις Βρετανικές Αερογραμμές.

#### • ΧΕΙΜΕΡΙΝΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ

Οι αφίξεις περιηγητών κατά τους χειμερινούς μήνες (Ιανουάριος-Μάρτιος και Νοέμβριος-Δεκέμβριος) υπολογίζεται ότι έφτασαν τις 486.700 περίπου. Οι αφίξεις της περιόδου αυτής υπολογίζεται ότι αποτελούσαν το 22,35% των ολικών αφίξεων. Το ποσοστό των αφίξεων κατά τους δύο μήνες αιχμής (Ιούλιος και Αύγουστος) έφτασε το 27,30% των ολικών αφίξεων.

#### • ΕΣΟΔΑ ΑΠΟ ΤΟΝ ΤΟΥΡΙΣΜΟ

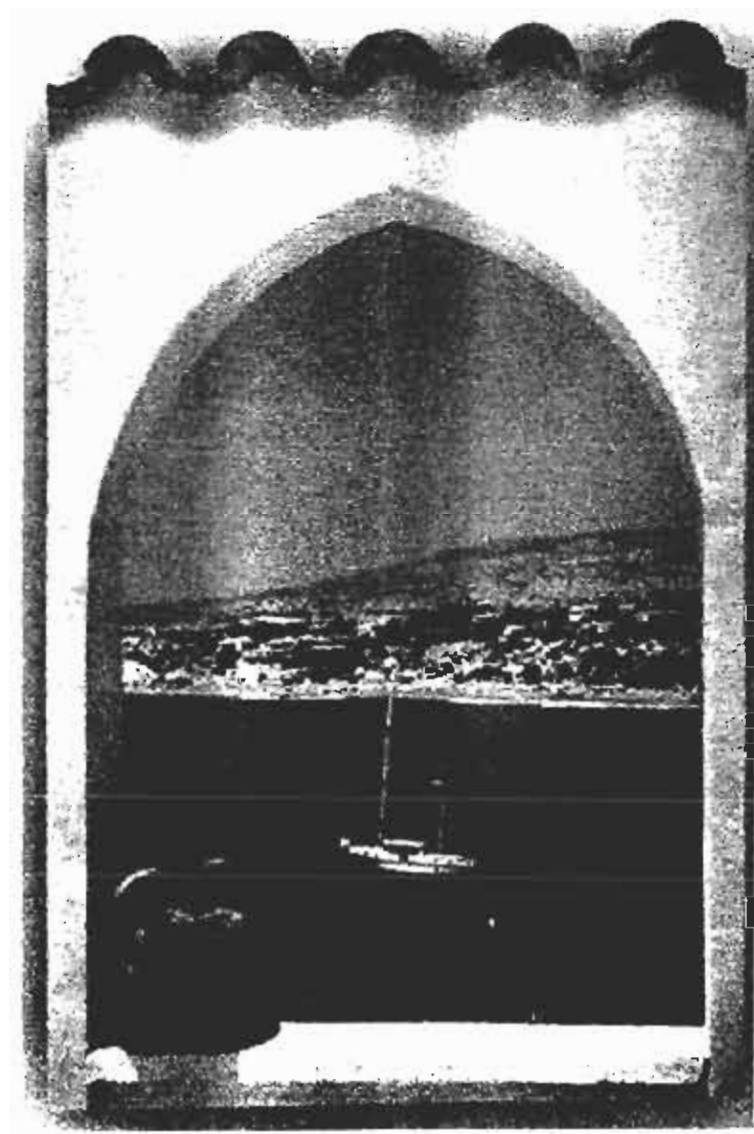
Οι ακαθάριστες εισπράξεις από τον τουρισμό σε ξένο συνάλλαγμα το 1997 υπολογίζεται ότι έφθασαν τα Λ.Κ. 843 εκ. σε σύγκριση με Λ.Κ. 780 εκ. το 1996. Η μέση δαπάνη κατά περιηγητή ήταν το 1997 Λ.Κ. 393,52 σε σύγκριση με Λ.Κ. 381,71 το 1996, αυξήθηκε δηλαδή κατά 3,1%. Τα έσοδα από τον τουρισμό υπολογίζεται ότι ξεπέρασαν κατά 39,2% τις εισπράξεις από τις συνολικές εξαγωγές αγαθών και αποτελούσαν το 38,4% των εισπράξεων από τις εξαγωγές αγαθών και υπηρεσιών. Τα αντίστοιχα ποσοστά για το 1996 ήταν 30,6% και 40,6%.

## 7.2 ΚΑΙΝΕΣ ΣΕ ΞΕΝΟΔΟΧΕΙΑΚΑ ΚΑΙ ΆΛΛΑ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΑ ΚΑΤΑΛΥΜΑΤΑ

Κατά το 1997 λειτούργησαν συνολικά 710 νέες κλίνες, σε σύγκριση με 2.329 το 1996. Από αυτές, 450 ήταν σε 2 νέες μονάδες ξενοδοχείων αστέρων και 28 αφορούσαν επεκτάσεις σε υφιστάμενα ξενοδοχεία. Από τις υπόλοιπες 232 οι 150 ήταν σε 2 νέες μονάδες οργανωμένων διαμερισμάτων Α΄τάξης, οι 8 αφορούσαν επεκτάσεις σε υφιστάμενες μονάδες οργανωμένων διαμερισμάτων και οι υπόλοιπες 74 ήταν σε ένα νέο τουριστικό χωριό. Η συνολική προσφορά κλινών σε αδειούχα ξενοδοχειακά καταλύματα μειώθηκε από 84.549 στο τέλος του 1996 σε 84.368 στο τέλος του 1997. Η μείωση αυτή οφείλεται στην αναστολή της λειτουργίας και ανάκλησης της άδειας λειτουργίας ορισμένων μονάδων που λειτουργούσαν τα προηγούμενα χρόνια κυρίως οργανωμένων διαμερισμάτων, επιπλωμένων διαμερισμάτων, ξενώνων και ξενοδοχείων χωρίς αστέρα.

Από τις 84.368 κλίνες που λειτουργούσαν στο τέλος του 1997, 45.950 ήταν σε ξενοδοχεία αστέρων, 26.715 σε οργανωμένα διαμερίσματα πολυτελείας, Α, Β και Γ τάξης και οι υπόλοιπες 11.703 σε τουριστικά διαμερίσματα, τουριστικές επαύλεις, επιπλωμένα διαμερίσματα, τουριστικά χωριά, παραδοσιακές οικοδομές, ξενοδοχεία χωρίς αστέρα και ξενώνες.

Στο τέλος του 1997 βρίσκονταν επίσης υπό ανέγερση 8 νέα ξενοδοχεία αστέρων, με δυναμικότητα 1595 κλίνες και ένα τουριστικό χωριό με δυναμικότητα 304 κλίνες ενώ γίνονταν επεκτάσεις δυναμικότητας 872 κλινών σε 5 υφιστάμενα ξενοδοχεία αστέρων και 2 μονάδες οργανωμένων διαμερισμάτων.





## 8. ΜΕΛΕΤΕΣ - ΕΡΕΥΝΕΣ – ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ

### 8.1 ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΟ ΣΧΕΔΙΟ ΓΙΑ ΤΟΝ ΤΟΥΡΙΣΜΟ 2010

Το Διοικητικό Συμβούλιο του Οργανισμού αποφάσισε την ετοιμασία Στρατηγικού Σχεδίου για τον Τουρισμό με χρονικό ορίζοντα το 2000 και ενέκρινε μέσα στο Δεκέμβριο το Πρώτο Προσχέδιο Πλαισίου Στρατηγικής το οποίο ετοιμάστηκε από Ομάδα Εργασία που ορίστηκε για το σκοπό αυτό.

Εγκρίθηκαν επίσης οι σχετικοί όροι για την προκήρυξη Διεθνών Διαγωνισμών για τη διεξαγωγή ειδικών ερευνών μελετών τα πορίσματα των οποίων θα βοηθήσουν στη διαμόρφωση του Τελικού Στρατηγικού Σχεδίου το οποίο σύμφωνα με το καθορισμένο πρόγραμμα θα υποβληθεί το Δεκέμβριο του 1998 στην Κυβέρνηση για έγκριση. Το Στρατηγικό Σχέδιο στοχεύει στην επανατοποθέτηση του Κυπριακού Τουρισμού σε νέες βάσεις και στη χάραξη ξεκάθαρης μελλοντικής πορείας. Κύριοι άξονες του Σχδίου θα είναι:

- (α) η διασφάλιση της αειφορίας του τομέα του τουρισμού
- (β) η μεγιστοποίηση της οικονομικής του συνεισφοράς
- (γ) η διασφάλιση της βιωσιμότητας των επενδύσεων.

Πιστεύεται ότι η επίτευξη των πιο πάνω στόχων θα πρέπει να επιδιωχθεί μέσα από μια Μακροπρόθεσμη Στρατηγική Ποιότητας. Οποιαδήποτε άλλη επιλογή της Στρατηγικής της Ποιότητας θα οδηγήσει σε διαιώνιση των προβλημάτων που αντιμετωπίζει σήμερα ο τομέας του Τουρισμού για τους ακόλουθους λόγους :

(α) Η αύξηση του αριθμού αφίξεων μπορεί να επιτευχθεί κυρίως με περαιτέρω μείωση των τιμών. Τα περιθώρια μείωσης των τιμών είναι περιορισμένα δεδομένου ότι τα λειτουργικά κόστη της βιομηχανίας είναι υψηλά. Εξάλλου περαιτέρω μείωση των τιμών είναι σχεδόν σίγουρο ότι θα οδηγήσει σε ενέργειες οι οποίες θα επιτείνουν τα προβλήματα που αντιμετωπίζει ήδη σήμερα ο τομέας και θα επιδεινώσουν ακόμα περισσότερο την ανταγωνιστικότητα της Κύπρου σαν τουριστικού προορισμού. Τέτοιες ενέργειες είναι :

- Περαιτέρω μείωση του επιπέδου των προσφερομένων υπηρεσιών.
- Περαιτέρω μείωση της επικερδότητας των τουριστικών επιχειρήσεων.
- Αποφυγή της ανάληψης επενδύσεων για συντηρήσεις/ βελτιώσεις του προσφερόμενου προϊόντος με αποτέλεσμα την υποβάθμισή του,

(β) Επίσης η υιοθέτηση της στρατηγικής ποσότητας θα οδηγήσει :

- Στην ενθάρρυνση ανέργεσης κλινών χαμηλότερης ποιότητας ή και μη αδειούχων καταλυμάτων με αποτέλεσμα να τεθούν σε κίνδυνο οι επενδύσεις που έχουν γίνει μέχρι σήμερα.
- Σε περαιτέρω καταπόνηση του φυσικού περιβάλλοντος

- Σε μεγαλύτερες πιέσεις στους φυσικούς και ανθρώπινους πόρους

Το τουριστικό προϊόν της Κύπρου χαρακτηρίζεται από ορισμένα δυνατά σημεία πάνω στα οποία όλοι οι εμπλεκόμενοι φορείς θα πρέπει να χτίσουν. Ταυτόχρονα θα πρέπει όλοι να συνειδητοποιήσουν ότι επιβάλλεται να αντιμετωπιστούν αποτελεσματικά και να ξεπεραστούν μέσα από πνεύμα συλλογικότητας και σύνεσης τα προβλήματα και οι αδυναμίες που αντιμετωπίζει σήμερα ο τομέας. Παράλληλα θα πρέπει επίσης να γίνει κοινή συνείδηση ότι η Κύπρος σαν τουριστικός προορισμός δεν είναι μόνη της στον παγκόσμιο τουριστικό χάρτη και δεν μπορούμε να αγνοούμε τις εξελίξεις και αλλαγές που πραγματοποιούνται στο διεθνές περιβάλλον. Οι αλλαγές αυτές οι οποίες αποτελούν ευκαιρίες αλλά και απειλές, επιβάλλεται να ληφθούν πολύ σοβαρά υπόψη στη διαμόρφωση της στρατηγικής.

Τα δυνατά και αδύνατα σημεία/ προβλήματα του τουρισμού όπως και οι κυριότερες αλλαγές που πρέπει να θεωρούνται σαν ευκαιρίες ή απειλές για τον τουρισμό της Κύπρου αναφέρονται πιο κάτω :

#### A. Δυνατά Σημεία

- Η ομορφιά και ποικιλία του τόπου
- Η πλούσια πολιτιστική και ιστορική κληρονομιά.
- Εύκολη επικοινωνία και ντόπιο πληθυσμό.
- Το καλό κλίμα.
- Οι δυνατότητες για ποικιλία δραστηριοτήτων.
- Στρατηγική γεωγραφική θέση.
- Μικρές αποστάσεις.
- Η φιλοξενία και η φιλικότητα του κόσμου.
- Αναπτυγμένη υποδομή.
- Καθιερωμένος τουριστικός προορισμός , και ασφάλεια.

#### B. Αδύνατα Σημεία / Προβλήματα

- Χαμηλή ανταγωνιστικότητα.
- Έλλειψη ταυτότητας.
- Τυποποίηση προϊόντος και υπηρεσιών.
- Ημιτελές προϊόν.
- Απόσταση από ορισμένες χώρες-πηγές τουρισμού.
- Ψηλά κόστη ( λειτουργικά , παραγωγής , κόστος ζωής ).
- Ιεράρχηση προτεραιοτήτων για επενδύσεις σε αναπτυξιακά έργα ( κυβέρνηση , τοπικές αρχές ) που δεν συμβαδίζει με τις προτεραιότητες του τουρισμού.
- Κρούσματα αισχροκέρδειας – Νοοτροπία εύκολου κέρδους.
- Αύξηση αντικοινωνικής συμπεριφοράς προς τους τουρίστες.
- Υπερεξάρτηση από ορισμένους Οργανωτές Ταξιδιών.
- Εποχικότητα.
- Υποβάθμιση του περιβάλλοντος των τουριστικών περιοχών.

#### Γ. Ευκαιρίες / Απειλές

- Μεταβαλλόμενες / Αυξανόμενες απαιτήσεις των τουριστών.
- Ευαισθητοποίηση σε θέματα περιβάλλοντος.

- Ανταγωνιστές επιθετικοί , αποτελεσματικοί και ευέλικτοι.
- Αύξηση ανταγωνιστικών προορισμών στην περιοχή και παγκόσμια.
- Ασταθής πολιτική κατάσταση στην Κύπρο και στην περιοχή.
- Δημογραφικές / κοινωνικές αλλαγές στις χώρες-πηγές τουρισμού.
- Προοπτική ένταξης στην Ευρωπαϊκή Ένωση.
- Δυνατότητες για εξασφάλιση οικονομικών πόρων μέσω συμμετοχής σε προγράμματα Ευρωπαϊκής Ένωσης.
- Δημιουργία ολιγοπωλιακών καταστάσεων στον τομέα των ταξιδιών.
- Εξελίξεις στον τομέα της τεχνολογίας.
- Φιλελευθεροποίηση αερομεταφορών.

Όλα τα πιο πάνω λαμβάνονται υπόψη στη διατύπωση του οράματος και των γενικών στόχων της στρατηγικής για τον τουρισμό. Γενική κατεύθυνση είναι η βελτίωση , αναβάθμιση και διεύρυνση του υφιστάμενου τουριστικού προϊόντος ώστε πέραν από την προσφορά του ήλιου και της θάλασσας να αναπτυχθούν προϊόντα τα οποία θα αναδεικνύουν το φυσικό περιβάλλον , την ιστορία και τον πολιτισμό της Κύπρου.

## ΟΡΑΜΑ

Η διασφάλιση της αειφορίας του Τουρισμού στην Κύπρο με σεβασμό στον άνθρωπο, στο περιβάλλον και στον πολιτισμό.

## 8.2 ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ MARKETING

Η διεθνής τουριστική αγορά χαρακτηρίζεται τα τελευταία χρόνια από έντονο ανταγωνισμό μεταξύ των τουριστικών προορισμών καθώς συνεχώς νέοι προορισμοί εισέρχονται στην αγορά .

Οι καταναλωτές και κυρίως οι Ευρωπαίοι τουρίστες έχουν διαφοροποιήσει την συμπεριφορά τους ώστε να επωφελούνται ειδικών προσφορών και να διεκδικούν στο μέγιστο τα δικαιώματά τους . Οι οργανωτές ταξιδιών από την άλλη σαν αποτέλεσμα των συνεχών τους προσπαθειών για αύξηση του μεριδίου τους στην αγορά αντιμετωπίζουν πολλές φορές προβλήματα επικερδότητας.

Παράλληλα οι τάσεις που παρατηρούνται για συγκεντρωτισμό σε ορισμένους μεγάλους οργανωτές ταξιδιών οι οποίοι μπορεί να ελέγχουν αεροπορικές εταιρείες , ξενοδοχειακά καταλύματα και τα κυριότερα δίκτυα τουριστικών πρακτορείων καθώς και η τάση για μικρότερης διάρκειας διακοπές ιδιαίτερα την χειμερινή περίοδο μειώνουν τον έλεγχο των τουριστικών και επηρεάζουν αρνητικά την εξέλιξη του τουριστικού ρεύματος και την εποχικότητα . Μια πρόσθετη τάση που αναμένεται να επηρεάσει σημαντικά την κίνηση είναι η αύξηση του ατομικού τουρισμού. Ο αριθμός των ατόμων που προτιμούν να ταξιδεύουν εκτός οργανωμένων συνόλων συνεχώς αυξάνεται και σε αυτό συμβάλλει σημαντικά και η εξέλιξη στην ηλεκτρονική πληροφόρηση .

Σαν αποτέλεσμα γίνεται επιτακτική η ανάγκη για μια πιο επιθετική και επικεντρωμένη στρατηγική marketing από πλευράς των τουριστικών προορισμών και πιο καλό προγραμματισμό και αναπροσαρμογή των προϊόντων τους για να ικανοποιούν τον καταναλωτή στον οποίο στοχεύουν .

Μέσα στο έντονα ανταγωνιστικό περιβάλλον η τουριστική βιομηχανία της Κύπρου βρίσκεται σε αδύνατη θέση. Τα ψηλά λειτουργικά κόστη της τουριστικής βιομηχανίας και η συγκριτικά μεγαλύτερη απόσταση της Κύπρου από τις χώρες πηγές τουρισμού , που αυξάνει το κόστος μεταφοράς στην Κύπρο έχουν καταστήσει το Κυπριακό τουριστικό προϊόν ένα από τα ακριβότερα. της Μεσογείου.

### Προσανατολισμοί

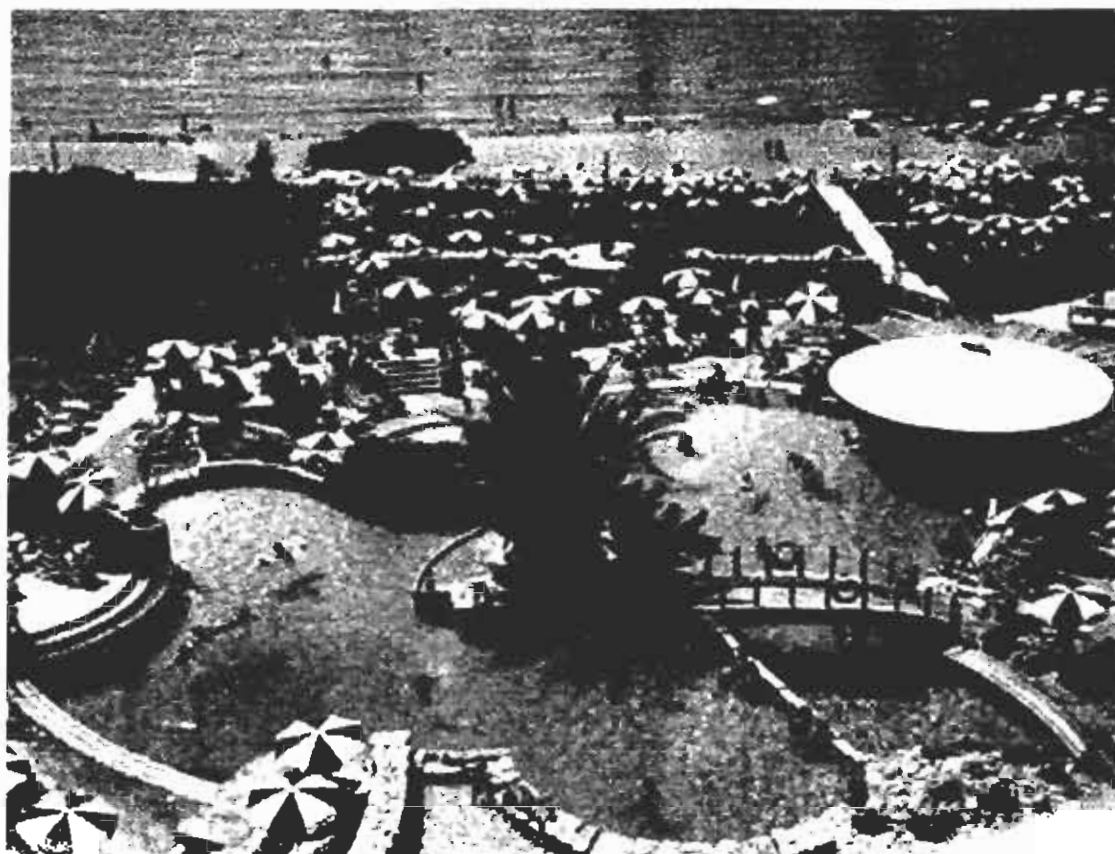
Λαμβάνοντας υπόψη την αδύνατη θέση της Κύπρου στο ανταγωνιστικό πεδίο , τους περιορισμένους πόρους και την ανάγκη για διασφάλιση της αειφορίας του τομέα, τη μεγιστοποίηση της οικονομικής του συνεισφοράς και τη διασφάλιση των επενδύσεων η Κύπρος θα πρέπει να προσανατολιστεί προς τέσσερις διαφορετικές κατευθύνσεις .

1. Συνέχιση προσφοράς του ίδιου προϊόντος στον ίδιο τύπο τουρίστα που ήδη προσελκύει.
2. Προσέλκυση του ίδιου τύπου τουρίστα με βελτιωμένο προϊόν ή και νέα προϊόντα.
3. Προσέλκυση νέων τουριστών με το ίδιο προϊόν ή ελαφρώς βελτιωμένο.
4. Προσέλκυση νέων τουριστών με βελτιωμένο προϊόν καθώς και με καινούργια προϊόντα.

Οι πιο πάνω επιλογές είναι αλληλένδετες και η μία δεν αποκλείει την άλλη. Η επιθυμητή κατεύθυνση στην οποία θα πρέπει να κινηθεί η Κύπρος για να εξασφαλίσει την αειφορία του τομέα είναι η κατεύθυνση των νέων αγορών ή νέων τμημάτων αγορών που να είναι πιο αποδοτικές. Από πλευράς προϊόντος, το βασικό προϊόν ήλιος και θάλασσα θα πρέπει να αναβαθμιστεί και να συμπληρωθεί από νέα προϊόντα. Βραχυπρόθεσμα δεν είναι δυνατόν να γίνουν σημαντικές αλλαγές στο προϊόν, γι' αυτό η έμφαση θα δοθεί στη διείσδυση σε υφιστάμενες αγορές με προσπάθεια προσέλκυσης πιο αποδοτικών τμημάτων. Μακροπρόθεσμα με την βελτίωση/ αναβάθμιση του προϊόντος και τη δημιουργία σημαντικών προϊόντων, η έμφαση θα δοθεί στην καλλιέργεια νέων αγορών.

Η Κύπρος θα πρέπει να ζητήσει και να εξεύρει τις αγορές εκείνες στις οποίες θα είναι ανταγωνιστική και οι οποίες θα προσφέρουν υψηλά έσοδα, δηλαδή θα πρέπει να προσαρμόσει το παραδοσιακό προϊόν του ήλιου και της θάλασσας με τέτοιο τρόπο ώστε να ανταποκρίνεται στις νέες απαιτήσεις και να επανατοποθετεί στον τουριστικό χάρτη σαν προορισμός που προσφέρει ολοκληρωμένη εμπειρία πέραν του ήλιου και της θάλασσας, τονίζοντας τα ιδιαίτερα της χαρακτηριστικά που προσφέρουν πλεονέκτημα έναντι των ανταγωνιστών της.

### 8.3 ΣΤΟΧΟΙ ΤΗΣ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗΣ MARKETING



Με βάση τα υφιστάμενα δεδομένα και τους ειδικούς και γενικούς στόχους της στρατηγικής τουρισμού, οι βασικοί στόχοι της στρατηγικής marketing είναι :

1. Δημιουργία κατάλληλης εικόνας του παραδοσιακού μας προϊόντος «ήλιου και θάλασσας» που να ανταποκρίνεται στις νέες απαιτήσεις.
2. Ισορροπημένη ανάπτυξη του τουρισμού ήλιου και θάλασσας και η ανάπτυξη συμπληρωματικών μορφών τουρισμού.
3. Επιμήκυνση της τουριστικής περιόδου με σκοπό να γίνει η Κύπρος προορισμός για όλο το χρόνο.
4. Η προσέλκυση τουριστών με μεγαλύτερη κατά κεφαλή δαπάνη.
5. Η διαφοροποίηση των αγορών και η ανάπτυξη νέων για να αποφευχθεί η εξάρτηση από ορισμένες αγορές.
6. Η σταδιακή μείωση του βαθμού εξάρτησης από μεγάλους οργανωτές ταξιδιών και η ανάπτυξη του ατομικού τουρισμού και του τουρισμού που διακινείται μέσω εξειδικευμένων οργανωτών ταξιδιών.
7. Η προβολή της ποιοτικής πλευράς της τουριστικής Κύπρου και η δημιουργία ποιοτικής αντίληψης του τουριστικού προϊόντος.

## ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ ΠΡΟΪΟΝΤΟΣ

Γενική κατεύθυνση των επιμέρους στρατηγικών για την ανάπτυξη του προϊόντος είναι η καθιέρωση της Κύπρου στην τουριστική αγορά σαν ένα μοναδικό ποιοτικό τουριστικό προορισμό στην ανατολική Μεσόγειο που να προσφέρει ένα ολοκληρωμένο τουριστικό προϊόν το οποίο θα επεκτείνεται, πέρα από την προσφορά του ήλιου και της θάλασσας, το φυσικό περιβάλλον, στην ιστορία και τον πολιτισμό, στον άνθρωπο και στην ποικιλία ενδιαφερόντων. Στόχος είναι από τη μία η βελτίωση, αναβάθμιση, εξυγίανση και διεύρυνση του υφιστάμενου προϊόντος και από την άλλη η ανάπτυξη νέων προϊόντων τα οποία θα συνάδουν με τη γενική κατεύθυνση της στρατηγικής και θα δημιουργούν προϋποθέσεις για δημιουργία συγκριτικού πλεονεκτήματος και προσέλκυση μιας πελατείας που αναζητεί πολυδιάστατη εμπειρία στις διακοπές.

Η στρατηγική προϊόντος επικεντρώνεται στην αξιοποίηση των πολλών δυνατοτήτων που προσφέρει η Κύπρος σαν τουριστικός προορισμός για την απόκτηση πολυσύνθετων τουριστικών εμπειριών.

### Στόχοι στρατηγικής προϊόντος

Με βάση τους γενικούς και ειδικούς στόχους της στρατηγικής, οι βασικές επιδιώξεις της στρατηγικής προϊόντος είναι :

- A. Καλύτερη κατανομή της τουριστικής κίνησης μέσα στο χρόνο
- B. Γεωγραφική εξειδίκευση με βάση τις ιδιαιτερότητες της κάθε περιοχής
- Γ. Βελτίωση της σχέσης τιμής και αξίας του προϊόντος
- Δ. Ισορροπημένη και ορθολογική αξιοποίηση των πόρων
- Ε. Ενίσχυση της ποιότητας του προσφερόμενου προϊόντος
- ΣΤ. Αντιμετώπιση των διαρθρωτικών αδυναμιών του τομέα του τουρισμού
- Z. Ενίσχυση της ιδιαιτερότητας της Κύπρου για απόκτηση ανταγωνιστικού πλεονεκτήματος
- Η. Αξιοποίηση, ανάδειξη και διαφύλαξη του περιβάλλοντος και της πολιτιστικής κληρονομιάς του τόπου.

### 8.3 Στρατηγική για αναβάθμιση, εξυγίανση και διεύρυνση του υφιστάμενου προϊόντος

Οι διάφορες πτυχές του τουριστικού προϊόντος θα αναβαθμιστούν, εξυγιανθούν και διευρυνθούν έχοντας σαν κεντρικό σημείο αναφοράς το τρίπτυχο «πολιτισμός, άνθρωπος, περιβάλλον».

Το περιβάλλον, ο πολιτισμός, ο άνθρωπος θα πρέπει να προσεχθούν ιδιαίτερα, για επιτύχει η στρατηγική σε όλες τις άλλες πτυχές και υποτομείς του τουρισμού, και να διασφαλιστεί η αειφορία του τομέα.



## ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ

1. Υιοθέτηση περιβαλλοντικής πολιτικής και νοοτροπίας (συμπεριφοράς) που να καλύπτει τους ακόλουθους :
  - τουριστικές επιχειρήσεις
  - τοπικές αρχές
  - επισκέπτες
  - ευρύτερο κοινό
2. Εφαρμογή του Νόμου Πλαισίου για το περιβάλλον.
3. Αισθητική αναβάθμιση του δομημένου περιβάλλοντος και ανάδειξη του τοπικού χαρακτήρα.

## ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ

Πρόγραμμα για διατήρηση/ επαναφορά της αυθεντικής ταυτότητας του τόπου.

## ΑΞΙΟΘΕΑΤΑ

1. Αξιοποίηση – ένταξη των ιστορικών, αρχαιολογικών, πολιτιστικών στοιχείων και μνημείων στο τουριστικό προϊόν.
2. Αναβάθμιση των μουσείων και πολιτιστικών ιδρυμάτων και εισαγωγή σύγχρονων μεθόδων παρουσίασης και λειτουργίας.
3. Αξιοποίηση και ένταξη στο τουριστικό προϊόν των φυσικών αξιοθέατων (Εθνικά/ Δασικά Πάρκα, αλυκές, βιότοποι κ.α.)

4. Διαφοροποίηση και διεύρυνση του τουριστικού προϊόντος, με τη δημιουργία σημαντικών εμπλουτιστικών έργων.

### ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

1. Προγράμματα διοργάνωσης πολιτιστικών και καλλιτεχνικών εκδηλώσεων διεθνούς ακτινοβολίας.
2. Προώθηση και αξιοποίηση ευκαιριών για δραστηριότητες και ψυχαγωγία.

### ΔΙΑΜΟΝΗ ΚΑΙ ΔΙΑΤΡΟΦΗ

1. Αναβάθμιση υφιστάμενων τουριστικών επιχειρήσεων (καταλύματα και εστιατόρια).
2. Εξυγίανση του προσφερόμενου προϊόντος των ξενοδοχειακών και επισιτιστικών επιχειρήσεων.
3. Εισαγωγή ποιοτικών κριτηρίων για αναβάθμιση του επιπέδου και των υπηρεσιών των τουριστικών επιχειρήσεων (καταλύματα και εστιατόρια).
4. Ενθάρρυνση των επιχειρηματιών για εισαγωγή μεθόδων βελτίωσης της αποδοτικότητας των επιχειρήσεών τους.

### ΥΠΟΔΟΜΗ

Συμπλήρωση και αναβάθμιση της γενικής υποδομής.

### ΜΕΤΑΦΟΡΕΣ

1. Επαρκής σύνδεση της Κύπρου με χώρες-πηγές τουρισμού.
2. Βελτίωση των δημοσίων συγκοινωνιών (ταξί, λεωφορεία, αυτοκίνητα ενοικίασης).

### ΕΜΠΟΡΙΟ

1. Αναβάθμιση της ποιότητας των σουβενίρ, ειδών χειροτεχνίας και γενικά των ειδών για αγορές (shopping).
2. Ετοιμασία Σχεδίου επιστροφής φόρων (Φ.Π.Α. κ.α.) για ψώνια από αλλοδαπούς.

## 8.4 ΑΓΡΟΤΟΥΡΙΣΜΟΣ

### Σχέδιο Οικονομικών Κινήτρων

Το 1997 ήταν η έκτη χρονιά εφαρμογής του Προγράμματος για την Ανάπτυξη του Αγροτουρισμού. Κατά τη διάρκεια του χρόνου συνεχίστηκε η διαδικασία για την επιδιόρθωση παραδοσιακών σπιτιών σε διάφορα χωριά, οι ιδιοκτήτες των οποίων εκδήλωσαν ενδιαφέρον να επωφεληθούν από τα κίνητρα που προβλέπονται στο



Πρόγραμμα για τη μετατροπή τους σε τουριστικά καταλύματα ή εστιατόρια/ταβέρνες, πολιτιστικά κέντρα/μουσεία και παραδοσιακά εργαστήρια.

### Οργάνωση/Εμπορία/Κρατήσεις

Η Κυπριακή Εταιρεία Αγροτουρισμού, η οποία είναι ένας μη κερδοσκοπικός Οργανισμός με μέλη τους ιδιοκτήτες/διαχειριστές αγροτουριστικών καταλυμάτων ανά το παγκύπριο, ιδρύθηκε με πρωτοβουλία του ΚΟΤ το 1996 για να βοηθήσει στην οργάνωση και προώθηση των κρατήσεων και την εμπορεία και προβολή του αγροτουριστικού προϊόντος της Κύπρου.

Μέσα στο 1997, η εν λόγω Εταιρεία δραστηριοποιήθηκε έντονα στους τομείς της προβολής του προϊόντος και εκπαίδευσης των αγροτουριστικών επιχειρηματιών. Συγκεκριμένα, νωρίς το 1997 ετοιμάστηκε ο Κατάλογος/Οδηγός των Αγροτουριστικών Καταλυμάτων, ο οποίος εκδόθηκε σε 30.000 αντίτυπα και πένντε διαφορετικές γλώσσες, (Ελληνικά, Αγγλικά, Γερμανικά, Γαλλικά και Ιταλικά) και έτυχε πολύ ευνοϊκής υποδοχής από την αγορά. Παράλληλα ετοιμάστηκε και μία εντυπωσιακής αφίσα σε 3.000 αντίτυπα. Ο Οργανισμός επιχορήγησε το κόστος της έκδοσης του εν λόγω Καταλόγου/Οδηγού και της αφίσας κατά το ήμισυ, συνεισφέροντας προς τούτο το ποσό των Λ.Κ. 5.075. Τα έντυπα αυτά διανεμήθηκαν με επιτυχία τόσο στην Κύπρο όσο και στο εξωτερικό, τα αποθέματα του Καταλόγου/Οδηγού εξαντλήθηκαν και προγραμματίζεται η επανεκτύπωση του κατά το 1998.

Οι υπόλοιπες ενέργειες προβολής που αναλήφθηκαν για το 1997 περιλαμβάνουν την φιλοξενία δημοσιογράφων (ντόπιων και ξένων) και τουριστικών πρακτόρων στα αγροτουριστικά καταλύματα και την παρουσίαση του αγροτουριστικού προϊόντος, είτε από τους πιο πάνω δημοσιογράφους είτε από στελέχη της Εταιρείας, τόσο στον έντυπο τύπο της Κύπρου και του εξωτερικού, όσο και σε ραδιοτηλεοπτικά προγράμματα στην Κύπρο.

Επίσης, στα πλαίσια των προσπαθειών για την εκπαίδευση των αγροτουριστικών επιχειρηματιών σε θέματα οργάνωσης των κρατήσεων και εμπορίας του προϊόντος και παροχής φιλοξενίας, εννέα μέλη της Εταιρείας συμμετείχαν σε εκπαιδευτική εδρομή στην Ιρλανδία, η οποία έτυχε μερικής επιχορήγησης από το "Πρόγραμμα για την Αναζωογόνηση του Κυπριακού Τουρισμού" της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Το Διοικητικό Συμβούλιο του Οργανισμού ενέκρινε επίσης τους Προϋπολογισμούς της Εταιρείας για τα έτη 1997 και 1998. Για το 1998 περιλήφθηκε στον Προϋπολογισμό του Οργανισμού πρόνοια ύψους Λ.Κ. 15.000 για τη λειτουργία της Εταιρείας. Δεδομένης της σημαντικής αυτής συνεισφοράς του Οργανισμού, η Εταιρεία προγραμματίζει να προχωρήσει το 1998 στη στελέχωση και λειτουργία του Κεντρικού Γραφείου Κρατήσεων και στην ετοιμασία της σελίδας της για το Internet.

## Εξωραϊστικά Έργα

Προωθήθηκε επίσης η υλοποίηση της γ' φάσης των εξωραϊστικών έργων που χρηματοδοτούνται από τον ΚΟΤ στα χωριά Α' Κατηγορίας του Προγράμματος. Μέχρι το τέλος του 1997 είχαν συμπληρωθεί τα έργα σε όλα σχεδόν τα χωριά που καλύπτει το Πρόγραμμα.



### **8.5 ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ ΓΙΑ ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ ΜΑΡΙΝΩΝ ΚΑΙ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΤΟΥ ΝΑΥΤΙΚΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ**

Μέσα στα πλαίσια της υλοποίησης της Στρατηγικής για δημιουργία Μαρίνων και γενικά της ανάπτυξης του Ναυτικού Τουρισμού ολοκληρώθηκαν οι μελέτες περιλαμβανομένων και μελετών περιβαλλοντικών επιπτώσεων για τον εντοπισμό κατάλληλης θέσης για τις Μαρίνες στην Πάφο και Αγία Νάπα. Βάσει σχετικής απόφασης του Υπουργικού Συμβουλίου προχώρησε η κήρυξη των δύο ακτών/παραλιών - "Πότιμα" στην Πάφο και "Λούμα" στην Αγία Νάπα σε Μαρίνες.

Εν τω μεταξύ ολοκληρώθηκαν και στάληκαν στη Γενική Εισαγγελία για Νομοτεχνικό έλεγχο οι όροι και προδιαγραφές για την προκήρυξη προσφορών για την επιλογή αναδόχων για τη μελέτη κατασκευής και λειτουργίας της Μαρίνας στην Πάφο. Μέσα στις υποχρεώσεις του αναδόχου είναι η διεξαγωγή μελέτης για την εκτίμηση των περιβαλλοντικών επιπτώσεων από την κατασκευή και λειτουργία της Μαρίνας με βάση τη συγκεκριμένη πρόταση.

Για τη Μαρίνα στο Παραλίμνι έχουν προκηρυχθεί προσφορές για τη διεξαγωγή μελέτης Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων σε νέα περιοχή παρά το υφιστάμενο αλιευτικό καταφύγιο.

Έχει επίσης ζητηθεί εκ νέου από τον ΚΟΤ η παραχώρηση επιπρόσθετου χερσαίου χώρου επίχωσης έκτασης 12,8 σκαλών (χώρος λιμανιού) για ικανοποίηση άμεσων αναγκών της Μαρίνας Λάρνακας σύμφωνα με σχετική Απόφαση του Υπουργικού Συμβουλίου ημερ. 28.9.1989. Εκκρεμούν στη Βουλή οι Τροποποιητικοί Κανονισμοί, η ψήφιση των οποίων είναι απαραίτητη προϋπόθεση για να παρασχεθεί δυνατότητα

μίσθωσης κρατικής ακίνητης ιδιοκτησίας σε ιδιώτες για σκοπούς χρήσης της ως Μαρίνας.

## 8.6 ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΤΟΥ ΑΓΡΟΚΤΗΜΑΤΟΣ ΦΡΕΪ

Ο Οργανισμός προέβη, στις 31.1.1997, στην προκήρυξη προσφορών για το σχεδιασμό, κατασκευή, λειτουργία και διαχείριση θεματικού πάρκου στο Αγρόκτημα Φρέϊ στη Γεροσκήπου, με θέμα την ιστορική εξέλιξη της αγροτικής κατοικίας και του αγροτικού τρόπου ζωής στην Κύπρο. Η προθεσμία υποβολής προσφορών για το πιο πάνω θέμα έληξε στις 2.7.1997 χωρίς να υποβληθεί οποιαδήποτε προσφορά. Ο Οργανισμός μελετά τώρα, κατόπιν σχετικής απόφασης του Διοικητικού του Συμβουλίου, άλλους τρόπους προώθησης του έργου.

## 8.7 ΑΞΙΟΠΟΙΗΣΗ ΤΗΣ ΛΙΜΝΗΣ ΟΡΟΚΛΙΝΗΣ

Κατόπιν σχετικής ανάθεσης από το Υπουργικό Συμβούλιο, η Κυπριακή Τράπεζα Αναπτύξεως ετοίμασε τα κατάλληλα έγγραφα για ζήτηση προσφορών από τον ιδιωτικό τομέα για τη δημιουργία έργου ψυχαγωγικού χαρακτήρα, τα οποία και προωθήθηκαν για νομοτεχνικό έλεγχο.

## 8.8 ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ ΚΑΖΙΝΩΝ ΣΤΗΝ ΚΥΠΡΟ

Το σχετικό Νομοσχέδιο υποβλήθηκε στο Υπουργικό Συμβούλιο, το οποίο και το ανέπεμψε στην αρμόδια Υπουργική Επιτροπή για συμπλήρωση και επανυποβολή του στο Υπουργικό Συμβούλιο μέχρι το Μάιο του 1998.

## 8.9 ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΓΗΠΕΔΩΝ ΓΚΟΛΦ

Στα πλαίσια της στρατηγικής για την ανάπτυξη γηπέδων γκολφ βρίσκεται υπό εξέλιξη η διαδικασία για τη δημιουργία τριών επιπρόσθετων γηπέδων γκολφ στις επαρχίες Λεμεσού (Πεντάκωμο), Λάρνακας (Ορόκλινη) και Αμμόχωστο (Αγία Νάπα) πέραν των δύο που λειτουργούν στην επαρχία Πάφου.

Το Υπουργικό Συμβούλιο ενέκρινε την εκμίσθωση κρατικής/δασικής γης σε κοινοπραξίες Τοπικών Αρχών, ξενοδόχων και επιχειρηματιών για τη δημιουργία γηπέδων γκολφ στη Λάρνακα (Ορίκλινη) και Αμμόχωστο (Αγία Νάπα). Η επιτροπή Αξιολόγησης αιτήσεων για τη δημιουργία γηπέδων γκολφ αναθεώρησε τα κριτήρια αξιολόγησης τα οποία θα υποβληθούν στην Υπουργική Επιτροπή και στο Υπουργικό Συμβούλιο για έγκριση.

## 8.10 Μελέτη για την ανάπτυξη του Τρόδου και των ορεινών θέρετρων

### 1. Κέντρο Ντόλφιν

Το Δεκέμβριο του 1997 άρχισαν οι εργασίες επέκτασης/αναβάθμισης του κέντρου Ντόλφιν.



### 2. Κέντρο Περιβαλλοντικής Πληροφόρησης

Εκδόθηκε η άδεια οικοδομής για την ανέγερση του Κέντρου Πληροφόρησης και ετοιμάστηκαν οι σχετικοί όροι εντολής για την προκήρυξη προσφορών.

### 3. Πλατεία Τρόδου.

Ολοκληρώθηκε, από το Τμήμα Πολεοδομίας σε συνεργασία με τον ΚΟΤ, η ετοιμασία του νέου Σχεδίου για την αναδιαμόρφωση της Πλατείας.

## 8.11 ΜΕΛΕΤΕΣ ΑΞΙΟΠΟΙΗΣΗΣ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΩΝ ΧΩΡΩΝ

Αρχαιολογικός Χώρος Κουρίου κληρώθηκαν τα κατασκευαστικά σχέδια και ετοιμάστηκαν οι όροι προσφορών για την υλοποίηση των έργων που εισηγείται η μελέτη Master Plan που ετοιμάστηκε για καλύτερη παρουσίαση και Οργάνωση των αρχαιολογικών χώρων του Κουρίου. Προωθήθηκε από το Τμήμα Αρχαιοτήτων η διαδικασία προκήρυξης προσφορών για ολοκλήρωση του έργου.

### Αρχαιολογικό Πάρκο Χοιροκοιτίας

Μέσα στο 1997 ολοκληρώθηκαν οι εργασίες που εκτελούνται για ολοκλήρωση, του αρχαιολογικού πάρκου Χοιροκοιτίας το οποίο περιλαμβάνει:

- ανέγερση εκδοτηρίων εισιτηρίων
- περίφραξη/σηματοδότηση των χώρων
- πλακόστρωτα
- τοπιοτέχνηση του χώρου
- εξοπλισμός, φωταγώγηση τριών πρότυπων "καλύβων"
- ανέγερση αναψυκτηρίου



## 8.12 ΔΑΝΕΙΟΔΟΤΗΣΗ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗΣ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑΣ

Κατά τη διάρκεια του 1997 δάνεια στην τουριστική βιομηχανία παραχωρήθηκαν μόνο από το εγχώριο τραπεζικό σύστημα και από πηγές του εξωτερικού.

Το ύψος των δανείων που εγκρίθηκαν για την ανέγερση νέων τουριστικών καταλυμάτων όπως και για σκοπούς επεκτάσεων, ανακαινίσεων, μετατροπών και βελτιώσεων σε υφιστάμενα τουριστικά καταλύματα από την Κυπριακή Τράπεζα Αναπτύξεως, τις Εμπορικές Τράπεζες και τις Συνεργατικές Πιστωτικές Εταιρείες ήταν Λ.Κ. 26.155.000 ενώ οι αποδεσμεύσεις που έγιναν από τις ίδιες πηγές ήταν ύψους Λ.Κ. 25.672.726. Κατά το 1997 παραχωρήθηκαν επίσης εγκρίσεις από την Κεντρική Τράπεζα για σύναψη δανείων από το εξωτερικό ύψους Λ.Κ. 13.660.000 για την ανέγερση νέων ξενοδοχειακών μονάδων και βελτιώσεις/ανακαινίσεις υφισταμένων.

Για ανέγερση κέντρων αναψυχής και για άλλες παρεμφερείς τουριστικές δραστηριότητες εγκρίθηκαν κατά το 1997 δάνεια ύψους Λ.Κ. 14.273.000 από την Κυπριακή Τράπεζα Αναπτύξεως, τις Εμπορικές Τράπεζες, τις Συνεργατικές Πιστωτικές Εταιρείες όπως και από πηγές του εξωτερικού ενώ οι αποδεσμεύσεις δανείων για τους ίδιους σκοπούς ήταν Λ.Κ. 11.304.019.



## 9. ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΝΩΣΗ

### 9.1 ΕΝΑΡΜΟΝΙΣΗ ΜΕ ΤΟ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΕΚΤΗΜΕΝΟ/ΔΙΑΡΘΡΩΜΕΝΟΣ ΔΙΑΛΟΓΟΣ

Το Σχέδιο Δράσης και Χρονοδιάγραμμα εναρμόνισης με το Κοινοτικό Κεκτημένο το οποίο ετοίμασε ο Οργανισμός σε συνεργασία με τα μέλη της Ομάδας Εργασίας για τον Τουρισμό αναλύθηκε σε ειδική συνεδρία της αρμόδιας Υπουργικής Επιτροπής, με απόφαση της οποίας εγκρίθηκε η εκπόνηση δύο μελετών για εκτίμηση των επιπτώσεων στους τουριστικούς επαγγελματίες (Ξεναγούς, Τουριστικούς Πράκτορες και Ξενοδόχους) από την εναρμόνιση με την Οδηγία για ελεύθερη εγκατάσταση και παροχή υπηρεσιών. Το κόστος εκπόνησης των μελετών θα καλυφθεί από πόρους του 4ου Χρηματοδοτικού Πρωτόκολλου Κύπρου - Ευρωπαϊκής Ένωσης. Οι όροι εντολής συντάχθηκαν από τον ΚΟΤ σε συνεργασία με τους επαγγελματίους συνδέσμους.

Το Φεβρουάριο η Γενικός Διευθυντής του Οργανισμού είχε συνάντηση στις Βρυξέλλες με τον Έλληνα Επίτροπο στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή, αρμόδιο για θέματα τουρισμού κ. Χρίστο Παπουτσή, καθώς και με το Διευθυντή στη Διεύθυνση XXII της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, κ. Patrick Hennesy, αρμόδιο για θέματα τουρισμού. Κατά τις πιο πάνω συναντήσεις η Γενικός Διευθυντής αντάλλαξε απόψεις για τρόπους συνεργασίας της Κύπρου με την Ευρωπαϊκή Ένωση στον τομέα του τουρισμού και διερεύνησε τη δυνατότητα εξασφάλισης πόρων από κοινοτικά προγράμματα.

Το Μάρτιο πραγματοποιήθηκε επίσκεψη στην Κύπρο του Έλληνα Επιτρόπου στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή κ. Χρίστου Παπουτσή, αρμόδιου για θέματα τουρισμού. Η Γενικός Διευθυντής του Οργανισμού ενημέρωσε τον Έλληνα Επίτροπο για την πρόοδο σε ότι αφορά την εναρμόνιση με το Ευρωπαϊκό Κεκτημένο σε ότι αφορά τον τουρισμό, σε σύσκεψη που πραγματοποιήθηκε υπό την προεδρία του Υπουργού Εμπορίου, Βιομηχανίας και Τουρισμού.

Ο Οργανισμός συμμετείχε επίσης σε εργαστήριο που οργανώθηκε στις Βρυξέλλες τον Ιούνιο με πρωτοβουλία των Επιτρόπων για θέματα Τουρισμού και για τις προοπτικές αξιοποίησης προγραμμάτων που αφορούν τον τουρισμό και θέματα εξοικονόμησης Ενέργειας στα Ξενοδοχεία.

## 9.2 ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΑΝΑΖΩΟΓΟΝΗΣΗΣ ΤΟΥ ΚΥΠΡΙΑΚΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ

Το 1997 συνεχίστηκε και ολοκληρώθηκε η υλοποίηση του Προγράμματος Αναζωογόνησης του Κυπριακού Τουρισμού στα πλαίσια των σχεδίων δράσης της Ευρωπαϊκής Ένωσης για Ενίσχυση του Τουρισμού, στο οποίο συμμετέχουν, εκτός από τον ΚΟΤ που ενεργεί ως τοπικός συντονιστής, αρμόδιοι Σύνδεσμοι της Κύπρου καθώς και οι οίκοι Συμβούλων από τη Γερμανία, Αγγλία και Ιρλανδία.

Μέσα στο 1997 πραγματοποιήθηκαν οι ακόλουθες δραστηριότητες:

- Παραδόθηκαν στον Οργανισμό 2500 νέες διαφάνειες και Photo-CD το οποίο περιλάμβανε τις 100 καλύτερες διαφάνειες και το οποίο παράχθηκε στα πλαίσια του Προγράμματος.
- Οργανώθηκε εκπαιδευτικό ταξίδι στην Ιρλανδία για τους ιδιωκτές αγροτουριστικών καταλυμάτων που είναι μέλη της Εταιρείας του Αγροτουρισμού.
- Ομάδα ιδιωκτών αγροτουριστικών καταλυμάτων από την Ιρλανδία επισκέφθηκε την Κύπρο και φιλοξενήθηκε από τα μέλη της Εταιρείας του Αγροτουρισμού.
- Οργανώθηκε εκδήλωση για παρουσίαση των αποτελεσμάτων του προγράμματος στο Βερολίνο, στα πλαίσια της Διεθνούς Τουριστικής Έκθεσης I.T.B.
- Ανατέθηκε σε Γερμανική Εταιρεία η παραγωγή μπροσούρας για τον πολιτιστικό τουρισμό η οποία αναμένεται να είναι έτοιμη στις αρχές του 1998.
- Εκδόθηκε οδηγός για τα μέλη του Συνδέσμου και τις δραστηριότητές του με Επιχορήγηση του Οργανισμού.
- Ο Σύνδεσμος Πολιτιστικού Τουρισμού και Τουρισμού Ειδικών Ενδιαφερόντων οργάνωσε σειρά εκδηλώσεων στην Κύπρο για την προβολή του Πολιτιστικού Τουρισμού και Τουρισμού Ειδικών Ενδιαφερόντων.
- Υποβλήθηκε πρόταση στον Οργανισμό για τη δημιουργία Κεντρικού Συστήματος Κρατήσεων για την Εταιρεία Αγροτουρισμού και για την αντιπροσώπευσή της σε ξένες αγορές η οποία αξιολογήθηκε από τον ΚΟΤ και την Εταιρεία Αγροτουρισμού.
- Πραγματοποιήθηκε συνεδρία της Επιτροπής Παρακολούθησης του Προγράμματος υπό την ποεδρία του Οργανισμού κατά την οποία αξιολογήθηκαν τα αποτελέσματα του προγράμματος που σύμφωνα με τους όρου εντολής ολοκληρώθηκε στις 18.8.97.
- Υποβλήθηκε η τελική έκθεση του προγράμματος στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή.



### 9.3 ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑΣ ΠΟΥ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΟΥΝΤΑΙ ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΝΩΣΗ

#### Πρόγραμμα Leonardo Da Vinci:

Το 1997 υπεγράφη η Συμφωνία μεταξύ της Ευρωπαϊκής Επιτροπής και της Κυπριακής Κυβέρνησης για την πλήρη συμμετοχή της Κύπρου στο Ευρωπαϊκό Πρόγραμμα Leonardo Da Vinci.

Το 1997 ήταν η πρώτη χρονιά που η Κύπρος είχε δικαίωμα να υποβάλει Προτάσεις σαν ανάδοχος και ο ΚΟΤ ήταν ένας από τους 4 πρωτοπόρους που υπέβαλαν Πρόταση, και ο πρώτος ημικρατικός οργανισμός. Συγκεκριμένα η Πρόταση του Οργανισμού με θέμα "Cultural Heritage Tourism Network" με συνεργάτες από Κύπρο, Ελλάδα, Ιρλανδία και Ισπανία, εγκρίθηκε από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή το Δεκέμβριο.

Ο Οργανισμός δήλωσε επίσης συμμετοχή στην ισπανική Πρόταση με Θέμα "Interpretation of cultural and natural partimony", η οποία έχει εγκριθεί από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή.

### 9.4 ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ "ΓΑΛΑΖΙΑΣ ΣΗΜΑΙΑΣ"

Το 1997, 10χρονη επέτειο του θεσμού, ο Ευρωπαϊκός Κριτής για τις "Γαλάζιες Σημαίες Ευρώπης" βράβευσε συνολικά 1809 παραλίες σε 18 Ευρωπαϊκές χώρες. Δεκατρείς "Γαλάζιες Σημαίες της Ευρώπης" και πέντε "Πιλοτικές Γαλάζιες Σημαίες" [\*] Απονεμήθηκαν συνολικά σε δεκαοχτώ οργανωμένες παραλίες της Κύπρου. Η βραβευθείσες για το 1997 ήταν οι ακόλουθες:

- Παραλίμνι - παραλία Πρωταρά
- Αγία Νάπα - Λάντα\* και Μακρόνησος
- Λάρνακα - Φοινικούδες, Μακένζυ
- Άγιος Τύχωνας - Σάντα Μπάρπαρα\*, Λούρες\*, Βούππα, Αρμονία, Καστέλλα\*
- Γερμασόγεια - Δασούδι\*
- Πισσούρι - Πισσούρι
- Πάφος - Παχύαμμος, Βρυσούδια, Πάφος Μπητς, Δημοτικά μπάνια
- Πέγεια - Πέγεια
- Πόλη Χρυσοχούς - Δημοτική πλαζ

Απονεμήθηκε επίσης βραβείο στο ΔήμοΛάρνακας και επαίνοι στο Δήμο Αγίας Νάπας και στην Κοινότητα Αγίου Τύχωνα για καλύτερη προώθηση του θεσμού στην Κύπρο.

Ο Οργανισμός χρηματοδότησε το Θεσμό με το ποσό των Λ.Κ. 15000 για την έκδοση ενημερωτικών εντύπων προβολής του θεσμού και των βραβευθείσων παραλιών της Κύπρου καθώς επίσης και την αντιμισθία έκτακτου μικροβιολόγου στο Γενικό

Χημείο του Κράτους για τη διενέργεια των απαιτούμενων μικροβιολογικών αναλύσεων του Θαλάσσιου νερού.

Ο ΚΟΤ συμμετείχε στο Ευρωπαϊκό συνέδριο του FEEE για τα 10χρονα του θεσμού της Γαλάζιας Σημαίας που έγινε το Νιόβρη στη Χαλκιδική και έκανε παρουσίαση με θέμα την "Λειψόρα Τουριστική Ανάπτυξη: Η εφαρμογή του Θεσμού της Γαλάζιας Σημαίας στην Κύπρο".

## 9.5 ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ (ΕΕΤ) 1948-1998



Το 1998 συμπληρώνονται 50 χρόνια αφότου η Ευρωπαϊκή Επιτροπή Τουρισμού άρχισε να προωθεί την "ΕΥΡΩΠΗ" ως Τουριστικό προορισμό - πρώτα στις ΗΠΑ και μετά στις άλλες υπερπόντιες αγορές - με σκοπό να προωθήσει τα ποικιλόμορφα και πολιτιστικά πλούσια ενδιαφέροντά της. Το Μάϊο του 1948, οι τότε Διευθυντές των 19 Εθνικών Οργανισμών Τουρισμού (NTOs), αποφάσισαν κατά τη διάρκεια της Συνέλευσης της Διεθνούς Ένωσης των Επισήμων Ταξιδιωτικών Οργανισμών

(IUOTO) που μετονομάστηκε αργότερα σε Παγκόσμιο Οργανισμό Τουρισμού (WTO) να συνεργαστούν και ίδρυσαν την Ευρωπαϊκή Επιτροπή Τουρισμού. Η πράξη αυτή που έγινε στη Νορβηγία ένα χρόνο πριν από την ίδρυση του Συμβουλίου της Ευρώπης Θεωρείται σαν το πιο σημαντικό βήμα στο δρόμο προς την Ευρωπαϊκή Ένωση.

## **NOMΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ**

Η ΕΕΤ είναι ένας ελεύθερος διεθνής, μη κερδοσκοπικός οργανισμός που έχει τα Κεντρικά Γραφεία του στις Βρυξέλλες και υπόκειται στη Βελγική νομοθεσία. Πρόεδρος της ΕΕΤ για την περίοδο 1997-2000 είναι ο Γερμανός Hans Jackob Kruse και Εκτελεστικός Διευθυντής από την 1.2.1996 είναι ο Walter Leu από την Ελβετία.

Η διεύθυνση του Οργανισμού είναι:

61, Rue du Marche aux Herbes,  
B-1000 Brussels.  
Τα τηλ: + 322-5040303, Φαξ: 514 1843

## **ΜΕΛΗ**

Οι Εθνικοί Οργανισμοί Τουρισμού όλων των κυρίαρχων κρατών της Ευρώπης δικαιούνται να γίνουν ενεργά μέλη. Το νέο Καταστατικό προνοεί επίσης και για συνεργασία με συνδεδεμένα μέλη. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή είναι επίσημα προσκεκλημένη στη Γενική Συνέλευση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής. Επί του παρόντος η ΕΕΤ έχει 28 μέλη: τους Εθνικούς Οργανισμούς Τουρισμού των 15 Κρατών Μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης καθώς και της Βουλγαρίας, Κροατίας, Κύπρου, Τσεχίας, Ουγγαρίας, Ισλανδίας, Μάλτας, Μονακό, Νορβηγίας, Πολωνίας, Σλοβενίας, Ελβετίας και Τουρκίας. Οι οικονομίες συνεισφορές των μελών κυμαίνονται από ECU 10.000 σε 150.000 ετήσια.

## **ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ**

Ο πρώτος και σημαντικότερος στόχος της ΕΕΤ είναι να δημιουργήσει ζήτηση για την Ευρώπη έχοντας τόσο ποιοτικούς όσο και ποσοτικούς στόχους. Πρώτη προτεραιότητα αποτελεί η εξασφάλιση νέων πελατών και δεύτερη η διατήρηση των ήδη υφιστάμενων αγορών και οι δραστηριότητες βασίζονται στα συμπεράσματα ερευνών αγορών.

## ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΚΗ ΔΟΜΗ ΚΑΙ ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ

Το Διοικητικό Συμβούλιο της ΕΕΤ, που αποτελείται από 11 μέλη της ΕΕΤ περιλαμβανομένης και της Κύπρου αξιολογεί τα σχέδια δράσης των Εκτελεστικών Ομάδων Αγορών στην Αυστραλία, Καναδά, Ιαπωνία, Λατινική Αμερική και ΗΠΑ τα οποία στη συνέχεια παρουσιάζονται στη Γενική Συνέλευση. Η κάθε μία από αυτές τις ομάδες διευθύνεται από ένα Πρόεδρο από χώρα μέλος της ΕΕΤ και αποτελείται από αντιπροσώπους των Εθνικών Οργανισμών Τουρισμού στις αντίστοιχες αγορές. Ο ετήσιος προϋπολογισμός τη ΕΕΤ ανέρχεται σε 1.2 εκατ. ECU μέσω όμως σταθερών, συνεταιρισμών με ιδιωτικές επιχειρήσεις, οι χρηματικοί της πόροι αυξάνονται στο πολλαπλάσιο.

### ΕΕΤ 2000

Μέχρι το έτος 2000, στόχος της ΕΕΤ είναι να γίνει ένα οργανισμός ο οποίος να: είναι γνωστός και σεβαστός στους Ευρωπαϊκούς πολιτικούς, οικονομικούς και τουριστικούς κύκλους, αφιερώνει με συνέπεια την προσοχή του στην επιχειρηματική δράση, λειτουργεί με χαμηλότερα διοικητικά κόστη, για να προσφέρει στα μέλη του τη ψηλότερη δυνατή πρόσθετη αξία, ώστε να μη θεωρούν την εισφορά τους ως έξοδο, αλλά ως επένδυση που αποδίδει, είναι ο φυσικός συνétaιρος και "σύμβουλος" για την Ευρωπαϊκή Ένωση στα θέματα ενημέρωσης και προβολής της Ευρώπης ως τουριστικού προορισμού, ούτως ώστε να διεκδικεί δικαιωματικά τη θέση του "Εθνικού Γραφείου Τουρισμού της Ευρώπης".



## 10. ΣΥΝΤΟΝΙΣΤΙΚΟΣ ΡΟΛΟΣ ΚΟΤ

### 10.1 ΣΥΜΒΟΥΛΕΥΤΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ

Η Συμβουλευτική Επιτροπή Τουρισμού συστάθηκε με απόφαση του Διοικητικού Συμβουλίου του ΚΟΤ με βάση τις πρόνοιες της περί ΚΟΤ Νομοθεσίας. Της Επιτροπής προεδρεύει ο Γενικός Διευθυντής του ΚΟΤ και συμμετέχουν ο Πρώτος Εκτελεστικός Διευθυντής του Συγκροτήματος των Κυπριακών Αερογραμμών και οι Προέδροι του Παγκύπριου Συνδέσμου Ξενοδόχων, του Παγκύπριου Συνδέσμου Διευθυντών Ξενοδοχείων και του ΗCΙΜΑ Κύπρου, ο Αντιπρόεδρος του Συνδέσμου Ταξιδιωτικών Πρακτόρων Κύπρου και οι Γενικοί Γραμματείς της Ομοσπονδίας Υπαλλήλων Ξενοδοχειακής Βιομηχανίας ΣΕΚ και της Συντεχνίας Υπαλλήλων Ξενοδοχείων και Κέντρων Αναψυχής ΠΕΟ.

Η Συμβουλευτική Επιτροπή Τουρισμού έχει συμβουλευτικό χαρακτήρα προς το Διοικητικό Συμβούλιο του ΚΟΤ και στόχος της είναι να συμβάλει ουσιαστικά στην ορθολογιστική προώθηση διαφόρων θεμάτων που απασχολούν τον τουρισμό.

Η Επιτροπή συνέρχεται τακτικά, την πρώτη Τετάρτη κάθε μήνα. Κατά το 1997 διεξήχθησαν δέκα συνεδρίες στις οποίες συζητήθηκαν, μεταξύ άλλων, και τα ακόλουθα θέματα:

- Σχέδιο Δράσης 1997
- Εσωτερικός τουρισμός
- Εισαγωγή του θεσμού των ξενοδοχείων "all inclusive" στην Κύπρο
- Τριετές Πρόγραμμα Εμπορίας
- Έσοδα ΚΟΤ
- Χειμερινός τουρισμός
- Επιθυμητός αριθμός τουριστών
- Υπερχρέωση ξένων τουριστών για παροχή ιατροφαρμακευτικής περίθαλψης
- Εξελίξεις αγορών
- Προγραμματισμός κρατήσεων για το 1998.

Επίσης, τα μέλη της Επιτροπής παρακολούθησαν στις 16.9.1997 σεμινάριο μάρκετινγκ στο οποίο ο Ιρλανδός εμπειρογνώμονας κ. Noel Toolan παρουσίασε την ρμπειρία της Ιρλανδίας.

### 10.2 ΕΠΑΡΧΙΑΚΕΣ ΣΥΝΤΟΝΙΣΤΙΚΕΣ ΕΠΙΤΡΟΠΕΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ

Έργο των Επαρχιακών Επιτροπών είναι ο συντονισμός δραστηριοτήτων και ενεργειών που αφορούν τον τουρισμό και το τουριστικό προϊόν γενικά, ο εντοπισμός προβλημάτων και ελλείψεων που παρουσιάζονται σε κάθε Επαρχία και η υποβολή

εισηγήσεων για λήψη μέτρων για την έγκαιρη και αποτελεσματική επίλυση των προβλημάτων αυτών με σκοπό την παροχή βελτιωμένων υπηρεσιών και γενικά την αναβάθμιση και βελτίωση του τουριστικού προϊόντος.

Των Επιτροπών προεδρεύει ανώτερο στέλεχος του ΚΟΤ και συμμετέχουν εκπρόσωποι των Τοπικών Επιτροπών των Επαγγελματικών Συνδέσμων και Οργανώσεων, των Δημοτικών και άλλων αρμόδιων Τοπικών Αρχών, των Εμπορικών και Βιομηχανικών Επιμελητηρίων κάθε επαρχίας και, ανάλογα με τα θέματα που συζητούνται, εκπρόσωποι των αρμόδιων Κυβερνητικών Υπηρεσιών καθώς και των Επάρχων.

Το 1997 συνήλθαν από μια φορά οι Συντονιστικές Επιτροπές Τουρισμού Λεμεσού, Πάφου, Λάρνακας και Αμμοχώστου. Οι Επιτροπές ενημερώθηκαν για τις πρόσφατες εξελίξεις αναφορικά με την εφαρμογή μέτρων που περιλαμβάνει η Απόφαση του Υπουργικού Συμβουλίου με αρ. 44.586 ημερ. 17.7.1996 και συζήτησαν τους τρόπους με τους οποίους οι Τοπικές Αρχές και οι τοπικοί παράγοντες θα συμβάλουν στην αποτελεσματική εφαρμογή αυτών των μέτρων. Συζητήθηκαν επίσης θέματα σχετικά με την τουριστική ανάπτυξη που σε γενικές γραμμές αφορούσαν την εκτέλεση έργων μικρής κλίμακας, την καθαριότητα, την κατασκευή κεντρικών αποχετευτικών συστημάτων και ποδηλατόδρομων κ.ά.



### **10.3 ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗ ΥΠΟΔΟΜΗ, ΒΕΛΤΙΩΣΗ/ΑΝΑΒΑΘΜΙΣΗ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΟΥ ΠΡΟΪΟΝΤΟΣ**

#### **ΚΙΝΗΤΡΑ ΓΙΑ ΤΗ ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ ΠΑΡΕΜΦΕΡΩΝ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΩΝ ΕΡΓΩΝ**

Για την ενθάρρυνση του ιδιωτικού τομέα να αναλάβει επενδύσεις για την δημιουργία παρεμφερών τουριστικών έργων τροποποιήθηκε ο Νόμος περί Φορολογίας του εισοδήματος ώστε να παραχωρείται δεκαετής φορολογική απαλλαγή για τα κέρδη που προκύπτουν από την εκμετάλλευση τέτοιων έργων.

#### **ΒΕΛΤΙΩΣΗ ΤΗΣ ΕΙΚΟΝΑΣ ΤΗΣ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗΣ ΚΥΠΡΟΥ**

Στο Τριετές Σχέδιο Δράσης το οποίο εγκρίθηκε από το Υπουργικό Συμβούλιο στις 17.7.1996, περιλαμβάνεται μια σειρά από μέτρα και έργα που πρέπει να αναληφθούν τόσο από την Κυβέρνηση όσο και από τις Τοπικές Αρχές, για τη βελτίωση της εικόνας των τουριστικών περιοχών. Για την υλοποίηση των μέτρων/έργων εγκρίθηκαν τον Ιούλιο του 1997 από το Υπουργικό Συμβούλιο συγκεκριμένα χρονοδιαγράμματα.

#### **ΕΓΚΑΤΑΣΤΑΣΕΙΣ ΤΟΥ ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΥ**

Κατά τη διάρκεια του 1997 έγιναν εργασίες συντηρήσεων, ανακαινίσεων, βελτιώσεων και επέκτασης των υπηρεσιών που προσφέρονται στις πιο κάτω εγκαταστάσεις του Οργανισμού:

- Ακτή του Κυβερνήτη (παραλία Κάλυμνος)
- Τουριστική Ακτή Γεροσκήπου
- Τουριστική Ακτή Δασουδίου
- Τουριστική Ακτή Λάρνακας
- Τουριστικό Περίπτερο Πέτρας του Ρωμιού
- Γραφεία Πληροφοριών ΚΟΤ.

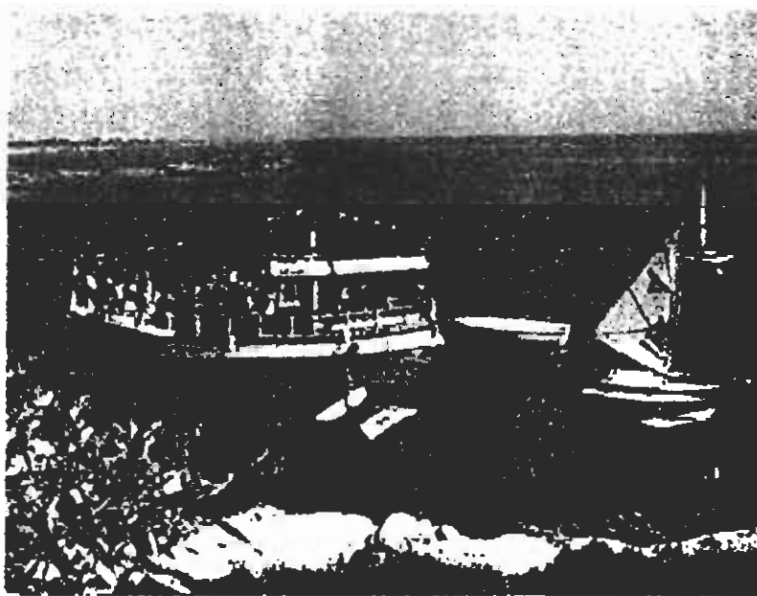
#### **ΝΑΥΤΙΚΕΣ ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ (ΝΑΥΤΙΚΟ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΟ ΠΡΟΪΟΝ)**

Ο Οργανισμός συνέχισε την παρακολούθηση της λειτουργίας των κρουαζιέρων και παράκτιων εκδρομών ενώ παράλληλα καταβάλλει προσπάθειες προς τις αρμόδιες αρχές για να συμπληρωθούν τα νομικά κενά που υπάρχουν αναφορικά με τον αριθμό επιβατών, τη ρύπανση που προκαλείται από τη δραστηριότητα και γενικά την αναβάθμιση της ποιότητας της υπηρεσίας αυτής.

#### 10.4 ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΛΟΥΟΜΕΝΩΝ – ΝΟΜΟΣ ΠΕΡΙ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ ΤΩΝ ΛΟΥΟΜΕΝΩΝ

Ο Οργανισμός συμμετείχε στην ετοιμασία έκδοσης από τον Υπουργό Συγκοινωνιών διατάγματος για τον καθορισμό διαύλων στις περιοχές προστασίας των λουομένων με το οποίο μειώθηκαν όλοι οι διάυλοι σκαφών παγκυπρίως ενώ έχει αυξηθεί το μήκος της παραλίας που προσφέρεται στους λουομένους. Παράλληλα συνεχίστηκαν οι προσπάθειες για επέκταση της περιόδου ισχύος του διατάγματος.

Σύμφωνα με σχετική απόφαση του Υπουργικού Συμβουλίου οι υπηρεσίες ναυαγοσωστικής θα αναβαθμιστούν το καλοκαίρι του 1998 με τη συνεργασία και των Επαρχιακών Διοικήσεων, των Δήμων και του ΚΟΤ και την παραχώρηση αυξημένων πιστώσεων.



#### 10.5 ΝΟΜΟΣ ΠΕΡΙ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ ΤΗΣ ΠΑΡΑΛΙΑΣ

Μετά από τον εντοπισμό κενών και ασαφειών στον Νόμο από την Κεντρική Επιτροπή Παραλιών κατατέθηκε και εκκρεμεί στην Βουλή για έγκριση τροποποιητικός Νόμος για την προστασία της παραλίας.



## 10.5 ΘΑΛΑΣΣΙΑ ΨΥΧΑΓΩΓΙΚΑ ΑΘΛΗΜΑΤΑ/ΝΟΜΟΣ ΠΕΡΙ ΤΑΧΥΠΛΟΩΝ ΣΚΑΦΩΝ 56 (I) /92 (ΚΑΝΟΝΙΣΜΟΙ) ΚΑΙ (ΑΣΦΑΛΙΣΗ ΣΚΑΦΩΝ)

Ετοιμάστηκαν σε συνεργασία με το Υπουργείο Συγκοινωνιών και υποβλήθηκαν στο Γενικό Εισαγγελέα για νομοτεχνικό έλεγχο, οι Κανονισμοί που ρυθμίζουν τη χρήση των ταχύπλοων σκαφών στην Κύπρο ενώ συνεχίστηκε σε συνεργασία με το Υπουργείο Συγκοινωνιών, την Έφορο Ασφαλιστικών Εταιριών, το Υπουργείο Οικονομικών και το Σύνδεσμο Ασφαλιστών Κύπρου, η μελέτη για την ετοιμασία Κανονισμών για την ασφάλιση ταχύπλοων σκαφών έναντι τρίτων.

## 10.6 ΣΧΕΔΙΑ ΕΠΙΧΟΡΗΓΗΣΗΣ ΤΟΠΙΚΩΝ ΑΡΧΩΝ

Στα πλαίσια των διαφόρων Σχεδίων Επιχορήγησης Τοπικών Αρχών παραχωρήθηκαν από τον Οργανισμό πιστώσεις για τους πιο κάτω σκοπούς:

Α) Αγορά μηχανών καθαρισμού της άμμου από το Δήμο Αγίας Νάπας, Δήμο Λεμεσού, Συμβούλιο Αγίου Τύχωνα και Συμβούλιο Βελτιώσεως Πύργου Λεμεσού και Συμβούλιο Βελτιώσεως Ορόκλινης.

Β) Ανέγερση συγκροτήματος κοινόχρηστων αποχωρητηρίων, αναψυκτηρίου παρά το Σταυρό του Αγιασμάτι.

Γ) Δημιουργία πρασίνου στους Δήμους Γεροσκήπου και Πέγειας.

Δ) Φωταγώγηση μνημείων στο Δήμο Πόλης Χρυσοχούς.

Ε) Κατασκευή παραλιακών πεζόδρομων από τα Δημαρχεία Αγίας Νάπας, Παραλιμνίου και Συμβούλιο Βελτιώσεως Αγίου Τύχωνα.

Στ) Αναστήλωση αποβάθρας στο Παλιό λιμάνι Λεμεσού.

Ζ) Δημιουργία Μουσείου Λαϊκής Τέχνης από το Δήμο Δερύνειας.

Η) Δημιουργία Γεωγραφικού Μουσείου από το Δήμο Στροβόλου.

Θ) Δημιουργία γηπέδων ποδοσφαίρου για προπόνηση ξένων ομάδων από το Δημαρχείο Αγίας Νάπας και το Συμβούλιο Βελτιώσεως Ορόκλινης.

## 10.7 ΕΝΙΣΧΥΣΕΙΣ ΣΩΜΑΤΕΙΩΝ ΚΑΙ ΜΗ ΚΕΡΔΟΣΚΟΠΙΚΩΝ ΣΥΝΔΕΣΜΩΝ

Το 1997 ο ΚΟΤ πρόσφερε οικονομική ενίσχυση στους πιο κάτω Συνδέσμους και μη κερδοσκοπικούς Οργανισμούς:

- Α) Πολιτιστικό Κέντρο Κάθηκα
- Β) Εταιρεία Κυπριακών Σπουδών/Μουσείο Λαϊκής Τέχνης στη Λευκωσία
- Γ) Φίλων του Λεβέντειου Δημοτικού Μουσείου
- Δ) Ίδρυμα Θαλάσσιας Ζωής
- Ε) Μουσείο Κυπριακής Αργυροχοΐας
- Στ) Σύνδεσμος Ξεναγών Κύπρου
- Ζ) Ίδρυμα Πιερίδη
- Η) Δημοτικό Μουσείο Λαϊκής Τέχνης στη Λεμεσό
- Θ) Κυπριακό Κέντρο Διεθνούς Ινστιτούτου Θεάτρου
- Ι) Πτηνολογικός Σύνδεσμος Κύπρου
- Κ) Σύνδεσμος Φίλοι του Χορού
- Λ) Ίδρυμα Νικόλα Οικονόμου
- Μ) Πολιτιστικά Κέντρα Δήμων Λευκωσίας, Πάφου, Γερμασόγειας, Λάρνακας, Λεμεσού.

## 10.8 ΜΟΝΟΠΑΤΙΑ ΜΕΛΕΤΗΣ ΤΗΣ ΦΥΣΗΣ

Στα πλαίσια του προγράμματος του Οργανισμού για δημιουργία μονοπατιών μελέτης της φύσης χρηματοδοτήθηκε μέσα στο 1997 η κατασκευή των ακόλουθων μονοπατιών:

- 1) Προφήτης Ηλίας – Παραλία Κόννου στον Πρωταρά
- 2) Κάμπος του Λειβαδιού – Άγιος Νικόλαος Στέγης
- 3) Πέρα Ορεινής
- 4) Χοιροκοιτία.

## 10.9 ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΚΑΙ ΑΞΙΟΠΟΙΗΣΗ ΤΟΥ ΦΥΣΙΚΟΥ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ

Ο ΚΟΤ συμμετέχει στο Συμβούλιο Προστασίας Περιβάλλοντος, στην Επιτροπή Προστασίας Περιβάλλοντος και στην Τεχνική Επιτροπή αξιολόγησης μελετών για τις επιπτώσεις στο Περιβάλλον από διάφορα έργα.

Στα πλαίσια της εκστρατείας καθαριότητας τον Ιούνιο έγινε καθαρισμός των δημοσίων δρόμων από ειδικό συνεργείο, στο οποίο κατακυρώθηκε η προσφορά ύστερα από διαγωνισμό. Το ποσό που δαπανήθηκε από τον Οργανισμό ανήλθε σε Λ.Κ. 58.000. Επίσης στα πλαίσια της εκστρατείας αυτής ο Οργανισμός παραχώρησε οικονομική βοήθεια ύψους Λ.Κ. 4.000 στις Τοπικές Αρχές.

Κατά το 1997 εκπρόσωποι του Οργανισμού συμμετείχαν στις Επιτροπές Αξιολόγησης Περιβαλλοντικών Μελετών, στις Επιτροπές αναθεώρησης των Τοπικών Σχεδίων, στην Επιτροπή για τη Διαχείριση της παράκτιας ζώνης της Κύπρου, καθώς και σε ομάδες μελέτης διαφόρων έργων που προωθούνται από άλλα Τμήματα.

Ο Οργανισμός συνέχισε όπως και τα προηγούμενα χρόνια την παραχώρηση οικονομικής βοήθειας στις Τοπικές Αρχές για τη δημιουργία και ανάπτυξη πρασίνου και εξωραϊσμό χώρων ειδικά στις τουριστικές περιοχές όπου παρατηρείται έντονη καταπόνηση του φυσικού περιβάλλοντος καθώς επίσης σε διάφορες Χωρικές Αρχές για τη δημιουργία εξωραϊστικών έργων σε χωριά.



## 10.9 ΕΚΣΤΡΑΤΕΙΑ ΚΑΘΑΡΙΟΤΗΤΑΣ

Αρχισε τον Ιούνιο και ολοκληρώθηκε το Σεπτέμβριο η διαφημιστική εκστρατεία του Οργανισμού για τη δημιουργία συνείδησης καθαριότητας και διατήρηση ενός

υγιεινού και πολιτισμένου περιβάλλοντος, το οποίο αποτελεί σημαντικό κεφάλαιο του τουριστικού μας προϊόντος.

Στα πλαίσια της εκστρατείας αυτής ο Οργανισμός χρηματοδότησε τη μετάδοση διαφημιστικών ταινιών από την τηλεόραση καθώς και τη μετάδοση μηνυμάτων από το ραδιόφωνο για τη διαφώτιση και ευαισθητοποίηση του κοινού στο θέμα της καθαριότητας. Έγιναν επίσης σειρά συναντήσεων – διαλέξεων σε τουριστικές κοινότητες και Δήμους, κατά την καλοκαιρινή περίοδο. Παράλληλα, ετοιμάστηκαν με δαπάνες του ΚΟΤ χαρτοσακούλες από ανακυκλωμένο χαρτί που διατέθηκαν δωρεάν στα δημοτικά σχολεία με στόχο την ευαισθητοποίηση των μαθητών για αποφυγή της ρύπανσης του περιβάλλοντος.

Πιστώσεις παραχωρήθηκαν επίσης για την απονομή βραβείων σε ομάδες που είχαν ξεχωρίσει στην προσπάθεια καθαριότητας και εξωραϊσμού.

Το συνολικό ποσό που δαπανήθηκε από τον Οργανισμό για την εκστρατεία καθαριότητας ανήλθε στις Λ.Κ. 65.000 περίπου.

#### 10.10 ΕΚΣΤΡΑΤΕΙΑ ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑΣ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗΣ ΣΥΝΕΙΔΗΣΗΣ

Κατά την περίοδο Μαΐου – Σεπτεμβρίου 1997, ο ΚΟΤ σε συνεργασία με το ΡΙΚ παρουσίασε 21 εβδομαδιαία δεκαπεντάλεπτα αφιερώματα στα πλαίσια καθημερινού τηλεοπτικού προγράμματος ποικίλου περιεχομένου, με στόχο την καλλιέργεια τουριστικής συνείδησης μεταξύ του κοινού και των επαγγελματιών τουρισμού και την προβολή των δραστηριοτήτων και το έργο του ΚΟΤ.



## 10.11 ΡΥΘΜΙΣΗ ΚΑΙ ΕΛΕΓΧΟΣ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑΣ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΩΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ

Ο Κυπριακός Οργανισμός Τουρισμού εφαρμόζει τις πρόνοιες σχετικών νομοθεσιών που διέπουν την ίδρυση και λειτουργία τουριστικών επιχειρήσεων και επαγγελματιών όπως είναι:

- Τα ξενοδοχεία και άλλα τουριστικά καταλύματα
- Τα τουριστικά γραφεία
- Τα κέντρα αναψυχής
- Οι ξεναγοί

## 10.12 ΚΑΤΑΤΑΞΗ ΞΕΝΟΔΟΧΕΙΑΚΩΝ ΜΟΝΑΔΩΝ ΚΑΙ ΕΓΚΡΙΣΗ ΣΧΕΔΙΩΝ

Σύμφωνα με την υφιστάμενη Νομοθεσία για τα ξενοδοχεία και τουριστικά καταλύματα, τα σχέδια των ξενοδοχειακών μονάδων που θα ανεγερθούν, καθώς και οι επεκτάσεις και κατατάξεις αυτών που υπάρχουν, πρέπει να εγκρίνονται σε πρώτο στάδιο από την Επιτροπή Ξενοδοχείων και ακολούθως από το Διοικητικό Συμβούλιο.

Η σύνθεση της Επιτροπής Ξενοδοχείων το 1997 σύμφωνα με σχετική απόφαση του Υπουργού Εμπορίου, Βιομηχανίας και Τουρισμού ήταν η ακόλουθη:

Ο Πρόεδρος του Κυπριακού Οργανισμού Τουρισμού κ. Α. Ανδρονίκου μέχρι 31.7.97 και Α. Ερωτοκρίτου από 1.8.97, Πρόεδρος της Επιτροπής. Μέλη της Επιτροπής ήταν η κα Φρ. Μιχαήλ, Γενικός Διευθυντής ΚΟΤ, οι κ.κ. Χρ. Μακρής, Διευθυντής Τουρισμού ΚΟΤ, Κ. Σολομωνίδης, εκπρόσωπος του Υπουργείου Συγκοινωνιών και Έργων, Γ. Βιολάρης εκπρόσωπος του Υπουργείου Υγείας, Ε. Κλόκκαρης, εκπρόσωπος του Τμήματος Πολεοδομίας και Οικήσεως, Ι. Καραγιάννη εκπρόσωπος του Υπουργείου Εμπορίας Βιομηχανίας και Τουρισμού, Στ. Οικονόμου μέχρι 31.7.97 και Α. Ψυλλίδης από 1.8.97, εκπρόσωπος του Συνδέσμου Πολιτικών Μηχανικών και Αρχιτεκτόνων Κύπρου, Α. Τσόκκος και Α. Νικήτας, εκπρόσωπος του Παγκύπριου Συνδέσμου Ξενοδόχων J. Wood εκπρόσωπος του Παγκύπριου Συνδέσμου Διευθυντών Ξενοδοχείων.

Κατά τη διάρκεια του 1997 η Επιτροπή συνήλθε σε τέσσερις συνεδριάσεις και εξέτασε θέματα αρχικής κατάταξης νέων ξενοδοχειακών μονάδων ανακατάταξης και ανάκλησης άδειας λειτουργίας ξενοδοχειακών επιχειρήσεων, έγκρισης σχεδίων και αιτήσεων δημιουργίας ξενοδοχειακών μονάδων σε παραδοσιακές οικοδομές, και επεκτάσεις και μετατροπές/βελτιώσεις επιχειρήσεων ξενοδοχείων και οργανωμένων διαμερισμάτων, ανανέωσης κατάταξης των ξενοδοχειακών μονάδων που λειτουργούν.

### 10.13 ΚΑΘΟΡΙΣΜΟΣ ΣΤΑΘΕΡΩΝ ΤΙΜΩΝ ΞΕΝΟΔΟΧΕΙΩΝ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΩ ΚΑΤΑΛΥΜΑΤΩΝ ΚΑΙ ΟΔΗΓΟΣ ΞΕΝΟΔΟΧΕΙΩΝ

Σύμφωνα με τις πρόνοιες της υφιστάμενης Νομοθεσίας οι σταθερές τιμές κάθε επιχείρησης που καθορίστηκαν από τον επιχειρηματία ισχύουν για ολόκληρη τη περίοδο από 1.4.1997 μέχρι 31.8.1998 και αποτελούν τα ανώτατα όρια τιμών που ο επιχειρηματίας δικαιούται να χρεώσει εντός της πιο πάνω περιόδου. Στις τιμές αυτές περιλαμβάνονται όλες οι χρεώσεις και επιβαρύνσεις.

Ο Οδηγός Ξενοδοχείων για το 1997 περιλαμβάνει το σύνολο των ξενοδοχειακών επιχειρήσεων που λειτουργούν στις ελεγχόμενες από το κράτος περιοχές, στοιχεία για τα Ξενοδοχεία αυτά και τις τιμές κάθε επιχείρησης ξεχωριστά. Στον Οδηγό παρουσιάζονται επίσης, με τη μορφή Παραρτήματος και όλες οι ξενοδοχειακές μονάδες που βρίσκονται στις κατεχόμενες περιοχές και ανήκουν σε Έλληνες Κύπριους. Ο Οδηγός Ξενοδοχείων για το 1997 τυπώθηκε σε 75.000 αντίτυπα και περιέχει επίσης πληροφορίες για Ταξιδιωτικά Γραφεία και εταιρείες που προσφέρουν αυτοκίνητα ενοικίασεως.

### 10.14 ΓΡΑΦΕΙΑ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ ΚΑΙ ΤΑΞΙΔΙΩΝ

Όπως φαίνεται στον Πίνακα κατά το τέλος του 1997 βρίσκονταν σε λειτουργία 420 αδειούχα κεντρικά Γραφεία Τουρισμού και Ταξιδίων και 159 υποκαταστήματα σε σύγκριση με 427 και 166 το 1996, αντίστοιχα.

#### ΓΡΑΦΕΙΑ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ ΚΑΙ ΤΑΞΙΔΙΩΝ 1996-1997

ΠΕΡΙΟΧΗ	Κεντρικά γραφεία		Υποκαταστήματα γραφείων	
	1996	1997	1996	1997
Λευκωσία	136	132	17	15
Λεμεσός	153	148	51	55
Λάρνακα	58	61	30	30
Πάφος	52	49	29	25
Αγία Νάπα	11	17	26	21
Παραλίμνι	16	12	12	12
Δερύνεια	1	1	1	1
Σύνολο	427	420	166	159

Σημείωση: Τα πιο πάνω γραφεία απασχολούσαν περίπου 2000 υπαλλήλους.

### ΞΕΝΑΓΟΙ

Κατά το 1997 εκδόθηκαν, σύμφωνα με τη σχετική Νομοθεσία, 275 άδειες για την άσκηση του επαγγέλματος του ξεναγού, σε σύγκριση με 276 το 1996.

Στο διάγραμμα φαίνεται η κατανομή των αδειών κατά επαρχία στις 31.12.97.

#### ΑΔΕΙΟΥΧΟΙ ΞΕΝΑΓΟΙ ΚΑΤΑ ΕΠΑΡΧΙΑ (31.12.1996)

Λευκωσία	103
Λεμεσός	90
Λάρνακα	38
Πάφος	33
Αμμόχωστος	12

#### ΚΕΝΤΡΑ ΑΝΑΨΥΧΗΣ

Σύμφωνα με τις πρόνοιες του Νόμου περί Κέντρων Αναψυχής, η Επιτροπή Κέντρων Αναψυχής συνήλθε σε δύο συνεδρίες και εξέτασε θέματα που αφορούσαν την έγκριση σχεδίων, την κατάταξη ή ανακατάταξη κέντρων, την ανάκληση άδειας λειτουργίας κέντρων, τις τιμές και άλλα θέματα που είχαν σχέση με λειτουργία κέντρων αναψυχής.

Η σύνθεση της Επιτροπής Κέντρων Αναψυχής ήταν η ακόλουθη σύμφωνα με σχετική απόφαση του Υπουργού Εμπορίου, Βιομηχανίας και Τουρισμού:

Ο Πρόεδρος του Κυπριακού Οργανισμού Τουρισμού κ. Α. Ανδρονίκου μέχρι 31.7.97 και Α. Ερωτοκρίτου από 1.8.97, Πρόεδρος της Επιτροπής. Μέλη της Επιτροπής ήταν η κα Φρ. Μιχαήλ, Γενικός Διευθυντής ΚΟΤ και οι κ.κ. Χρ. Μακρής, Διευθυντής Τουρισμού ΚΟΤ, Ν. Βούρκος, εκπρόσωπος Υπουργείου Εμπορίου, Βιομηχανίας και Τουρισμού, Σ. Ανθούσης, εκπρόσωπος Υπουργείου Υγείας, Α. Γωγάκη, εκπρόσωπος Υπουργείου Εσωτερικών, Χρ. Κοιτάζος μέχρι 31.5.97, Γ. Τσάνος από 1.6.97 μέχρι 6.10.97 και Η. Ηρακλέους από 7.10.97, εκπρόσωπος Παγκύπριου Συνδέσμου Ξενοδόχων, Α. Κωνσταντινίδης, Αντ. Παπλωματάς μέχρι 31.5.97 και Φ. Λεβέντης από 1.6.97 εκπρόσωποι του Παγκύπριου Συνδέσμου Ιδιοκτητών Κέντρων Αναψυχής, Α. Ανδρέαδης, εκπρόσωπος της Ένωσης Δήμων και οι Έπαρχοι Λευκωσίας, Λεμεσού, Λάρνακας, Πάφου, Αμμοχώστου.

Κατά την 31<sup>η</sup> Δεκεμβρίου 1997 λειτουργούσαν με άδεια του Οργανισμού 2825 Κέντρα Αναψυχής διαφόρων κατηγοριών και τάξεων έναντι 2849 κέντρων που λειτουργούσαν την 31<sup>η</sup> Δεκεμβρίου 1996. Κατά το τέλος του 1997 λειτουργούσαν επίσης 538 κέντρα αναψυχής σε ξενοδοχειακές επιχειρήσεις έναντι 523 που λειτουργούσαν την 31<sup>η</sup> Δεκεμβρίου 1996.

Ο πίνακας παρουσιάζει τα κατά επαρχία λειτουργούντα κέντρα αναψυχής την 31.12.1996 και 31.12.1997 αντίστοιχα.

## ΑΔΕΙΟΥΧΑ ΚΕΝΤΡΑ ΠΕΡΙΟΧΗΣ

Περιοχή	Λειτουργούντα κέντρα κατά την 31.12.1996		Λειτουργούντα κέντρα κατά την 31.12.1997	
	Ανεξάρτητα	Σε ξενοδοχειακές επιχειρήσεις	Ανεξάρτητα	Σε ξενοδοχειακές επιχειρήσεις
Λευκωσία	516	39	510	40
Λεμεσός	676	109	677	114
Λάρνακα	479	85	460	80
Αμμόχωστος	482	198	472	211
Πάφος	574	92	580	93
Ορεινά Θέρετρα	122	-	126	-
Σύνολο	2849	523	2825	538

### 10.15 ΞΕΝΟΔΟΧΕΙΑΚΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ

Κατάρτιση στα ξενοδοχειακά επαγγέλματα προσφέρεται τόσο από δημόσια όσο και από ιδιωτικά εκπαιδευτικά ιδρύματα.

Το Υπουργείο Παιδείας λειτουργεί τμήματα ξενοδοχειακής εκπαίδευσης στις Τεχνικές Σχολές της Λευκωσίας, της Λεμεσού, της Πάφου, της Πόλης Χρυσοχούς, της Λάρνακας και του Παραλιμνίου. Οι Σχολές αυτές προσφέρουν κατάρτιση σε βασικό επίπεδο στα επαγγέλματα του μάγειρα και του τραπεζοκόμου.

Το Ανώτερο Ξενοδοχειακό Ινστιτούτο Κύπρου (ΑΞΙΚ) που λειτουργεί υπό την αιγίδα του Υπουργείου Εργασίας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων προσφέρει κύκλους σπουδών στην Ξενοδοχειακή Διεύθυνση με ειδικεύσεις στους τομείς Δωματίων, Τροφίμων και Ποτών. Το Ινστιτούτο εξακολουθεί να προσφέρει κατάρτιση στους κλάδους της Υποδοχής, της Ξενοδοχειακής Οικονομίας, της Ζαχαροπλαστικής και της Μαγειρικής.

Μέσα στο 1997 διάφορες ιδιωτικές ξενοδοχειακές σχολές και κολλέγια πρόσφεραν κύκλους σπουδών στα ξενοδοχειακά επαγγέλματα και στη διεύθυνση ξενοδοχειακών και τουριστικών επιχειρήσεων.

Επιπρόσθετα από την επαγγελματική κατάρτιση που προσφέρεται από τα διάφορα εκπαιδευτικά ιδρύματα, δημόσια και ιδιωτικά, η Αρχή Βιομηχανικής Κατάρτισης συνέχισε τη λειτουργία διαφόρων Σχεδίων Κατάρτισης, που σκοπό είχαν την εξύψωση του επαγγελματικού επιπέδου του ανθρώπινου δυναμικού.



## 10.16 ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ ΣΤΗ ΞΕΝΟΔΟΧΕΙΑΚΗ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑ

Σύμφωνα με έρευνα του ΚΟΤ, κατά τη θερινή περίοδο του 1997 απασχολούνταν στη ξενοδοχειακή βιομηχανία 19.800 άτομα περίπου, διαφόρων ειδικοτήτων ενώ άλλα 14.000 άτομα περίπου, απασχολούνταν σε κέντρα αναψυχής.

### ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΕΠΙΘΕΩΡΗΤΩΝ

Το επιθεωρητικό προσωπικό του Οργανισμού αποτελείται από 40 επιθεωρητές. Οι επιθεωρητές είναι επιφορτισμένοι με την τακτική επιθεώρηση όλων των τουριστικών επιχειρήσεων που ελέγχει ο Οργανισμός. Πιο συγκεκριμένα ελέγχεται το επίπεδο καθαριότητας και λειτουργίας των επιχειρήσεων, η τήρηση των εγκεκριμένων τιμών και γενικά η συμμόρφωση των επιχειρηματιών με τις πρόνοιες της σχετικής νομοθεσίας.



## 11. ΠΡΩΘΗΣΗ ΤΟΥ ΚΥΠΡΙΑΚΟΥ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΟΥ ΠΡΟΪΟΝΤΟΣ

### 11.1 ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΚΑΙ ΣΤΟΧΟΙ

Παρά τις δυσμενείς προοπτικές με τις οποίες άρχισε το 1997, λόγω της αρνητικής δημοσιότητας που δόθηκε στην Κύπρο εξαιτίας των πολιτικών εξελίξεων και

κυρίως της πυραυλολογίας, τελικά η χρονιά έκλεισε με αρκετά ικανοποιητικά αποτελέσματα. Οι συνολικές αφίξεις αυξήθηκαν κατά 5,3% σε σύγκριση με τις αφίξεις του 1996, φθάνοντας έτσι τους 2.060.000 περιηγητές περίπου. Τα ικανοποιητικά αποτελέσματα οφείλονται κυρίως στις έντονες προσπάθειες του Οργανισμού στον τομέα της εμπορίας του τουριστικού προϊόντος της Κύπρου. Στις προσπάθειες αυτές συνέβαλαν οι ελκυστικές τιμές που δόθηκαν από τους τουριστικούς φορείς του ιδιωτικού τομέα στους οργανωτές ταξιδιών. Θετικά συνέβαλαν επίσης και οι ευνοϊκές εξελίξεις που σημειώθηκαν σε ορισμένες αγορές, όπως η ενίσχυση της συναλλαγματικής αξίας της στερλίνας σε σχέση με την Κυπριακή λίρα.

Οι ενέργειες του Οργανισμού στον τομέα της προβολής του τουριστικού προϊόντος της Κύπρου κάλυψαν κατά το 1997 ένα ευρύ φάσμα δραστηριοτήτων που απευθύνονταν τόσο προς το καταναλωτικό κοινό όσο και προς τους επαγγελματίες. Οι δραστηριότητες αυτές εντάσσονται στο ολοκληρωμένο πρόγραμμα ενεργειών που εφαρμόζει ο Οργανισμός. Το πρόγραμμα αυτό αποσκοπούσε επίσης και στην επίτευξη των μακροπρόθεσμων στρατηγικών στόχων του Οργανισμού στους οποίους συμπεριλαμβάνονται:

- Η καθιέρωση της Κύπρου ως ποιοτικού τουριστικού προορισμού για να υποβοηθηθεί η προσέλκυση περιηγητών με ψηλή κατά κεφαλή δαπάνη.
- Η διαφοροποίηση και ανακατάταξη της προέλευσης του τουριστικού ρεύματος προς την Κύπρο για να αποφευχθεί η υπερεξάρτηση από συγκεκριμένες αγορές.
- Η ανάπτυξη του χειμερινού τουρισμού και η απάμβλυνση του προβλήματος της εποχικότητας.
- Η προώθηση του τουρισμού συνεδρίων και ειδικών ενδιαφερόντων.

## 11.2 ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ ΜΑΡΚΕΤΙΝΓΚ / ΕΡΕΥΝΕΣ

Ο καθορισμός των ποσοτικών και ποιοτικών στόχων του Οργανισμού στον τομέα της προώθησης του τουριστικού προϊόντος, καθώς και ο προγραμματισμός των καταλληλότερων ενεργειών για την επίτευξή τους, γίνεται με βάση τα αποτελέσματα ερευνών και μελετών που διενεργούνται τόσο από την Κεντρική Υπηρεσία όσο και από τα γραφεία του Οργανισμού στο εξωτερικό, λαμβάνοντας υπόψη και τις ενέργειες του ανταγωνισμού. Κατά το 1997 ετοιμάστηκαν οι όροι για την διεξαγωγή μελέτης των αγορών του Ην. Βασιλείου, της Γερμανίας, της Αυστρίας, της Ελβετίας, της Ολλανδίας, της Φιλανδίας, της Νορβηγίας, της Δανίας, της Σουηδίας, της Ελλάδας και της Ρωσίας. Ο Οργανισμός συμμετείχε επίσης στην έρευνα "Menlo Travelstyles" Αμερικής.

Το Τμήμα Προβολής συμμετείχε επίσης στην ετοιμασία του "Σχεδίου Στρατηγικής" για την παραπέρα ανάπτυξη του τουρισμού. Ετοιμάστηκε επίσης ολοκληρωμένο σχέδιο δράσης (Action Plan), στο οποίο συμπεριλήφθηκαν οι συγκεκριμένες ενέργειες διαφήμισης και προβολής που προγραμματίζονται να πραγματοποιηθούν κατά το 1998 σε κάθε αγορά του εξωτερικού και στην Κύπρο.

### 11.3 ΕΝΕΡΓΕΙΕΣ ΠΡΟΩΘΗΣΗΣ

Ο Οργανισμός προωθεί το τουριστικό προϊόν της Κύπρου τόσο άμεσα με την διεξαγωγή διαφημιστικών εκστρατειών και εκδηλώσεων όσο και έμμεσα υποστηρίζοντας τις ενέργειες των οργανωτών ταξιδίων, φιλοξενώντας δημοσιογράφους και συγγραφείς και καλλιεργώντας άριστες σχέσεις με τους τουριστικούς παράγοντες των αγορών στο εξωτερικό. Παράλληλα οι ενέργειες του Οργανισμού απευθύνονται τόσο προς τους καταναλωτές όσο και τους εταίρους της τουριστικής βιομηχανίας.

#### 1. Διαφήμιση και τουριστική προβολή

Κατά το 1997 ο Οργανισμός συνέχισε να επενδύει σημαντικό μέρος των οικονομικών του πόρων για την διεξαγωγή και αναβάθμιση των διαφημιστικών του εκστρατειών σε όλες τις αγορές.

Για την πραγματοποίηση του μακροπρόθεσμου στόχου για τη διαφοροποίηση του τουριστικού ρεύματος που προσελκύει η χώρα μας ως προς τη χώρα προέλευσης των περιηγητών, ο Οργανισμός συνέχισε να ενισχύει τις διαφημιστικές εκστρατείες του στις χώρες της Κεντρικής Ευρώπης ενώ παράλληλα ενισχύθηκαν και οι προσπάθειες για την ανάπτυξη νέων αγορών και ιδιαίτερα των χωρών της Ανατολικής Ευρώπης, των Η.Π.Α. και του Καναδά. Ιδιαίτερη σημασία δόθηκε στην προώθηση του χειμερινού τουρισμού, εφόσον ο Οργανισμός πραγματοποίησε σχεδόν σε όλες τις αγορές τόσο καλοκαιρινή όσο και χειμερινή διαφημιστική εκστρατεία. Προωθήθηκε επίσης ο τουρισμός ειδικών ενδιαφερόντων και ενισχύθηκαν οι προσπάθειες για την καθιέρωση της Κύπρου ως προορισμού κατάλληλου για τη διοργάνωση συνεδρίων.

Ο Οργανισμός υποστήριξε τις διαφημιστικές εκστρατείες του με την διοργάνωση εκδηλώσεων για την τουριστική προβολή της Κύπρου. Οι εκδηλώσεις αυτές έγιναν αρκετές φορές σε συνεργασία με τουριστικούς επαγγελματίες, αερογραμμές, τοπικές αρχές, τηλεοπτικά κανάλια ή άλλους συνδέσμους.

#### 2. Συνεργασία με Οργανωτές ταξιδίων

Ο Οργανισμός συνέχισε την πολιτική του για συνεργασία με οργανωτές ταξιδίων και στον τομέα της διαφήμισης υποστηρίζοντας οικονομικά τις διαφημιστικές τους εκστρατείες.

Ο Οργανισμός ενίσχυσε οικονομικά και την έκδοση εκδρομικών καταλόγων για την Κύπρο ιδιαίτερα στις νέες αγορές καθώς και στις περιπτώσεις που οι οργανωτές συμπεριέλαβαν στο πρόγραμμά τους ειδικές μορφές τουρισμού.

### 3. Φιλοξενία

Ιδιαίτερα έντονη ήταν και το 1997 η δραστηριότητα του ΚΟΤ στον τομέα της φιλοξενίας στην Κύπρο ξένων δημοσιογράφων και τουριστικών συγγραφέων, ταξιδιωτικών πρακτόρων, τηλεοπτικών συνεργείων και άλλων προσωπικοτήτων από διάφορες χώρες. Ο ΚΟΤ προσκάλεσε πάνω από 1.850 άτομα και προσέφερε διευκολύνσεις σε άλλα περίπου 4.735 άτομα κυρίως τουριστικούς πράκτορες, οργανωτές ταξιδίων και οργανωτές συνεδρίων και τουρισμού ειδικών μορφών, 767 δημοσιογράφους και τουριστικούς συγγραφείς, 310 μέλη τηλεοπτικών συνεργείων και 930 προσωπικότητες.

Σημειώνεται ότι πέρα από τα πιο πάνω ο Οργανισμός υποστήριξε την παρουσίαση στην Κύπρο του καταλόγου του Σκανδιναβού οργανωτή ταξιδίων "Apollo Tours" στην οποία συμμετείχαν περίπου 300 ταξιδιωτικοί πράκτορες.

### 4. Συμμετοχή σε Διεθνείς Τουριστικές Εκθέσεις

Ο Οργανισμός συμμετείχε σε περισσότερες από 90 διεθνείς τουριστικές εκθέσεις. Σ' αυτές περιλαμβάνονται και εκθέσεις στις οποίες ο Οργανισμός συμμετείχε για πρώτη φορά, καθώς και εκθέσεις με αντικείμενο την προώθηση ειδικών μορφών τουρισμού.

Εκθέσεις στο εξωτερικό στις οποίες συμμετείχε ο Οργανισμός κατά το 1997 είναι: Τουριστική έκθεση / Kuwait, Τουριστική έκθεση / Λίβανος, Arabia Travel Market '97 / Dubai, IATM-Intern. Arab Travel Market / Egypt, Holiday & Travel Show / Sydney, Τουριστική έκθεση Salzburg, Τουριστική έκθεση Graz, Τουριστική έκθεση Linz, Τουριστική έκθεση St. Niklaas, Salon Intern. des Vacances et du Printemps / Anvers, Salon des Vacances / Liege, GET / Παρίσι, Clermont Ferrand, Forum MTC / Grenoble, CMT - Στουγκάρδη, CBR/IRM Μόναχο, Reisen Αμβούργου, Ferie '97 / Copenhagen, Τουριστική έκθεση Βέρνης, Τουριστική έκθεση Βασιλείας, Τουριστική έκθεση Γενεύης, "Φιλοξενία '97" / Θεσσαλονίκη, "Τουριστικό Πανόραμα '97" / Αθήνα, "Διεθνής Τουριστική Έκθεση Θεσσαλονίκης", Tourfest '97 / Tallin, Manchester Holiday Show, Destinations '97 / London, Holiday World '97 / Belfast, Τουριστική έκθεση / Birmingham, Holiday Show / Brighton, American Travel Market / Orlando, ITME / Chicago, Holiday World Exhibition / Dublin, Tourist Fair / Barcelona, Jata Travel Show / Tokyo, BIT / Milan, Travel Trend / Milan, TTG Incontri Ischia, Travel & Leisure Show '97, Baltour '97, Tourbusiness '97 / Minsk, Viva Tour '97 / Vilnius, Salon Vacances a Luxemburg, Reise LIV / Oslo, VIB Maastricht, Zuidlaren, Τουριστική έκθεση Βουδαπέστης, Τουριστική έκθεση Κιέβου, Tour & Travel Show / Warsaw, MITT '97 / Moscow, C.I.S. '97 / St. Petersburg, Τουριστική έκθεση Gothenburg, Holiday World / Prague, Helsinki Tourist Fair / Makta.

## 5. Συμμετοχή σε εκθέσεις στην Κύπρο

Με στόχο την προώθηση του εσωτερικού τουρισμού και του τουρισμού ειδικών ενδιαφερόντων ανάμεσα στους Κύπριους καταναλωτές ο Οργανισμός συμμετείχε σε δύο εκθέσεις που διαργανώθηκαν στην Κύπρο, την έκθεση "Τουρισμός '97" και την "21<sup>η</sup> Διεθνή (Κρατική) Έκθεση Κύπρου".

## 6. Διεθνείς Σχέσεις

Κατά το 1997 υπογράφηκαν τουριστικές συμφωνίες με τη Λευκορωσία, τη Σλοβακία και τη Γεωργία. Υπογράφηκε επίσης πρωτόκολλο σε θέματα τουρισμού με τη Μάλτα.

## 7. Ανάπτυξη Τουρισμού Συνεδρίων

### 8. Εκδόσεις και παραγωγή ταινιών

Κατά το 1997 έγινε επιλογή Καλλιτεχνικού Συμβούλου για τον Οργανισμό, ο οποίος πρότεινε νέα μορφή τόσο για τα υφιστάμενα όσο και για τα νέα έντυπα του Οργανισμού. Η νέα εμφάνιση εγκρίθηκε και άρχισε να εφαρμόζεται σταδιακά. Συνεχίστηκε επίσης ο εμπλουτισμός των εντύπων του Οργανισμού όπως και η παραγωγή νέων εντύπων, τα οποία θα αντικαταστήσουν υφιστάμενα, ενώ αριθμός εντύπων μεταφράστηκε σε επιπρόσθετες ξένες γλώσσες. Αγοράστηκε νέος ηλεκτρονικός εξοπλισμός για την στοιχειοθέτηση κειμένου και σχεδιασμό φυλλαδίων και θα συμβάλει στην γρηγορότερη και αναβαθμισμένη διεκπεραίωση των εργασιών του τομέα των εκδόσεων.

Πρωθήθηκαν επίσης η μεταγλώττιση της ταινίας του Οργανισμού σε περισσότερες από 10 ξένες γλώσσες ενώ το αρχείο διαφανειών του Οργανισμού εμπλουτίστηκε σημαντικά με νέα θέματα.

## 9. Πολιτιστικές και καλλιτεχνικές εκδηλώσεις

Ο Οργανισμός συνέχισε τη διοργάνωση Καλλιτεχνικών Εκδηλώσεων τόσο κατά την καλοκαιρινή όσο και κατά τη χειμερινή τουριστική περίοδο. Στόχος των εκδηλώσεων ήταν ο εμπλουτισμός του τουριστικού προϊόντος της Κύπρου, η



γνωριμία των ξένων επισκεπτών με τον πολιτισμό της Κύπρου και η προσφορά ψυχαγωγίας. Κατά το 1997 ξεκίνησαν νέες σειρές εκδηλώσεων όπως "Musical Sundays", "Εργαστήρι παραδοσιακής Κυπριακής Μουσικής και Τραγουδιού", την "Παραδοσιακή Οικολογική αγορά", τις εκδηλώσεις "Music under the Stars" και "Cultural Winter" σε συνεργασία με το Δήμο Αγίας Νάπας. Συνολικά διοργανώθηκαν 10 κύκλοι εκδηλώσεων, δύο το Καλοκαίρι και οκτώ το Χειμώνα. Όλες οι εκδηλώσεις προβλήθηκαν από τον Οργανισμό και η συμμετοχή ήταν πολύ ικανοποιητική.

#### 11.4 ΕΡΕΥΝΑ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ

Η Έρευνα του 1997 έγινε σε τέσσερις φάσεις και κάλυψε τις περιόδους Μαρτίου, Ιουνίου, Αυγούστου και Σεπτεμβρίου και Νοεμβρίου-Δεκεμβρίου.

Εγιναν συνολικά 22.812 συνεντεύξεις στα αεροδρόμια Λάρνακας και Πάφου και στο Λιμάνι Λεμεσού που κάλυψαν 50.018 περιηγητές από τις κυριότερες χώρες-πηγές τουριστικού ρεύματος.

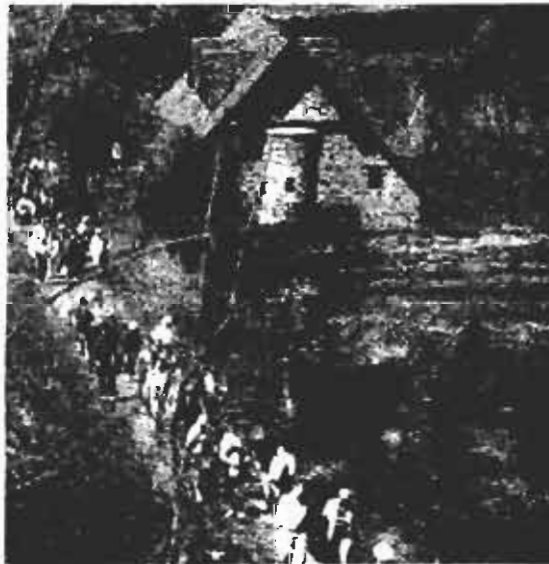
Κατά το 1997 η Έρευνα είχε σαν στόχο την εξακρίβωση της δαπάνης των περιηγητών κατά τη διάρκεια της παραμονής τους στην Κύπρο καθώς και τη

συλλογή στοιχείων σχετικά με τα δημοσιογραφικά και κοινωνικοοικονομικά χαρακτηριστικά των περιηγητών.

### 11.5 ΕΡΕΥΝΑ ΕΚΔΡΟΜΩΝ

Κατά τους μήνες Ιούνιο και Αύγουστο έγινε η Έρευνα Εκδρομέων (μονοήμερων επισκεπτών) που αναχωρούσαν από το λιμάνι Λεμεσού.

Η Έρευνα είχε σαν κύριο σκοπό την εξακρίβωση της δαπάνης της κατηγορίας αυτής των επισκεπτών κατά τη διάρκεια της παραμονής τους στην Κύπρο. Η μέση κατ'άτομο δαπάνη των εκδρομέων ήταν Λ.Κ. 19,09 το 1997 σε σύγκριση με Λ.Κ. 19,29 το 1996, μειώθηκε δηλαδή κατά 1,04%. Η μείωση αυτή οφείλεται κατά κύριο λόγο στη μείωση της δαπάνης των εκδρομέων για ψώνια κατά 11,8% (Λ.Κ. 15,07 το 1996, Λ.Κ. 13,40 το 1997).



### ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ - ΕΙΣΗΓΗΣΕΙΣ

Από τη μελέτη προκύπτουν σημαντικές διαπιστώσεις και συμπεράσματα και γίνονται εισηγήσεις με στόχο την αντιμετώπιση των αδυναμιών των μικροεπιχειρήσεων, και του τουρισμού και την ενίσχυσή τους σε σχέση με το συνεχώς αυξημένο ρόλο που αναμένεται ότι θα διαδραματίσουν.

#### Εισηγήσεις και απόψεις

ι) Ανάπτυξη ειδικών δράσεων με τη μορφή προγραμμάτων κατάρτισης, εργαστηριακών συναντήσεων και επισκέψεων επιμορφωτικό χαρακτήρα στο εξωτερικό.

ii) Ίδρυση και λειτουργία Κέντρου Παροχής Τεχνικών Πληροφοριών και Υποστήριξης προς τις μικρομεσαίες επιχειρήσεις με έμφαση στις μικροεπιχειρήσεις.

iii) Ανάπτυξη από την Αρχή Βιομηχανικής Κατάρτισης πολιτικής χορηγιών επικεντρωμένης στην ενίσχυση των μικροεπιχειρήσεων.

iv) Συμμετοχή των αυτοεργοδοτούμενων γενικών διευθυντών των μικροεπιχειρήσεων σε δραστηριότητες κατάρτισης.

v) Οργάνωση κι εφαρμογή εξειδικευμένων προγραμμάτων για τις μικροεπιχειρήσεις και των τουρισμό που να λαμβάνουν υπόψη το στάδιο ανάπτυξης, το τομεακό στοιχείο, τις εξειδικευμένες ανάγκες βασικών ομάδων εργαζομένων και τα συγκεκριμένα προβλήματα των μικροεπιχειρήσεων.

vi) Εισαγωγή ειδικού σχεδίου για υποβοήθηση ανέργων πτυχιούχων ν' απασχοληθούν στις μικροεπιχειρήσεις και τουριστικές επιχειρήσεις γι' απόκτηση εργασιακής πείρας και ταυτόχρονα να ικανοποιήσουν συγκεκριμένες ανάγκες των μικροεπιχειρήσεων, και των τουριστικών επιχειρήσεων.

vii) Διοργάνωση κατάλληλων εισαγωγικών προγραμμάτων για απόφοιτους Σχολών Μέσης Παιδείας οι οποίοι απασχολούνται ή προτίθενται να απασχοληθούν στις μικροεπιχειρήσεις και στον τομέα του τουρισμού.

viii) Οργάνωση και προώθηση ειδικών προγραμμάτων διεύθυνσης ανθρώπινου δυναμικού τα οποία να απευθύνονται στους γενικούς διευθυντές των μικροεπιχειρήσεων, και των τουριστικών επιχειρήσεων.

Το τουριστικό προϊόν της Κύπρου χαρακτηρίζεται από ορισμένα δυνατά σημεία πάνω στα οποία όλοι οι εμπλεκόμενοι φορείς θα πρέπει να χτίσουν. Ταυτόχρονα θα πρέπει όλοι να συνειδητοποιήσουν ότι επιβάλλεται να αντιμετωπιστούν αποτελεσματικά και να ξεπεραστούν μέσα από πνεύμα συλλογικότητας και σύνεσης τα προβλήματα και οι αδυναμίες που αντιμετωπίζει σήμερα ο τομέας. Παράλληλα θα πρέπει επίσης να γίνει κοινή συνείδηση ότι η Κύπρος σαν τουριστικός προορισμός δεν είναι μόνη της στον παγκόσμιο τουριστικό χάρτη και δεν μπορούμε να αγνοούμε τις εξελίξεις και αλλαγές που πραγματοποιούνται στο διεθνές περιβάλλον. Οι αλλαγές αυτές οι οποίες αποτελούν ευκαιρίες αλλά και απειλές, επιβάλλεται να ληφθούν πολύ σοβαρά υπόψη στη διαμόρφωση της στρατηγικής.

Πιστεύεται ότι η επίτευξη των πιο πάνω στόχων θα πρέπει να επιδιωχθεί μέσα από μια Μακροπρόθεσμη Στρατηγική Ποιότητας. Οποιαδήποτε άλλη επιλογή της Στρατηγικής της Ποιότητας θα οδηγήσει σε διαιώνιση των προβλημάτων που αντιμετωπίζει σήμερα ο τομέας του Τουρισμού.

Όλα τα πιο πάνω λαμβάνονται υπόψη στη διατύπωση του οράματος και των γενικών στόχων της στρατηγικής για τον τουρισμό. Γενική κατεύθυνση είναι η βελτίωση, αναβάθμιση και διεύρυνση του υφιστάμενου τουριστικού προϊόντος ώστε πέραν από



την προσφορά του ήλιου και της θάλασσας να αναπτυχθούν προϊόντα τα οποία θα αναδεικνύουν το φυσικό περιβάλλον, την ιστορία και τον πολιτισμό της Κύπρου.

### ΟΡΑΜΑ

Η διασφάλιση της αειφορίας του Τουρισμού στην Κύπρο με σεβασμό στον άνθρωπο, στο περιβάλλον και στον πολιτισμό.



### ΓΕΝΙΚΟΙ ΣΤΟΧΟΙ

1. Επίτευξη αειφορίας ανάπτυξης τουριστικού τομέα στην Κύπρο η οποία να ενισχύει το φυσικό, πολιτιστικό και κοινωνικό περιβάλλον.
2. Μεγιστοποίηση των οικονομικών οφελών από τον τουρισμό.
3. Ευελιξία και ετοιμότητα του τομέα του τουρισμού για έγκαιρη ανταπόκριση και προσαρμογή στις μεταβολές του διεθνούς περιβάλλοντος.
4. Ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας και προσελκυστικότητας της Κύπρου σαν τουριστικού προορισμού.

### ΕΙΔΙΚΟΙ ΣΤΟΧΟΙ

1. Οριοθέτηση της τουριστικής ανάπτυξης με βάση τις δυνατότητες των φυσικών και ανθρώπινων πόρων σε παγκύπριο και περιφερειακό επίπεδο.
2. Προστασία, διαφύλαξη, αναβάθμιση του φυσικού περιβάλλοντος.
3. Αξιοποίηση και ανάδειξη της ιστορικής, πολιτιστικής κληρονομιάς και παράδοσης του τόπου.
4. Βελτίωση και διαφοροποίηση του τουριστικού προϊόντος.
5. Βελτίωση της εικόνας της Κύπρου σαν τουριστικού προορισμού.
6. Αύξηση των εσόδων από τον τουρισμό.
7. Βελτίωση της απόδοσης των επενδύσεων στο τουριστικό τομέα.
8. Αύξηση της παραγωγικότητας της τουριστικής βιομηχανίας.
9. Σωστή ανάπτυξη και αξιοποίηση του παράγοντα «άνθρωπος».
10. Εκμετάλλευση των συγχρόνων μεθόδων και μέσων πληροφόρησης και αξιοποίηση των πληροφοριών.

ΠΙΝΑΚΑΣ 1

ΧΡΟΝΟΣ ΙΔΡΥΣΗΣ ΜΙΚΡΟΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ ΚΑΤΑ ΤΟΜΕΑ

ΧΡΟΝΟΣ ΙΔΡΥΣΗΣ	ΜΕΤΑΠΟΙΗΣΗ		ΚΑΤΑΣΚΕΥΕΣ		ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ		ΣΥΝΟΛΟ	
	Αρ.	%	Αρ.	%	Αρ.	%	Αρ.	%
ΜΕΧΡΙ ΤΟ 1959	51	5	10	2	416	15	477	11
1960-1973	144	15	82	15	460	16	686	16
1974-1985	380	39	139	26	877	31	1.396	32
ΜΕΤΑ ΤΟ 1985	397	41	304	57	1.052	38	1.753	41
ΣΥΝΟΛΟ	971	100	536	100	2.806	100	4.313	100

ΠΙΝΑΚΑΣ 2

ΝΟΜΙΚΗ ΥΠΟΣΤΑΣΗ ΜΙΚΡΟΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ ΚΑΤΑ ΤΟΜΕΑ

ΧΡΟΝΟΣ ΙΔΡΥΣΗΣ	ΜΕΤΑΠΟΙΗΣΗ		ΚΑΤΑΣΚΕΥΕΣ		ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ		ΣΥΝΟΛΟ	
	Αρ.	%	Αρ.	%	Αρ.	%	Αρ.	%
ΠΕΡΙΟΡΙΣΜΕΝΗΣ ΕΥΘΥΝΗΣ	802	83	402	75	1.995	71	3.199	74
ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΜΟΣ	51	5	41	8	175	6	267	6
ΚΟΙΝΟΠΡΑΞΙΑ	-	-	-	-	88	2	88	2
ΑΤΟΜΙΚΗ ΙΔΙΟΚΤΗΣΙΑ	118	12	93	17	460	17	671	16
ΑΠΕΡΙΟΡΙΣΤΗΣ ΕΥΘΥΝΗΣ	-	-	-	-	88	3	88	2
ΣΥΝΟΛΟ	971	100	536	100	2.806	100	4.313	100

ΠΙΝΑΚΑΣ 3

ΑΝΑΜΕΝΟΜΕΝΗ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ ΜΙΚΡΟΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ ΤΟ 2000, ΣΥΓΚΡΙΤΙΚΑ ΜΕ ΤΟ 1997, ΚΑΤΑ ΤΟΜΕΑ

ΑΝΑΜΕΝΟΜΕΝΗ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ	ΜΕΤΑΠΟΙΗΣΗ		ΚΑΤΑΣΚΕΥΕΣ		ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ		ΣΥΝΟΛΟ	
	Αρ.	%	Αρ.	%	Αρ.	%	Αρ.	%
ΑΥΞΗΣΗ	253	26	175	33	1.206	43	1.634	38
ΜΕΙΩΣΗ	194	20	113	21	504	18	811	19
ΣΤΑ ΙΔΙΑ ΕΠΙΠΕΔΑ	447	46	206	38	855	30	1.508	35
ΔΕΝ ΞΕΡΩ	77	8	42	8	241	9	360	8
ΣΥΝΟΛΟ	971	100	536	100	2.806	100	4.313	100

ΠΙΝΑΚΑΣ 4

ΠΩΛΗΣΕΙΣ ΤΩΝ ΜΙΚΡΟΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ ΚΑΤΑ ΤΟΜΕΑ  
ΓΙΑ ΤΑ ΕΤΗ 1994-1997

ΕΤΟΣ	ΜΕΤΑΠΟΙΗΣΗ		ΚΑΤΑΣΚΕΥΕΣ		ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ		ΣΥΝΟΛΟ	
	Αρ. Επιχ.	Πωλήσεις	Αρ. Επιχ.	Πωλήσεις	Αρ. Επιχ.	Πωλήσεις	Αρ. Επιχ.	Πωλήσεις
1994	844	147.903	490	77.924	2083	696.376	3.417	922.203
1995	844	149.961	490	80.959	2083	769.260	3.417	1.000.180
1996	844	149.289	490	81.258	2083	753.171	3.417	983.718
1997	844	145.506	490	80.562	2083	742.628	3.417	968.696

ΠΙΝΑΚΑΣ 5

ΠΟΣΟΣΤΙΑΙΑ ΚΑΤΑΝΟΜΗ ΤΗΣ ΑΞΙΑΣ ΕΞΑΓΩΓΩΝ ΤΩΝ ΜΙΚΡΟΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ  
ΚΑΤΑ ΤΟΜΕΑ ΚΑΙ ΧΩΡΑ ΤΟ 1996

ΕΞΑΓΩΓΙΚΟΣ ΠΡΟΟΡΙΣΜΟΣ	ΜΕΤΑΠΟΙΗΣΗ (%)	ΚΑΤΑΣΚΕΥΕΣ (%)	ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ (%)	ΤΡΕΙΣ ΤΟΜΕΙΣ (%)
Ευρωπαϊκή Ένωση	65	59	68	66
Χώρες Ανατ. Ευρώπης	1	-	6	3
Αραβική αγορά	17	-	26	21
Ρωσία	2	41	-	2
Άλλες χώρες	15	-	-	8
ΣΥΝΟΛΟ	100	100	100	100

ΠΙΝΑΚΑΣ 6

ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ ΠΟΥ ΑΚΟΛΟΥΘΗΘΗΚΕ ΣΤΗΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΗ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΠΟΙΗΣΗ  
ΤΗΣ ΜΙΚΡΟΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗΣ ΤΗΝ ΠΕΡΙΟΔΟ 1994-97, ΚΑΤΑ ΤΟΜΕΑ

ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ	ΜΕΤΑΠΟΙΗΣΗ		ΚΑΤΑΣΚΕΥΕΣ		ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ		ΣΥΝΟΛΟ	
	Αρ.	%	Αρ.	%	Αρ.	%	Αρ.	%
Εξέλιξη νέων αγορών με υφιστάμενα προϊόντα	321	33	233	47	745	27	1.298	31
Προώθηση νέων προϊόντων / υπηρεσιών σε υφιστάμενες αγορές	236	24	46	9	680	25	962	23
Προώθηση νέων προϊόντων σε νέες αγορές	93	10	15	3	175	6	283	7
Προώθηση υφιστάμενων προϊόντων σε υφιστάμενες αγορές	321	33	201	41	1.140	42	1.662	39
ΣΥΝΟΛΟ	971	100	494	100	2.740	100	4.205	100

ΠΙΝΑΚΑΣ 7

ΕΠΕΝΔΥΣΕΙΣ ΤΩΝ ΜΙΚΡΟΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ ΚΑΤΑ ΤΟΜΕΑ  
ΓΙΑ ΤΑ ΕΤΗ 1994-1997

ΕΤΟΣ	ΜΕΤΑΠΟΙΗΣΗ (£ εκ.)		ΚΑΤΑΣΚΕΥΕΣ (£ εκ.)		ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ (£ εκ.)	
	Κτίρια	Εξοπλισμός	Κτίρια	Εξοπλισμός	Κτίρια	Εξοπλισμός
1994	7,5	4,4	1,3	2,3	35,3	9,5
1995	6,8	10,9	1,2	2,6	19,5	13,8
1996	5,1	12,4	1,5	2,9	27,5	15,8
1997	4,3	5,5	1,1	1,8	6,6	10

ΠΙΝΑΚΑΣ 8

ΠΗΓΕΣ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗΣ ΤΩΝ ΜΙΚΡΟΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ ΜΕΧΡΙ ΤΟ 2000, ΚΑΤΑ ΤΟΜΕΑ

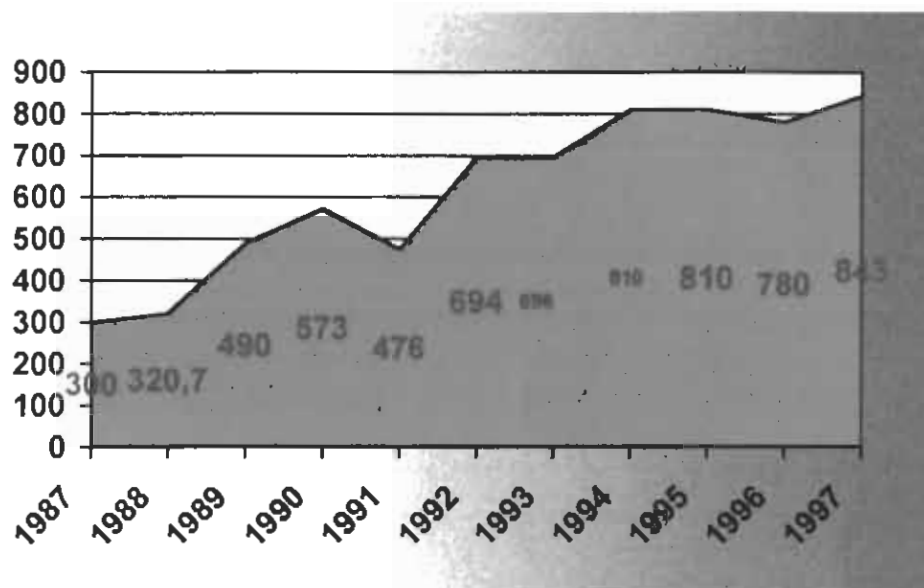
ΠΗΓΗ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟ- ΤΗΣΗΣ	ΜΕΤΑΠΟΙΗΣΗ		ΚΑΤΑΣΚΕΥΕΣ		ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ		ΣΥΝΟΛΟ	
	Αρ.	%	Αρ.	%	Αρ.	%	Αρ.	%
Κέρδη επιχ/σης	414	45	278	53	1 271	46	1 963	47
Τράπεζ Δάνεια	675	73	407	78	2 236	81	3 318	79
Οικογ. Κεφάλαια	76	8	57	11	175	6	308	7
Εξωτ. Δάνεια	-	-	-	-	66	2	66	2
Κυβερνητικά Δάνεια	101	11	5	1	110	4	216	5
Επενδυτές	8	1	-	-	44	2	52	1
Άλλες πηγές	-	-	5	1	175	6	181	4
Όλες οι επιχ.	920		520		2.762		4 203	

ΠΙΝΑΚΑΣ 9

ΚΑΘΟΡΙΣΤΙΚΟΙ ΠΑΡΑΓΟΝΤΕΣ ΓΙΑ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΤΩΝ ΜΙΚΡΩΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ ΜΕΧΡΙ ΤΟ  
2000 ΚΑΤΑ ΤΟΜΕΑ

ΠΑΡΑΓΟΝΤΕΣ	ΜΕΤΑΠΟΙΗΣΗ		ΚΑΤΑΣΚΕΥΕΣ		ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ		ΣΥΝΟΛΟ	
	Αρ.	%	Αρ.	%	Αρ.	%	Αρ.	%
ΦΤΗΝΟ ΕΡΓΑΤΙΚΟ ΔΥΝΑΜΙΚΟ	194	21	103	20	307	11	604	14
ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑ	540	57	268	51	1.271	46	2.080	49
ΛΥΣΗ ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΤΙΚΟΤΗΤΑΣ	371	39	201	38	789	29	1.362	32
ΕΞΕΥΡΕΣΗ ΝΕΩΝ ΑΓΟΡΩΝ	625	66	278	53	1.534	56	2.437	58
ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΕΞΑΓΩΓΩΝ	160	17	15	3	175	6	351	8
ΔΙΑΦΗΜΙΣΗ ΚΑΙ ΔΗΜ. ΣΧΕΣΕΙΣ	211	22	160	30	1.052	38	1.423	34
ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΔΕΥΘ. ΟΜΑΔΑΣ	93	10	52	10	460	17	605	14
ΆΛΛΟΙ	42	4	57	11	285	10	384	9
ΑΡ. ΕΠΙΧΕΙΡ.	946		526		2.740		4 211	

## ΕΣΟΔΑ ΑΠΟ ΤΟΝ ΤΟΥΡΙΣΜΟ 1987-1997



ΠΙΝΑΚΑΣ 10

### ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΕΣ ΑΦΙΞΕΙΣ ΑΝΑ ΧΩΡΑ

ΧΩΡΑ	1996	1997	1998
ΗΝΩΜ. ΒΑΣΙΛΕΙΟ	720.000	846.000	1.015.234
ΓΕΡΜΑΝΙΑ	240.000	250.000	208.377
ΕΛΒΕΤΙΑ	88.000	95.256	83.720
ΓΑΛΛΙΑ	46.000	32.356	28.603
ΟΛΛΑΝΔΙΑ	58.000	45.704	48.213
ΒΕΛΓΙΟ/ ΛΟΥΞΕΜΒ.	35.000	34.419	33.744
ΑΥΣΤΡΙΑ	36.000	26.842	27.438
ΙΤΑΛΙΑ	22.000	19.593	21.583
ΙΡΛΑΝΔΙΑ	14.500	20.141	21.930
ΕΛΛΑΔΑ	75.000	67.749	70.768
ΣΚΑΝΔΙΝΑΒΙΑ	235.000	225.018	242.440
ΡΩΣΙΑ+ΠΡ. ΣΟΒ. ΔΗΜ	130.000	221.854	197.532
ΑΝΑΤ. ΧΩΡΕΣ	33.000	40.842	44.826
ΙΣΡΑΗΛ	40.000	52.474	53.597
ΑΡΑΒΙΚΕΣ ΧΩΡΕΣ	105.000	52.825	55.200
ΑΛΛΕΣ	72.500	56.666	69.522
<b>ΣΥΝΟΛΟ</b>	<b>1.950.000</b>	<b>2.088.000</b>	<b>2.222.706</b>

## ΠΙΝΑΚΑΣ 11

## ΤΟΠΟΘΕΣΙΑ ΠΑΡΑΜΟΝΗΣ ΤΟΥΡΙΣΤΩΝ ΓΙΑ ΤΟ 1998

ΧΩΡΑ ΚΑΤΑΓΩΓΗΣ	ΠΑΡΑΛΙΜΝΙ	ΑΓΙΑ ΝΑΠΑ	ΛΑΡΝΑΚΑ	ΛΕΜΕΣΟΣ	ΠΑΦΟΣ	ΛΕΥΚΩΣΙΑ	ΟΡΕΙΝΑ
ΗΝΩΜ. ΒΑΣΙΛΕΙΟ	17,36	14,86	6,31	21,15	32,66	1,00	5,01
ΓΕΡΜΑΝΙΑ	12,14	25,03	11,42	15,58	26,79	0,66	4,71
ΕΛΒΕΤΙΑ	20,62	41,71	3,48	8,24	20,32	0,37	2,57
ΓΑΛΛΙΑ	5,54	2,15	22,02	29,00	15,87	2,82	6,07
ΟΛΛΑΝΔΙΑ	4,76	20,59	15,12	17,35	31,05	0,94	4,76
ΒΕΛΓΙΟ/ ΛΟΥΞΕΜΒ.	0,83	4,74	4,49	16,59	66,85	1,43	2,56
ΑΥΣΤΡΙΑ	13,22	38,22	18,75	9,23	12,26	0,61	4,54
ΙΤΑΛΙΑ	19,17	23,30	8,04	18,39	13,18	3,68	1,45
ΙΡΛΑΝΔΙΑ	14,23	45,58	5,40	27,92	5,58	1,26	-
ΕΛΛΑΔΑ	6,90	2,43	19,64	21,78	8,46	20,13	6,90
ΣΚΑΝΔΙΝΑΒΙΑ	25,14	46,01	7,32	9,70	9,91	0,38	0,47
ΡΩΣΙΑ+ΠΡ. ΣΟΒ. ΔΗΜ	4,05	11,22	25,36	39,99	14,73	1,99	0,71
ΙΣΡΑΗΛ	1,86	22,50	4,01	23,33	36,51	1,37	4,46
ΑΡΑΒΙΚΕΣ ΧΩΡΕΣ	0,75	4	31,84	38,95	4,65	11,61	2,45
<b>ΣΥΝΟΛΟ</b>	<b>12,58</b>	<b>21,23</b>	<b>12,33</b>	<b>20,85</b>	<b>23,10</b>	<b>2,31</b>	<b>3,55</b>

## ΠΙΝΑΚΑΣ 11

## ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΤΟΥΡΙΣΤΩΝ ΓΙΑ ΤΟ ΕΤΟΣ 1998

ΧΩΡΑ	% ΜΕ ΤΟΥΡΙΣΤ. ΠΑΚΕΤΑ	Μ.Ο. ΔΙΑΡΚΕΙΑΣ ΠΑΡΑΜΟΝΗΣ	% ΠΑΡΟΜΟΝΗΣ ΣΕ ΞΕΝΟΔ.	ΠΑΡΑΜΟΝΗ ΣΕ HOTEL ARTS & ΑΛΛΑ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΑ ΚΑΤΑΛΥΜΑΤΑ	ΠΑΡΑΜΟΝΗ ΣΕ ΑΛΛΟ ΚΑΤΑΛΥΜΑ	Μ.Ο. ΔΑΠΑΝΗΣ ΑΝΑ ΑΤΟΜΟ (€)
ΗΝΩΜ. ΒΑΣΙΛΕΙΟ	76,51	12,49	53,77	29,48	16,75	422,36
ΓΕΡΜΑΝΙΑ	88,93	12,30	76,97	16,01	7,02	358,42
ΕΛΒΕΤΙΑ	86,64	10,82	82,16	10,96	6,88	460,13
ΓΑΛΛΙΑ	76,71	10,59	81,59	8,26	10,15	393,19
ΟΛΛΑΝΔΙΑ	86,70	11,19	59,21	33,25	7,54	352,08
ΒΕΛΓΙΟ/ ΛΟΥΞΕΜΒ.	88,00	9,65	90,17	3,90	5,93	386,93
ΑΥΣΤΡΙΑ	83,42	11,51	80,34	11,03	8,63	411,72
ΙΤΑΛΙΑ	71,66	10,24	82,72	11,44	5,84	358,20
ΙΡΛΑΝΔΙΑ	91,35	12,64	17,83	70,80	11,37	502,00
ΕΛΛΑΔΑ	12,74	13,18	35,89	4,36	59,75	239,92
ΣΚΑΝΔΙΝΑΒΙΑ	95,28	9,60	15,51	75,53	8,96	265,27
ΡΩΣΙΑ+ΠΡ. ΣΟΒ. ΔΗΜ	72,73	11,68	68,85	13,71	17,44	457,02
ΙΣΡΑΗΛ	85,20	3,91	90,93	5,19	3,88	238,14
ΑΡΑΒΙΚΕΣ ΧΩΡΕΣ	16,93	10,40	45,86	24,58	29,56	360,71
<b>ΣΥΝΟΛΟ</b>	<b>77,28</b>	<b>11,27</b>	<b>61,97</b>	<b>24,63</b>	<b>13,40</b>	<b>380,10</b>

## ΠΗΓΕΣ – ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- ΟΙ ΜΙΚΡΟΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ ΤΗΣ ΚΥΠΡΟΥ (1998) - Αρχή Βιομηχανικής Κατάρτισης Κύπρου
- Μηνιαία έκδοση “EURO-INFO” (1996, 1997)
- “THE EUROPEAN UNION AND CYPRUS” (1997) – Αντιπροσωπεία της Ευρωπαϊκής Επιτροπής στην Κύπρο
- «Κοινοτική στήριξη στις Μικρομεσαίες Επιχειρήσεις. Μέσα, εμπειρίες και αποτελέσματα» (Ομιλία στο Κ.Ε.Β.Ε., 14/3/1997) – Χρήστος Παπουτσής
- Απογραφή Επιχειρήσεων 1994-97 – Τμήμα Στατιστικής και Ερευνών Κύπρου
- Ετήσια Έκθεση Αρχής Βιομηχανικής Κατάρτισης Κύπρου (1997)
- Ετήσια Έκθεση Κυπριακού Οργανισμού Τουρισμού (1997)
- Ετήσια Έκθεση Κυπριακής Εταιρείας Αγροτουρισμού
- Έρευνα Τουρισμού 1998 – Κυπριακός Οργανισμός Τουρισμού
- Χάραξη νέας πορείας του κυπριακού τουρισμού Ομιλία κας Φρύνης Μιχαήλ, Γενικού Διευθυντή ΚΟΤ στον Ομιλο Lions Club. (26.1.1998)

